

TABULARI YIKARAK
YASAKLARI HIÇE SAYARAK

SAYI

11

FEMINERVA

3 AYLIK FEMİNİST DERGİ

100 TL

LEVE PALESTINA
KROSSA SIONİSMEN

"KENDİ HAYATIMIZIN ÖZNELERİ
OLDUĞUMUZU FARK
ETTİĞİMİZDE GÜCÜMÜZ AÇIĞA
ÇIKAR" Yeşim Ustaoglu ile söyleşi

SELÜLİT GERÇEK DEĞİL,
İŞTE NASIL İCAT EDİLDİĞİ

FAŞİZMİN ÇÜRÜTTÜĞÜ
TOPRAKTA YEŞEREBİLİR MİYİZ?

YA İHTİYAÇLARIMIZ ASLINDA
GERÇEK DEĞİLSE

FEMİNİST BİR PSİKOLOJİYİ
MÜMKÜN KILMAK

POSTMODERN TOPLUMUN
YENİ SİCİNAĞI(MI); RETRO
ve VİNTAGE GİYİM

BAHAR
2024

dosya
Yeniden
Yeşermek

SAKİNLER

Hande Ortaç, Sakinler'de bir rehabilitasyon merkezinde yaşayan insanların, dertlerine deva bulmak için geldikleri bu yerde günden güne nasıl daha büyük bir çıkmazın içine girdiklerinin hikâyesini anlatıyor. Bir bakıma "dışarının" aslında nasıl da her yer olabileceğini, her yeri kendisine benzetebileceğini gösteriyor. Aynı insanlar, aynı mücadeleler, aynı kırılanlıklar... İçe dönülen anları ise ayrı bir yere koyuyor, insanı kurtaracak cevheri o anlarda arıyor.

SAKİNLER

İletişim Yayınları Yayınları, 2019

Yazar: Hande Ortaç

Sayfa sayısı: 207

GECEDEN BERİ

Everest Yayınları, 2019

Yazar: Elif Demirel

Sayfa sayısı: 144

GECEDEN BERİ

Bir gece kadar karanlık gözleri vardı Gece'nin. Bakmasını beceremeyenin yıkımı o gece başlandı. Şifacı, falcı, büyücü, ermiş, cinli diye anılan Gece; kaybettiklerinin, uğradığı yahut yaşattığı haksızlıkların acısıyla çizgiden çıkmış; hırsını kendi bedeninden, ruhundan çıkararak insanların umududur. Ancak Gece, kendi hikâyesiyle dikilir karşılığında: Yoksa şifa yahut kurtuluş, insanlığın tüm dertlerine bulanmaktan, döngüye dahil olmaktan mı ibarettir?

İncelikli kavrayışı, yaratıcı kurguları ve zengin diliyle usta bir hikâye anlatıcısı olduğunu ispat eden Elif Demirel, Geceden Beri'yle 2022 Everest Yayınları İlk Roman Yarışması'nı kazandı. Asuman Kafaoğlu-Büke, Bahriye Çeri, Gülfem Pamuk, İrmak Zileli ve Zekiye Antakyalıoğlu'ndan oluşan jüri, kararını şu gerekçeye dayandırdı: "Batıl ile akli, masal ile gerçeği, geçmiş ile bugünü güçlü imgelerle yoğuran, günümüz insanının kaygılarına, sırlarına ve karanlık yanlarına büyümlü gerçekçiliğin penceresinden aynalar tutan ve her bir

aynasını çiçeklerle bezeyen özgün bir roman. Yazar, doğaya ve insana saygılı anlatısı, güçlü dili ve sıradan olanı sıradışı kılanı becerisiyle bu ödüle layık bulunmuştur."

Sahibi ve Sorumlu Yazışmaları Müdürü: Hatice Göz

Mutfak Ekibi: Meral Çınar, Rozana Utkun, Dilan İpek,

Gözde Çelik, Hatice Göz, Erkan Gökber

Adres: Asmalı Mescit, Sofyalı Sk. no:24 Kat:5, 34430 Beyoğlu / İSTANBUL

İletişim: feminervadergi@gmail.com

Basım Yeri: Nakış Ofset Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, 2ND5

Topkapı / İSTANBUL **Tel:** 0212 613 87 37

İÇİNDEKİLER**4-5. Leve Palestina Krossa Sionisten -Meral Çınar****6.7. İran Kadın Devrimi; Zan Zendeği Azadi -Dilba Akar****8.9. "Kadına Oy Vermeyiz Diyen Erkeklerle de Karşılaştım" -Gülbin Demirel ile söyleşi****10.11. "Kendi hayatımızın öznelere olduğumuzu fark ettiğimizde gücümüz açığa çıkar" -Yeşim Ustaoglu ile söyleşi****12.13. "Yola Çıkmak Hep Bir Özgürleşme İhtiyacıyla Başlar" -İrem Çağıl ile söyleşi****14-15. Bir Geleceksizlik Anlatısı: Türkiye'de Eğitim Sistemi -Sabriye Akkul****16.17. Nitelikli ve Güvenli Sığınma Evleri -Zeynep Eda Berfin Tozlu****18.19. Genç Kadın İntiharları -Havva Cuştan****20.21. Aranılan Kan Bulundu; "Kutsal Aile" Bakanlığı -Cemile Baklacı****22-23. Gettoları Değil Tüm Kenti İstiyoruz! -Rona Kavak****24-25. Yükselen Sağ ve LGBTİ+ Fobisi -Selen Dendeş****26-27. Kadın Emeği ve Esnek Çalışma -Pelin Çiçek****28-29. İklim Krizi Karşısında Ekososyalist Bir Feminizmin Gerekliliği -Serap Cinoğlu****30-31. Neden Laiklik? Nasıl Bir Laiklik -Didar Gül****32-33. Selülit Gerçek Değil, İşte Nasıl İcat Edildiği Kelsey Miller -Çeviri: Esra Toplu****34-35. Anadolu Geleneklerinde Menarş İnanışları -Rabia Akkoç****36. Neoliberal, Patriyarkal ve Muhafazakar Sağlık Politikaları -Sibel Örkmez****37. Ölene Kadar Diyeteyiz -Ezgi Gürer****38. Kadın Cinayetlerinde Eril Medya Dili -Sinem Nazlı Demir****Dosya: Yeniden Yeşermek****40-41. Faşizmin Çürüttüğü Toprakta Yeşerebilir miyiz? -Hatice Göz****42-43. Yeniden Eşit ve Özgür İlişkiler İnşa Etmek -Şilan Sürmeli****44-45. Feminist İlişkilerle Toplumsal Dönüşüm -Seçil Murtazaoglu****46-47. Ya İhtiyaçlarımız Aslında Gerçek Değilse -Dilan İpek****48-49. Feminist Bir Psikolojiyi Mümkün Kılmak -Rozana Urkun****50-51-52-53- "Bize Gücümüzü Hatırlatacak Bir Hafıza Gerekti" Çatı Belgeseli yönetmenleri ile söyleşi****54-55. Deprem bölgesinde, "güvenli bir yaşam" üzerine söyleşi****56-57. Barınak -Deniz Acar****58-59. Postmodern Toplumun Yeni Sığınağı(mı); Retro ve Vintage Giyim -Elif Demirel****60-61. Heybemiz -Tuğba Kara****61-62. Futbol ve Kadınlar -Esra Toplu****63. Müesser Yeniciay ve Arzu Bulut'tan şiirler**

Beş senenin ardından yeniden, kadınların kelimeleriyle yeşermenin sevinci var içimizde. Evet, beş sene sonra basılı olarak Feminerva'yı yeniden elimizde tutmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Kavuştuk.

Pandemi döneminde basılı yayıma ara vermek zorunda kalsak da Feminerva'mızı sarıp sarmalamaya devam ettik, çevrimiçi erişime açık 4 sayı daha çıkardık.

Bu sırada birçok sorun, mücadele deneyimi, hayat deneyimi akıp geçti üzerimizden. Pandemi atlattık, büyük bir deprem felaketinin ardından şehirlerimizi yeniden kurmaya giriştik. Kadınlar olarak haklarımız ve hayatlarımız için mücadeleyi bir an olsun bırakmadık, yazıp çizmeye, konuşmaya, birlikte eylemeye ve en çok da kahkaha atmaya devam ettik.

Yaralarımızı birlikte, dayanışma ile sarmayı yeniden öğrendik.

Şimdi ise yeniden yeşermenin zamanı diyerek Feminerva'nın 11. sayısını ellerinizde, ellerimizde. Kitaplığımızda, okuma köşelerimizde, yeşillendiğimiz, çiçeklendiğimiz her gün bizle olmaya devam edecek.

Bu sayıdaki dosya konumuzda faşizmin çürütmeye yeltendiği toplumsallığımızı, feminist psikolojiyle yeniden güçlenme süreçlerimizi konuşmak istedik. Feminist ilişkilene biçimlerinin hedeflediği toplumsal dönüşümleri, ihtiyaçlarımızın ardındaki patriyarka ve kapitalizmin görüngülerini tartıştık. Hatay'daki deprem süreci içerisinden dayanışmayla kurduğumuz "çatımızı" konuştuğumuz söyleşi de bize en heyecan veren içeriklerimizden oldu.

Şöyle döndük baktık yeniden dünyaya, Filistin'e kapatamadık gözlerimizi. Orada gerçekleşen katliamın sömürgeci feminist kılıfına iki çift laf da biz edelim dedik. Çünkü Filistin bizim için de feminist bir mesele, meselemiz de feminizm.

Ülkede durumlar malumunuz. Cadı Kazanında malumun ilanını tariflemiş onlarca yazımız da sizi bekliyor. Sağlıktan eğitime, son çıkan yasal uygulamalardan kadın sığınaklarına, günlük hayatınızda tartıştığınız ve önünüze çıkan birçok konuda yazıp çizdik. Yetti bu kadar politik gerçeklik dediğiniz anda heybemizde kalanları paylaştık, müzikten sinema ve tiyatroya birçok öneri yaptık; modayı ve diyeti konuştuk; öyküler ve şiirlerle içinizde bir yerlere dokunmak istedik.

Bizi bir araya getiren, birlikte yazmaya, söyleşmeye davet eden bir şey var içimizde. Yeniden yeşermenin heyecanı belki, kadın dayanışmasının verdiği güç... Baharın gelişiyle bu heyecanımızı ve gücümüzü Feminerva'mızın yeniden çıkışıyla taçlandırmak istedik. Okurken bu neşenin ve heyecanın size de geçmesini diliyoruz. İyi okumalar.

RESİM, İSRAİL'İN GAZZE'YE HAVA SALDIRISINDA İKİ ÇOCUĞUYLA BİRLİKTE HAYATINI KAYBEDEN HEBBA ZAGOUT'A AİTTİR.

Leve Palestina Krossa Sionismen¹

Yine oldukça ıslak ve gri bir gün, dünyanın en zengin şehirlerinden birinde, iç ısıtan ve oldukça rahat bir kafede oturuyorum. Filistin direnişinin Aksa Tufanı'nı gerçekleştirdiği ve hemen ardından İsrail'in Filistin'e karşı tüm Batı Avrupa ülkelerini ve ABD'yi arkasına alarak yeni bir soykırım savaşını başlattığı günlerin üzerinden çok da geçmemiş.

Kayıtsızlığın ve ilgisizliğin yüksek seviyelerde olduğu, farkındalığın ise birçok açıdan en radikal solcusunda bile ne kadar zayıf olabileceğine şahit olduğum bu şehirde, Filistin'e çok uzagım ama bir o kadar yakıным. Bir yandan normalin ve gerçeğin içerisindeyim öte yandan inanılmaz rahatsız edici olan bu normal ve gerçek, diken gibi batıyor.

Böyle çelişkiler hayatın birçok anında karşımıza çıkabilir. İçerisinde kaybolmak da yokmuş gibi davranmak da oldukça tehlikelidir. Fakat bugün yaşadığımız dünya bizi böyle bir çelişkiler yumağının içerisine hapsediyor ve "hadi yaşa bakalım" diyor.

Hamas'ı lanetliyor musun?

Hamas'ın saldırılarını kınıyor karşımda oturan arkadaşım; dünyanın öbür ucundan önüne gelen o mükemmel kahvesini yudumlarken... Yetmiyor benim de lanetlememi istiyor. Bugün Filistin'i savunmaya devam edebilmek için Filistin halkının Hamas'ı devre dışı bırakması, kınaması ve asla desteklememesi gerekiyormuş. Onun için bu feminist bir meseleymiş...

¹ "Yaşasın Filistin, kahrolsun sionizm". Kofia müzik grubunun 70'li yıllarda bestelediği "Leve Palestina" adlı şarkının sizlerinden...

İçerisinde yaşadığı ortamın, imkanların farkında olmadığı gibi, Filistin'de yaşanan savaşa, her gün onlarca çocuğun öldürülmesine, insanların yaşadığı tüm bu gerçeklere de aşırı bir kayıtsız...

İçerisinde yaşadığı ortamın ve imkanların farkında olmadığı gibi, Filistin'de yaşanan savaşa, her gün onlarca çocuğun öldürülmesine, insanların yaşadığı tüm bu gerçeklere de aşırı bir kayıtsız. Bir feminist olarak ana akım medyaya ve savaşı maddi olarak destekleyen devlete duyduğu güven de pırıl pırıl maşallah. Üstelik o medya, aylar önce kendisinin de bizzat katıldığı feminist grevi kriminalize etmemiş, devlet de kolluk güçlerini eylemi terörize etmek için organize etmemiş gibi...

Ama ona kızmakla bitmiyor, Avrupa'da yoğun ve baskın görüş bugün bile hala bu ne yazık ki. Filistin halkının meşru mücadelesini savunan herkes şu soruya cevap vermeden konuşmaya başlayamıyor!

"Peki ya Hamas'ın eylemlerini kabul ediyor musun? Hamas'ı kınayacak mısınız?" Bu dayatmayı veya saldırıyı kırar kırmaz ise karşınıza gelecek ilk eleştiri; "Sen bir feministsen Hamas'ın İsraili kadınlara uyguladığı cinsel şiddeti kabul etmezsin. Bebek katillerini savunmazsın."

Feminizminizi, insanlığınızı, sosyalistli-

Batı sömürgeciliği kadın bedenini ve cinselliğini bir savaş ganimeti gibi görüp, işgal ediyor. Tersinden ve aslında aynı zamanda onu, işgal ettiği toprakların din ve ırk temellerini hedef alarak bir saldırıya ve saldırısının meşruiyet aracına da dönüştürüyor.

Meral Çınar

ğinizi sorgulamadan Filistin'i savunmayı, aklınızdan bile geçirmeyin yani. Kimlerin karşısında peki?

İsraili kadın rehinelere uygulanan cinsel şiddet hakkında -çoğunu sadece İsrail devletinin ağzından duymuşluğumuz var kadın tanıklıkları çok az- "asla gerçek değildir, asla tecavüz olmamıştır, ya da kanıtlayamıyorsunuz" gibi bir savunmaya geçmek doğru değil elbette.

Feministler cinsel şiddet beyanlarında kanıt aramaz. Kalkıp "kanıtlayın" diyerek onların nezdinde bir Hamas savunuculuğuna girmeye gerek yok. Çünkü yaşanması imkansız bir olay değil, savaş sırasında kadın bedeninin tecavüz ve şiddet nesnesi haline geldiğini iyi biliyoruz.

Ama onlar istedi diye Hamas'ı kınayarak başlayacağım bir dayanışma söylemini de reddediyorum.

Merak ediyorum neden bugün konuşmamız gereken ilk mesele İsraili rehinelere oluyor da Filistin topraklarının yüzyıllık işgali olmuyor? Bu bir yandan Filistin'i iş-

gal ederken öte yandan dünyanın bu işgale bakış açısını ve tartışma biçimini kendi çıkarları doğrultusunda belirleyen manipülatif aklın yönlendirmesi değil de ne?

Sömürgeci feminizmi sonsuza kadar kapatmak²

Filistin 7 Ekim Aksa Tufanı ile birlikte mi işgal edildi? Bu toprakların yüzyıldır işgal altında olması, İsrail'e peşkeş çekilmesi, milyonlarca Filistinlinin buna direndiği için öldürülmesi... Nasıl olur da böyle bir tarih, İsraili rehine kadınların tecavüze uğraması ile başlamış gibi yansıtılabilir? Hangi insanın yaşamının, hangi kadının bedeninin daha önemli olduğunu tekrar hatırlatmak; tarihi unutturup manipüle etmek; meşruiyet üretmek...

Söz gelimi sömürgeci tüm bu devletlerin veya medyanın İsraili kadınların ne yaşadığı ile zerre ilgilendiğini düşünenler varsa biraz incinmiş olabilir tabii. Belki de şunu unutmamak gerekir; onlar için hiçbir kadın değerli değildir, sadece bazıları daha çok değerli değildir.

"Filistinli erkekler cinsel sapkın, gerici, İslamcı... Kadınları eziyor, kapatıyor, cinsel obje olarak kullanıyor, çocuklarını savaşta kalkan olarak kullanıyor, İsraili rehinele- rin hepsine tecavüz ettiler, bundan daha önemli ne olabilir? Ayrıca Filistinli kadın- ların da kurtarılmaya ihtiyacı var".

Bu argüman, emperyalistlerin sömürgeci zihniyetini, ırkçılığını, işgal eylemlerini, şiddetini meşrulaştırmak için kullandığı en kadim argümanlardan biridir.

Oysaki bu argüman işgal edilen topraklar- da işgalcilerin kadın doğurganlığını, be-

2 Palestinian Feminist Collective. "Filistin Feminist Kolektifi olarak, Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nde feminist ortak mücadele arkadaşlarımızı ve vicdan sahibi tüm insanları Sömürgeci Feminizmi sonsuza dek kapatmaya çağırıyoruz". Çatlak Zemin çevirisi. <https://catlakzemin.com/kadina-yonelik-siddete-karsi-uluslararası-mucadele-gununde-somurgeci-feminizmi-kapatin/>

denini, ruhunu her gün işgal ettiği gerçeği üzerinde asılı durur.

Batı sömürgeciliği kadın bedenini ve cinselliğini bir savaş ganimeti gibi görüp, işgal ediyor öte yandan ve aslında aynı zamanda onu, işgal ettiği toprakların din ve ırk temellerini hedef alarak bir saldırıya ve saldırısının meşruiyet aracına da dönüştürüyor.³

ABD bunu siyahlar üzerinde, Avrupa göçmenler, Fransa Afrika ülkeleri, İsrail Filistin üzerinde rahatça ve hiç utanmadan uygulayabiliyor. Emperyalist sömürgeci devletler, feminizmi kendi çıkarları doğrultusunda kullanırken aynı zamanda ataerkinin ayakta kalmasını, güçlenmesini ve yayılmasını sağlayarak; kadınların emeği ve bedeni üzerindeki tahakkümü derinleş- tirerek gerçekleştiriyor.

Bu yüzden benim nezdimde zaten sömürgeci, ırkçı bir feminizm yoktur. Feminizmi, batının sömürgeci ve ırkçı aklına alet etmek vardır.

Bugün aksini iddia edenler yaşadıkları normallerin ve gerçeklerin değişmesini istemeyen, ayrıcalıklarının kaybindan korkan, çelişkileriyle yüzleşemedikleri için de ona kılıf gibi feminizmi kullananlardır. Ama feminizm kimsenin tekelinde olmadığı gibi, kimsenin elinde ırkçı ve sömürgeci kimlikler edinmez.

Neyse ki dünyadaki feminist hareketin büyük bir çoğunluğu "sömürgeci feminizme" savaş açtı. Filistin halkının mücadelesine omuz veren, direnişe destek eylemlerini büyüten bir duruş sergiledi. Özellikle Fransa'da Fransa devletinin tüm yasaklamalarına rağmen kadınlar eylemler örgütledi, bildiriler yayınlayıp imzaya açtı. En güçlü eylemler, işgalin en büyük destekçisi İngiltere ve Amerika'da gerçekleşti. İspanya, Latin Amerika, İtalya, İsviçre

3 Heidi Matthews, Tanja Serisier. "Bombing Gaza Isn't Fighting Sexual Violence". CounterPunch, 2024. <https://www.counterpunch.org/2024/01/16/bombing-gaza-isnt-fighting-sexual-violence/>

gibi ülkelerden kadınlar 8 Mart'ta Filistin işgalini öne çıkardı, Filistinli kadınların direnişlerini selamladı.

Filistinli kadınlar yüz yıldır direniyor

İsrail devleti ve Yahudi yerleşimcilerin kadınlara cinsel, fiziksel her türlü şiddeti ve devlet baskısını yıllardır nasıl sürdürdüğünü merak edenler bunu doğrudan Filistinli kadınların ağzından dinleyebilir. Filistin- deki kadın hareketinin yıllardır söylediği şey ilk olarak İsrail işgalinden kurtulmak.

Filistinli kadınlar kurtarılmayı bekleyen birer kurban değildir. Onların siz sevgili batıların ucuz kahramanlığına, yapay ve ırkçı özgürlük anlayışına, "sömürgeci feminist" ilkelerinize ihtiyacı yok. Onlar yüzyıldır süren bu savaşın birer militanı, hafızası, direnişin temel taşları.

Toprakları İngiliz mandasının işgali altın- dayken örgütlenmeye başlayan kadınlar, silahlı örgütler kurmuş -"1933 yılında Zahrat al-Ukhawan (Kır Çiçeği Kızları)"⁴ bu direnişin her bir anında yerlerini almayı tercih etmişken kimse tarafından kurtarılmayı beklemediklerini de dünyaya göstermişler.

Kadınlar yüzyıldan fazladır süren bu direnişte, silahlı bir direnişçi; direnişi anlatan bir tarihçi; direnişi destekleyen, direnişçileri koruyan saklayan ve tutuklu direnişçiler için mücadele eden bir anne; direnişi tüm dünyaya duyuran bir propagandist; direnişin cinsiyetçi yönlerine karşı savaş açan bir feminist; kadınların ve çocukların yaşam koşullarının iyileştirilmesi için çabalayan sosyal bir aktivist... Aklımıza gelen veya tanımlayamayacağımız birçok pozisyonda konumda direnişin hafızası ve sürdürücüsü oldular. Aslında direnişin ta kendisi oldular.

4 Kadriye Sımmaz. "Filistinli Kadınlar, Direnişin Anlatılmamış Tarihi". İnsamer, 2022. <https://www.insamer.com/tr/filistinli-kadınlar-direnisin-anlatilmamis-tarihi.html>

Bu yüzden benim nezdimde zaten sömürgeci, ırkçı bir feminizm yoktur. Feminizmi, batının sömürgeci ve ırkçı aklına alet etmek vardır.

Kadınlar, Rıza Şah döneminde kamusal alanda çarşafı örtünmemeleri konusunda baskıya uğradılar. Beyaz Devrim adı verilen dönemde Batılı tarzda kalkınmayı öncüleyen Rıza Şah'ın getirdiği bu kısıtlama kadın hayatının devlet otoritesi onayına tabi tutulmasının yalnızca farklı bir yoluydu ve özellikle muhafazakar kadınları rahatsız etti.

İran Kadın Devrimi: Zan, Zendeği, Azadi

Dilba Akar

زن، زندگی، آزادی

İran, tarihi boyunca zorlu coğrafyası, stratejik önemi ve karmaşık siyasetiyle başta Amerika ve Avrupa olmak üzere birçok ülkenin odak noktası oldu. Bu katmanlı ülkenin derinlerine indikçe tarihteki sayısız rejim değişikliğinin, başta kadınlar olmak üzere bünyesinde barındırdığı tüm bireylerin yaşamlarına adeta bir bomba gibi düştüğünü görebiliyoruz. Güncel duruma bakmadan önce biraz geçmişe gidip İran'ın geleneksel toplum yapısından bahsederek başlayabiliriz.

İslam devrimi ve kadın hakları

Diğer ataerkil iktidarlarda da olduğu gibi İran toplumundaki kadınlar da var oldukça kendilerine çizilen sınırları aşma ve rejimlerin oluşturduğu sıkışıklıktan kurtulma mücadelesi veriyorlardı. Ancak 1979'da gerçekleşen İran İslam Devrimi ile birlikte, Ayetullah Humeyni iktidarının kadınların toplumdaki konumlarını kısıtlaması ve şer'i rejimin mümkün kıldığı ölçüde toplumda var olmalarını kontrol altına alması, meşrulaştırılmış oldu.

Bu meşrulaştırmanın sosyal hayata geçirilmesinin bir adımı "Gaşt-e Erşad" adı altında ahlak polisi biriminin kurulması ile oldu. Molla rejiminin bu militarist aygıtı, kadınların yıllardır İran'da en temel hakla-

rından mahrum bırakan uygulamalardan biri haline geldi. Yıkılan ve yerine geçen her iktidar kadın haklarına yönelik farklı türlerde kısıtlamalar getirdi ve sorunu bazı yönleriyle etno-politik bir seviyeye çıkardı.¹

İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşundan önce örtünme zorunlulukları olmayan kadınlar, Rıza Şah döneminde kamusal alanda çarşafı örtünmemeleri konusunda baskıya uğradılar. Beyaz Devrim adı verilen dönemde Batılı tarzda kalkınmayı öncüleyen Rıza Şah'ın getirdiği bu kısıtlama kadın hayatının devlet otoritesi onayına tabi tutulmasının yalnızca farklı bir yoluydu ve özellikle muhafazakar kadınları rahatsız etti. Ayetullah Humeyni'nin yükselişiyle birlikte 1979 senesinde kamusal alanlarda başörtüsü ilk kez zorunlu hale getirildiğinde, bu karar liberal ve solcu kadınlar başta olmak üzere büyük bir kitle tarafından protestolarla karşılandı. 1983 senesinde ise İslami Ceza Kanunu 74 kırbaç cezası ile kadınların örtünmesinin sınırlarını net bir şekilde çizmiş oldu.²

Kadın yaşam özgürlük

İran'da rejim karşıtı protestoların en büyük 2 örneği olarak. 2009'daki Yeşil Hareket

¹ Wikipedia."İran'da Kadın Hakları".

² Perspektif."Molla Rejimi Gölgesinde Toplumsal Yapı ve İran'da Kadın Olmak". 27.09.2022. <https://www.perspektif.online/molla-rejimi-golge-sinde-toplumsal-yapi-ve-iranda-kadin-olmak/>

ve 2019'daki akaryakıt fiyatlarının artışına karşı ayaklanma verilebilir. 2022 senesinde bütün İran'ı ayağa kaldıran Mahsa Amini'nin ahlak polisi tarafından darp edilerek öldürülmesi büyük çaplı bir feminist ayaklanmanın önünü açan örneklerinden biri oldu. Yaşanan trajedinin farklı bir boyutu da Mahsa'nın asıl isminin Kürtçe Jina (Zhina) olmasıydı. İran hükümetine uzun süredir karşı çıkmaları nedeniyle bölgede yıllardır süregelen ve özellikle Kürt kadınlarına karşı yasadışı alıkoymalar ve cinsel-fiziksel şiddet devam etmekteydi. Jina, İran'daki Kürtlerin etnik kökenlerini temsil eden isim ve sembollerini kullanması yasak olduğu için resmi adı Mahsa'yı kullanıyordu. "Onun mezarında Kürtçe iki pankart vardı. Biri "Mahsa, sen ölmezsin. Ve artık senin adın bir semboldür" diyordu. İkincisinde ise Türkiye'de de iyi bildiğimiz "Jin, Jiyan Azadi; Kadın, yaşam, özgürlük yazıyordu" (Agos, Varduhi Balyan, 2022).

Protestolar bütün Ortadoğu'yu ve dünyayı etkileyen nitelikteydi. Yalnızca kadın mücadelesi değil, etnik, politik ve sosyal her açıdan sonuçlar doğuran bu korkunç trajediye tepki göstermek için İran'ın her bir köşesinde eylemler devam etti. Önceki 2009 ve 2019 protestolarında öne çıkan alt sınıf kitle, artık orta sınıfın erkek ve kadınların da katılımıyla kolektif bir mücadele haline geldi. Radikal olarak tepki göstermeyen sporcu ve sanatçılar bu sefer sokaktaki eylemlerin yanında olduklarını

açıkladı ve birçok kadın oyuncu başörtülerini çıkardı.

Dünya çapında birçok kadın saçını kesip sosyal medyada video paylaşarak olaylara 'sembolik' olarak tepki gösterdi. Bu isimler arasında 2008 yılında ülkesinden sürgün edilen ve başörtüsünü yakarak tepki gösteren oyuncu-aktivist Golshifteh Farhani de vardı. Jina'nın ölümü her kesimden insanı korkusuzca sokaklara dökmüştü ve uzun yıllardır biriken bastırılmış nefreti açığa çıkarmıştı. Protesto gündeminden sonra da özellikle Tehran'da birçok kadın başörtüsü takmayı reddetti. Bunun üzerine kameralarla kamusal alanda başörtü takılması denetlenmesi uygulamaya girdi. Tepkiler üzerine kaldırılmış olan irşad devriyeleri tekrardan başladı.

Kadınların özgürlük taleplerine karşı doğrudan bir saldırı örneğini geçtiğimiz ay görmüş olduk. Başörtü takmadan çektiği fotoğrafı sosyal medyada paylaşan Kürt aktivist ve insan hakları savunucusu Roya Heshmati "genel ahlaki ihlal etme ve bunun için yurt dışındaki gruplardan ödeme alma" gerekçesi öne sunularak 74 kırbaça cezasına çarptırıldı.³ Yaşadıklarını mektubunda aktaran Heshmati, "Tam teşekküllü bir Ortaçağ işkence odasına benziyordu" dedi ve işkence sırasında son ana kadar Jina Mahsa Amini eylemlerinin simgesi haline gelen "Jin, Jiyan, Azadi" sloganlarını attığını söyledi. (Artı gerçek, 2024). Odadan çıkmasının hemen ardından başörtüsünü çıkardığını ekleyen Heshmati, kadınların en temel haklarının ne denli yok sayılıp çağ dışı işkence yöntemleriyle mücadele vermek zorunda kalmalarının en güncel ve trajik örneği.

İranlı kadınlar inadına isyan ediyor

İran güncel yasasına göre 3 yıllık bir deneme süresi boyunca İslam Kanunu'na uygun giyinmeyen kadınlar 10 yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilir, sosyal ve iş hayatlarına geri dönebilmeleri için ise akıl sağlığı raporu almaları zorunlu kılınacak.⁴

Başta İran olmak üzere Ortadoğu'daki siyasal rejimler ve kökleşmiş sosyal yaşam kısıtlamaları kadın mücadelesinin her zaman süreceğini kanıtlar nitelikte. "Jin, Jiyan, Azadi. Köleliğin giysileri yırtıldı, kara gecemiz aydınlanacak ve bütün kırbaçlar

İran'da rejim karşıtı protestoların en büyük 2 örneği olarak. 2009'daki Yeşil Hareket ve 2019'daki akaryakıt fiyatlarının artışına karşı ayaklanma verilebilir. 2022 senesinde bütün İran'ı ayağa kaldıran Mahsa Amini'nin ahlak polisi tarafından darp edilerek öldürülmesi büyük çaplı bir feminist ayaklanmanın önünü açan örneklerinden biri oldu.

ortadan kaldırılacak" bu sözler bize mücadelede umut veriyor ve ne olursa olsun vazgeçmememiz gerektiğini hatırlatıyor. Kadınları ikinci sınıf vatandaş konumuna düşüren, yaşamımızı gaddar ataerkil rejimin kurallarıyla sınırlayan politikaları daima reddedecek ve buna karşı mücadele vereceğiz.

Yaşanan her türlü usulsüzlüğe ve tepeden inme politikaların zalimliğine karşın verilen mücadelelerin göz ardı edilemeyecek sonuçlar doğurduğu da ortada. 1979 senesiyle karşılaştırıldığında İran'daki kadınların okur-yazarlık oranı yüzde 36'dan yüzde 97,93'e yükseldi. (Artizan, Bahrooz Ghamari Tabrizi, 2022). Benzer olarak

yükseköğretime katılım oranı ve kadınların beklenen yaşam süresi de olumlu yönde değişiyor. Bu değişiklikler kolektif bir toplumsal dayanışmanın ve kadınlar öncülüğünde yürütülen rejim karşı ayaklanmanın sonuçları. Batılı devletler tarafından empoze edilmeye çalışılan "çaresiz ve ezilmiş Ortadoğulu Müslüman kadın" imajına protestolar, şarkılar, sanat ve sinema gibi farklı hareketlerle karşı çıkmaya devam ediliyor. Kendileri ve kızları için ataerkil-teokratik-kapitalist nitelikteki bu sisteme başkaldıran kadınlar bilinçli şekilde mücadelelerini vazgeçmeden sürdürüyorlar. "Ne şanslıyız ki bu nesillerin kadınları (bu dönüşüme) öncülük ediyorlar."

Kürt aktivist ve insan hakları savunucusu Roya Heshmati "genel ahlaki ihlal etme ve bunun için yurt dışındaki gruplardan ödeme alma" gerekçesi öne sunularak 74 kırbaça cezasına çarptırıldı. Yaşadıklarını mektubunda aktaran Heshmati, "Tam teşekküllü bir Ortaçağ işkence odasına benziyordu" dedi ve işkence sırasında son ana kadar Jina Mahsa Amini eylemlerinin simgesi haline gelen "Jin, Jiyan, Azadi" sloganlarını attığını söyledi.

³ Artı Gerçek. "İranda Kürt kadın Roya Heshmati başı açık diye kırbaçlandı: 'Jin, jiyan, azadi' sloganı attım". 07.01.2024. <https://artigercek.com/dunya/iranda-kurt-kadin-roya-heshmati-basi-acik-diye-kirbaclandi-jin-jiiyan-azadi-279590h>

⁴ BBC News Türkçe. "İranda yeni örtünme yasası: 'Uygunsuz' giyinen kadınlara 10 yıla kadar hapis". 20.09.2023. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c4nj1zllv4eo>

31 Mart yerel seçimlerine giderken, yerel yönetimlerde kadın temsiliyetinin zayıf olduğunu ama tersinden bu sene kadın muhtar adaylarının arttığını gözlemledik. Böylesi bir atmosferde, kadın temsiliyetlerinin önemini ve seçim sürecini konuşmak için, aynı zamanda kız kardeşimiz olan, Zümrütevler Mahallesine adaylığını koyan *Gülbin Demirel* ile hemhal eyleyelim istedik.

“Kadına Oy Vermeyiz’ Diyen Erkeklerle de Karşılaştım”

Feminerva: Bize biraz kendinden bahseder misin Gülbin?

1988 yılında Mardin’de doğdum. Mersin Üniversitesi İktisat Bölümü mezunuyum. 10 yıldır Zümrütevler Mahallesinde yaşıyorum. Üniversite yıllarımda öğrenci hareketi içerisinde yer aldım. Mezun olduktan sonra da sınıf mücadelesi içerisine girdim. Kadın işçi olmak hem sınıfsal hem de kadın kimliğinden dolayı iki kat sömürü dayatıyor bizlere. Bu yüzden çalıştığım işyerlerinde yaşadığımız mobbing, erkek şiddeti, ücret eşitsizliği gibi sömürü ve şiddet biçimlerine karşı mücadele ettim. Bu mücadelenin örgütlü verilmesini düşündüğüm için hem Ekmek ve Onur İşçi Derneği’nde hem de Mor Dayanışmada örgütlüyüm.

Peki muhtar olmaya nasıl karar verdin?

Süreç aslında benden bağımsız başladı. Uzun bir süredir marketlerde merch olarak çalışıyordum. Yaşadığım mahalledeki bazı marketlerde de çalıştığım için tanınırlığım vardı. Maltepe’de bizim de içerisinde bulunduğumuz Maltepelili Kadınlar isimli bir oluşum var. Kadın örgütlerinin, feministlerin, kadınların bireysel katılımına

açık bir oluşum. Birkaç ay önce yaptığımız bir toplantıda Maltepe’de mahallelerde kadın muhtarların artması ve yerel seçimlerde kadın öznelerin çoğalması için neler yapabiliriz diye tartıştık. Aslında ilk kararı Maltepelili Kadınlar olarak aldık. Benim adaylığım da buradan şekillendi.

Yerel yönetimlerde kadın temsiliyeti erkeklerle oranla daha düşük. Senin seçim süreci boyunca kadın aday olmaktan dolayı karşılaştığın sorunlar oldu mu?

Evet, yerel yönetimlerde kadın temsiliyeti oldukça düşük. Türkiye’de 50 bin 282 muhtardan sadece 1120’si kadın. Bu yüzden toplumsal cinsiyet eşitliğinden yana, demokrat kadın adayların seçimlerde kazanmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Kadınların yerel yönetimlerde karar mekanizmalarındaki oranı yükseldikçe daha demokratik yönetilen mahallelerde yaşayabileceğiz. Benim adaylık sürecimde, büyük oranda bir kitleden destek almış olsam da “kadına oy vermeyiz” diyen erkeklerle de karşılaştım. Diyalog kurarak fikirlerini değiştirmeye çalıştık. Bu süreçte beni motive eden olaylardan biri

ise beni destekleyen kadınların “eşimi de ikna edeceğim merak etme, oyumuz sana” demesi oldu. Benim gözlemlediğim kadarıyla kadınlar, kadın adaylara daha sempati

Kadınların üzerindeki geçinme yükü derinleşen yoksulluk ile birlikte her gün daha fazla artıyor. Kadınlar da çözüm arayışı içerisine giriyorlar ve mahallelerde çaldıkları ilk kapı muhtarlık oluyor. Sosyal dayanışma kültürünü mahallelerde yeniden inşa edebilmek için muhtarlıkların önemli bir zemini tuttuğunu düşünüyorum.

Gittiğimiz yerlerde kadınların da sadece kendilerine ait bir derneğe ihtiyaçları olduğunu dile getirdik ve mahalledeki kadınlar bu fikri hemen sahiplendiler. Etkinliğimizi gören başka derneklerdeki kadınlar zaman içerisinde bize ulaştı ve kendi derneklerinde de kadın buluşmaları gerçekleştirmek istediler.

duyuyor ve çevresini de ikna etmek için çabalıyor.

Bir ekiple birlikte yürüttün bütün adaylık sürecini. Peki bu süreci nasıl örgütlediniz? Mahallede ne gibi çalışmalar yaptınız?

Yaklaşık dört aydır çalışmalarımız devam ediyor. Öncelikle mahalledeki yöre dernekleriyle, alevi kurumlarıyla çeşitli görüşmeler gerçekleştirdik. Bu dernek ve kurumlardaki kadınlarla yan yana geldik, mahalledeki sorunlar üzerine konuşup kadınlar olarak “nasıl bir mahallede yaşamak istediğimize” dair çeşitli görüşmeler yaptık.

Kadınların üzerindeki geçinme yükü derinleşen yoksulluk ile birlikte her gün daha fazla artıyor. Kadınlar da çözüm arayışı içerisinde giriyorlar ve mahallelerde çaldıkları ilk kapı muhtarlık oluyor. Sosyal dayanışma kültürünü mahallelerde yeniden inşa edebilmek için muhtarlıkların önemli bir zemini tuttuğunu düşünüyorum.

Mahallede birçok kıraathane, dernek var ama bu alanlar yalnızca erkeklerin kullanımına açık. Birkaç dernek dışında kadınlar üye oldukları derneklerin yerini dahi bilmiyor çünkü o alanlar kadınlara açık değil. Bir yöre derneği ile görüşüp burada kadınlarla bir kahvaltı düzenleyip kendimizi, planlarımızı anlatmak istedik. O gün kötü hava koşullarına rağmen kadınlar derneğe geldiler. Orada tanıştığımız bir kadın “yıllardır bu derneğe üyeyim ama kapısından ilk defa girdim” demişti. Bu durum bizi çok etkiledi. Gittiğimiz yerlerde kadınların da sadece kendilerine ait bir

derneğe ihtiyaçları olduğunu dile getirdik ve mahalledeki kadınlar bu fikri hemen sahiplendiler. Etkinliğimizi gören başka derneklerdeki kadınlar zaman içerisinde bize ulaştı ve kendi derneklerinde de kadın buluşmaları gerçekleştirmek istediler. Bu şekilde birçok dernekte kadın buluşmaları gerçekleştirmiş olduk.

Kadın kabvesi öne çıkan taleplerden biri olmuş. Peki kadınların başka talepleri oldu mu mahalleye dair?

Tabii. Zümrütevler 86.000 nüfuslu bir mahalle ve bu kadar büyük bir mahalle olmasına rağmen bir tane bile ücretsiz kreş yok. Ücretsiz kreş de en çok dile getirilen taleplerden biri oldu. Bunun dışında kadın emeği pazarlarının olması dile getirildi. Biz de hem kadın emeği pazarları üzerine hem de derinleşen yoksulluk karşısında acaba imece usulü bir dayanışmayı mahallede kurabilir miyiz diye düşünüyoruz. Tabii bütün planlarımızı mahalledeki kadınların da özneleşebilecekleri mekanizmalarla gerçekleştirebileceğimizin farkındayız. Bunun için adaylık sürecinin başında kadın komisyonu oluşturmak için kadınlara çağrı yaptık.

Kadınlar, adaylık sürecinde bu komisyona dahil oldu mu?

Yaptığımız çağrılarının kısmen karşılığı oldu. Komisyonun çağrısını yaparken de aslında kadınların özneleşmesinin bir süreç işi olduğunu biliyorduk. Şimdi hem muhtarlık seçimi için hem de kadın odaklı bir yerel yönetim için çalışan bir ekibimiz

var. Muhtarların mahalleyi birlikte yönettiği sekiz kişilik bir aza ekibi olur. Biz mahallemizi, kuracağımız meclislerle daha katılımcı bir şekilde yönetmeyi hedefliyoruz. Diğer yandan da azalarımızın beşi kadınlardan oluşuyor. Aynı zamanda kadın komisyonunu işler hale getirmeyi hedefliyoruz. Bu şekilde katılımcı, kadın odaklı ve birlikte yönetme perspektifi ile süreci ilerletiyoruz.

Seçimlerden önce yaptığımız çalışmalarla kadınların özneleşebilecekleri alanlar oluşturmuşsunuz zaten. Peki seçimlerden sonra hedefleriniz neler?

En hızlı gerçekleştirebileceğimiz hedefimiz kadınların rahatça gelebileceği bir dernek açmak. Bu hem çok acil bir ihtiyaç hem de kadınların da katılımıyla hızla çözebileceğimiz bir sorun. Çünkü mahallede gerçekten kadınlara ait bir mekan yok. Önceliğimiz bir dernek açmak olacak.

Bir süredir üzerine konuştuğumuz ve imza kampanyası başlattığımız ücretsiz kreş talebi var. İmzalar yeterli noktaya geldiği zaman belediyeden ücretsiz güvenli kreşleri mahallenin birkaç noktasında açmasını talep edeceğiz. Ayrıca öne çıkan bir diğer talep mahalledeki park ve bahçelerin yetersizliği. Bunun için de belediye ile ortak çalışmalar yürüteceğiz. Bunun dışında kadınlar kendilerini mahallede, sokaklarda güvende hissetmiyor. Mahalleyi kadınlara güvenli hale getirmek için çeşitli adımlar atacağız. Daha önce de öz savunma atölyeleri gerçekleştirmiştik. Mahalledeki her kadının rahatlıkla katılabileceği öz savunma atölyeleri yapmaya devam edeceğiz. Biliyorum ki en önemli öz savunma; örgütlenmek.

Bütün bu hedefleri ancak kadınların da katılımı ile birlikte yöneterek yapabileceğimizi biliyoruz. Daha güzel bir Zümrütevler için tüm kadınları komisyonlarımıza davet ediyoruz.

Komisyonun çağrısını yaparken de aslında kadınların özneleşmesinin bir süreç işi olduğunu biliyorduk. Şimdi hem muhtarlık seçimi için hem de kadın odaklı bir yerel yönetim için çalışan bir ekibimiz var.

Yeşim Ustaoglu; Tereddüt, Pandora'nın Kutusu, Bulutları Beklerken, Güneşe Yolculuk ve sayamadığımız birçok iyi filmin yönetmeni... Aynı zamanda senarist ve yapımcı olan yönetmenimizle sinema üzerine hemhal eyledik.

"Kendi Hayatımızın Özneleri Olduğumuzu Bilirsek Gücümüz Açığa Çıkar"*

Bildiğimiz kadarıyla siz bambaşka bir alandan sinema alanına geçiş yaptınız. O günden bu yana da hem kısa filmlerinizi hem de uzun metrajlı filmlerinizi oldu. Sadece içerik değil teknik anlamda da birçok ilke imza attınız. Bu alana yönelmenizdeki motivasyonunuz neydi? Sinema sizin için ne ifade ediyor?

Yeşim Ustaoglu: Sinema benim için kendi sesimi, kendi özgürlüğümü, kendimi ifade edebildiğim ve kendimi bulduğum bir alan. Dediğiniz gibi mimarlıkta okudum, mimarlığı da sevdim üstelik. İnsanın mekânla, zamanla, tarihle, çevreyle, dokuyla ilişki kurabildiği önemli bir disiplin. Ama insan ve kendim söz konusu olduğunda, mimarlığın içinde saydığım bütün diğer katmanların da etkisiyle, kendim ve insanın daha derinliklerindeki varoluş sorunsalını dillendirmek istedim. Bu vesileyle sinemayı kendimi daha bağımsız, daha özgür ve sesimi daha iyi ifade edebildiğim bir alan olarak buldum. Yaptığım ilk kısa filmlerden itibaren bir süreliğine ikisini bir arada götürebildim. Fakat sinemanın devam ettirmek istediğim, var olmak istediğim bir alan olduğuna karar verdim.

Her filminizin muhalif, politik bir yapısı var ve bunu anlatırken karakterlerin, mekânların birbirleriyle ilişkilerinde farklı bir doku yaratıyorsunuz. Bireylerin statüleri ne olursa olsun çok güçlü bir empati duygusu hakim gibi. Birbirleriyle ilişkilenebilirler, temas etmeleri ve bu temaslarda kurulan muhalif taraf hiç tortu bırakmadan, ajitatif bir hale dönüşmeden kendi coğrafyasında çözümlüyor. Bunun yaratım süreci nasıl oluyor?

Böyle düşünüp, yorumlamanız benim için çok kıymetli. İnsana ait bir hikayede hangisini anlatırsam anlatayım karakterlerimi her daim arkasındaki kimlik meselesinden, bugünkü modern hayatın tüm açmazlarından ve çıkmazlarından yana anlamaya çalışıyorum. Onları bir hikayeyi bana anlatan kişi olmaktan çok; bu durum içinde her türlü gelgitleriyle, karakter analizleriyle, gelir durumlarıyla anlamaya çalışıyorum ve ilişkilendiriyorum. Gerçek hayatta karşımıza çıkan karakterler. O yüzden de çok uzun bir yazım süreci geçiriyorum.

Nasıl ki mimarlıkta da tasarım yapmak için gidip o mekâna bakmanız, dokunmanız; "nasıl bir lokasyonda, kim kullanıyor,

Bana göre erkek üzerinden dünyayı anlamak çok eski, sıkıcı ve eksik bir şey. Yani siz kadını anlamadığınız sürece ilişkiyi bile anlayamazsınız. Kadının sert bir karakter, yancı bir karakter olarak kalması aslında insanın anlamadığı eksiklik, vasatlık. Bu başka türlü açıklanamaz. Nihayet hem kadınlar hem de bu sistem bizim zorlamamızla da olsa aklını başına devşirmeye başladı.

kim yaşıyor kimin için yapacağım" diye düşünmeniz gerekiyorsa, aynı şeyi sinemada da yapmanız gerekiyor. Çok daha yoğun olarak üstelik ve bana da bir sürü besleyici, eğitici deneyimler yaşatıyor. Bir mekânı seçmek değil oraları anlamak, yaşamak, kavramak gibi uzun tecrübelerden geçiyorum. Bazen kendimi Nusaybin'de, Karabük'te, Zonguldak'ta, Urfa'da bir evde buluyorum. İnanılmaz güzel bir şey, bütün coğrafyayı bütün dokuyu bütün dertleri bir şekilde öğreniyorsunuz. Öğrenirken de yaşarken de bir sonraki projenin ön anılarını oluşturduğum bir tecrübe yaşıyorum ve çok severek yapıyorum.

Sinema çoğunlukla erkeklerin tekelinde bir alandı yakın zamana kadar, üreten birçok kadın vardı ama ön plana çıkan, parlatılan çoğunlukla erkeklerdi. Böylesine eril bir sektörde çok başarılı işler yapıyorsunuz ama arka planda neler oluyor?

Şimdi size çok önemli bir şey söyleyeceğim ve üzerinize de bir görev atfedeceğim. Tabii çok kolay olan bir süreç değildi benim için de... Bir açıdan şanslıydım çünkü yaptığım şeyi ilk günden itibaren, bilerek, inanarak ve çok hakim olarak yaptım. Madem bunu yapacağım her şeyi öğrenmek, anlamak, hata bile yapsan bunu anlamak, kavrama hakim olmak gibi bir düsturu edinmeliyim diye düşündüm. Etrafınızda size yardım eden, sizinle birlikte çalışan, çok genç arkadaşlarım da dahil olmak üzere -ya da Ara Güler gibi biriyle- hepsi bu sürecin bir parçası oluyor. Bir sürü insanı bu projelere katarken, bu hakimiyet bir saygınlık da uyandırıyor. Ben bu anlamda bir saygısızlık bir problemle karşılaşmadım.

Ama genel olarak sistem, eril zihniyet, yaptığımız şeyi anlamada, kavramada daha mesafeli ve daha problematik davranıyor. Bu eleştirilenler açısından da böyle. Problem o sistemin kendi problemi, benim değil. Önünüzdeki diğer işleri ve yapmak istediklerinizi engelleyen, tıkayan bu sisteme karşı çok dirayetli değilseniz, bunu engelleyebilecek bir güce de sahip değilseniz, elbette bir sürü problem çıkabilir. Lafın kısası sizin gücünüz sizden sorulur aslında. Ben asla yılmayacağım, ne istiyorsam onu yapabileceğim güçte, enerjide ve hakimiyette hissettim kendimi.

Son cevabınızda söylediğiniz şey aslında bir yandan da gerçekleşen bir şey. Toplumun her alanında kadınlar öncüleştirmeye başlıyorlar. Sabne önünde de, kamera önünde de, sabne arkasında da kendini inatla var etme hali var. Biz de bunun için mücadele ediyoruz.

Bunu gördüğüm için söyledim zaten ben de. Bu çok umut verici bir şey. Biraz erkekleri de kattım ben, genç erkekleri. Ve her türlü kimlik problemini de hatta problem-sizliği daha doğrusu.

Şöyle bir şeyi tespit ettim ben, ister katılın ister katılmayın ama benim kendi tespitim bu. Gezilerimde, bu projeleri geliştirdiğimde, geçmişteki deneyimlerimden ve gençlikle tanışırken her türlü pozitif tespitin dışında fark ettiğim diğer bir pozitiflik; sizler -genç erkekleri de dahil ediyorum buna- daha ön yargısızsınız birbirinizle olan ilişkinizde... Bu da tabii daha sağlıklı bir toplum yaratma mücadelesinde sizin elinizi güçlendiriyor. Geçmişteki kuşaklar

Birçok konuda Türkiye’de kadın hareketinin çok güçlü olduğunu söyleyebilirim. Bu önemli ama varoluş mücadelesi içerisinde olan kadınlar için söyleyebileceğim en önemli şey, bu hayatın, kendi hayatlarının özneleri olduklarını fark etmeleri ve bunu her fırsatta ifade etmeleri gerektiği. Hayatlarımızda ne yaparsak yapalım bu değeri kendi kendimize verirken de karşılıklı ilişkilerde de bu böyle olmalıdır. O zaman yaptığımız her şeyi çok güçlü yapıyoruz zaten.

çok daha ön yargılıydı. Her türlü meseleyi tartışırken de içinde yaşarken de. Bu beni heyecanlandırıyor, umut vaat ediyor bana.

Biraz önce konuştuğumuz çerçevede kadınların değil de erkeklerin başrolü kaptığı bir hal oluyor Türk sinemasında. Çoğunlukla baba oğul ilişkilerinin işlendiği içerikler üretiliyor. Erkeklerin hikayelerinin, kabramanlıklarının anlatıldığı filmlerden biraz bıktık. Sektörde bu duruma karşı tepki üreten kadınlar var biliyoruz ama bir araya geliniyor mu yoksa bu tepki yönetmenler, oyuncular olarak bir kişisel tepki olarak mı ifade ediliyor, bunun tartışıldığı ortak bir zemin var mı?

Açıkgası yok ama bir araya geldiğimiz zamanlar da oluyor. Sinemamızda kadını özne olarak anlayan, kavrayan erkek yönetmenler de var. Sadece bizim değil bütün dünya sinemasında kadını ve LGBTİ+ ların daha iyi anlaşılmasına çabalayan projeler var artık. Bu önemli bir şey.

Bana göre erkek üzerinden dünyayı anlamak çok eski, sıkıcı ve eksik bir şey. Yani siz kadını anlamadığımız sürece ilişkiyi bile anlayamazsınız. Kadının sert bir karakter, yancı bir karakter olarak kalması aslında insanın anlamadığı eksiklik, vasatlık. Bu başka türlü açıklanamaz. Nihayet hem

kadınlar hem de bu sistem bizim zorlamamızla da olsa aklını başına devşirmeye başladı. Egzistansiyel bir sorun bile erkekler üzerinden anlatılıyor.

Peki birçok kadın toplumsal cinsiyet rollerinin içinde şekillendiği ve çokça baskılandığı için istediği şeyleri yapamıyor. Sizin yaptığınız şey ise çok kıymetli ve örnek olması gereken bir davranış. Bu noktada sizi takip eden kadınlara ne söylemek istersiniz, ne önerirsiniz?

Sosyal hayata katılabilmek açısından bile çok büyük baskılar altında olan kadınların yaşadıklarını anlayabilmek çok önemli bir yerde duruyor. Kadın hareketi İstanbul Sözleşmesi de dahil olmak üzere bu noktada pek çok mücadele veriyor. Birçok konuda Türkiye’de kadın hareketinin çok güçlü olduğunu söyleyebilirim. Bu önemli ama varoluş mücadelesi içerisinde olan kadınlar için söyleyebileceğim en önemli şey, bu hayatın, kendi hayatlarının özneleri olduklarını fark etmeleri ve bunu her fırsatta ifade etmeleri gerektiği. Hayatlarımızda ne yaparsak yapalım bu değeri kendi kendimize verirken de karşılıklı ilişkilerde de bu böyle olmalıdır. O zaman yaptığımız her şeyi çok güçlü yapıyoruz zaten.

***2021 yılında feminerva online sitesi için hazırlanmış bir röportajdır.**

“Yola Çıkmak Hep Bir Özgürleşme İhtiyacıyla Başlar”

Yola çıkmak, yolda olmak kadınlar söz konusu olduğunda, ataerkil baskının şiddetli bir biçimde hissedildiği bir alan. Hele ki bir de “annelik” söz konusu olduğunda eleştirmede, yargılamada sınır tanınmıyor. Bizler de buna en yakından tanıklık etmiş **İrem Çağıl** ile yola çıkmaya niyet etmiş tüm kadınları cesaretlendirecek bu söyleşiyi gerçekleştirdik.

Merhaba İrem, biz seni uzun zamandır severek takip ediyoruz fakat seni tanımayan okuyucularımız için kendini biraz tanıtır mısın?

İrem Çağıl: Bu incelikli sorular ve ifade vesilesi için Feminerva ekibine müteşekkirim. Kendini tanıtmaya sorularına giderek daha zor yanıt verir oldum. Zannediyorum bunun sebebi; hayatımın 20-40 yaş arası kimlikler inşaa etmekle geçtikten sonra, 40 yaş sonrasının onları dönüştürme uğraşı etrafında şekillenmesinden kaynaklanıyor.

Ama yine de sorunuzu yanıtsız bırak-

mak istemem, söyleşiyeye giriş yapabilmek için bir portreye ihtiyaç var elbette.

Ben ticaret ve eğitimle uğraşan bir ailenin, 1983 yılında Ankara’da doğmuş bir üyesiyim. Fransız lisesinden mezun oldum, Ankara ve Milano’da mimarlık okudum, grafik tasarım üzerine yüksek lisans yaptım. İstanbul’da bir süre mimar/tasarımcı olarak çalıştım. Bu çalışma yıllarında hissettiğim yabancılaşmalar, beni daha yakınsadığım ama belki de tam da bu sebeple dikkatle bakmaya ihtiyaç duymadığım alanlar hakkında düşünmeye itti. Ve yapı kurmak ve malzeme üzerine ilgimden çok daha

derinde bir yerde, çok daha eskiden içimde şekillenmiş, benimle birlikte büyümüş bir yere çekildim; dil, kelimeler ve yazı.

Bu yumağın ucunu tutunca gerisi geldi; ofislerde çalışmayı bıraktım, yolculuklara çıktım ve oralardan bir yayınevi kurma hayaliyle döndüm. Yaklaşık 15 yıl önceydi; Sinek Sekiz adında küçük, bağımsız bir yayınevi doğurdum. Yayın listesi benim o sıralar çok okuduğum ama Türkçe’ye çevrilmemiş kitaplarla doluydu. Alternatif eğitim, feminizm, çevre politikaları, insan doğa ilişkisi, hayatın dışı ilkeleri gibi başlıklar altında, bu literatürün daha önce Türkçe’ye çevrilmemiş önemli eserlerinin yayınlanması, dağıtılmasıyla ilgili çalıştım. Arada eski yapıları onardım, ama çoğunlukla yayıncılık yaptım; 26 çeviri eserin editörlüğünün ve birkaç Türkçe kitabın yanında, kırsalda yaşayan ve doğayla bağlantılı kadın üreticinin üretimlerini satmasına yayınevinin dağıtım sistemi üzerinden aracılık ettim.

Yıllar önce kızın Kiraz’la yaptığımız bisiklet yolculuğu hepimizin severek takip ettiği bir yolculuktu. Bildiğimiz/bize dayatılmış bir anne-kız ilişkisinden çok farklı bir anne-kız yol arkadaşlığı var gibi aranızda, bu yolculuğa nasıl karar verdiniz?

Benim merkezlenebilmek için hareket etmeye gereksinim bir yapım var. Açık havada dolanmaların her halinden besleniyorum. İnsan topluluğunun bu çağdaki hallerine adapte olmayı çoğunlukla zorunlu olarak yapıyorum ama bu hallerden sıyrılabilmek daha çok hoşuma gidiyor. Anne olunca da bu durum değişmedi, tabii bunu yapabilmek için yeni yetiler geliştirmem gerekti ama olsun.

20’li yaşlarımın sonunda uzun yol bisikletçiliğine merak salmıştım. İstanbul’dan İspanya’ya gittiğim bir dönem var mesela. Böyle bir şeyin tadını alınca bir daha unutmuyorsunuz. Ben de yıllar sonra anne olunca kızımın biraz büyümesini bekledim ve o 4 yaşına basınca Avrupa’da birlikte gidebileceğimiz bir rotayı çalışmaya başladım. Koşullar hazır olunca bisikletimin arkasına çocuklar için tasarlanmış bir ek taşıyıcı takarak Hollanda’dan Danimarka’ya pedalladım, birlikte kamp yaparak 1,5 ay boyunca yol aldık. Çok güzeldi; zorluklarının bize yaşam enerjisi verdiği, birbirimizle ve yeryüzüyle olan ilişkimizi güçlendirdiği bir deneyimdi.

Yola çıkmak hep bir özgürleşme ihtiyacıyla başlar. Anneliğin ilk dört yılı çok kısıtlayıcıdır; sizi yeni doğanın ihtiyaçlarının merkezde olduğu bir hayata mihlar. O zaman da yola çıkmaya bu mihlanmışlıktan açıklığa, genişliğe ulaşma hevesiyle karar vermişim.

Uzun yolculuklara çıkanlar yol arkadaşlığının kıymetini iyi bilirler. Bu yüzden kendi içimde ve dünya üzerinde çıktığım yolculuklardan öğrendiklerimi anne olma hali içine katmaya ve böylelikle kızıma iyi bir yol arkadaşı olmaya çalışıyorum elimden geldiğince.

Annelik çok katmanlı bir güçsüzlük ve güçlenme alanı. Bu ikisinin arasında gidip gelmenin başlı başına bir yolculuk olduğunu düşünüyorum. Uzun yolculuklara çıkanlar yol arkadaşlığının kıymetini iyi bilirler. Bu yüzden kendi içimde ve dünya üzerinde çıktığım yolculuklardan öğrendiklerimi anne olma hali içine katmaya ve böylelikle kızıma iyi bir yol arkadaşı olmaya çalışıyorum elimden geldiğince.

Uzun zamandır severek takip ettiğimiz, kitaplarından çokça yararlandığımız, senin de uzun yıllar emek verdiğin Sinek Sekiz Yayınlarını devretmeye karar verdin. Tabiki bu çok kişisel bir süreç ama bir şeye başlamak kadar ona son vermek de büyük bir cesaret istiyor, yayınevi süreci senin için nasıldı? Buna sonlandırma kararı hayatında hangi kapıları aralamana vesile oldu?

Yaşamın döngülerini tanımak, doğal süreçleri uzun süreler gözlemek ve onlara çok yakın yaşamak, kendi döngülerinizi tanımanızı, bitişleri de kabul etmenizi sağlıyor. Gece ve gündüz, bırakmak ve yaratmak, ölüm ve yaşam bir, bunu biliyorsunuz.

Annelik özünde bir kuşatılma değil, genişleme çoğalma hali. Kuşatılma anneliğin iki öznesinden; kadından ve çocuktan doğmuyor, onların dışında olan ama onların üzerinde tahakküm kurmak isteyenler tarafından yaratılıyor.

Bir şeyi neden tuttuğunuzu anladığınızda bırakabilmenin de mümkünlüğü oluşuyor. Ben yeterince verdiğimi, tükenmeye başladığımı anladım ve yeniden dolabilmek için bıraktım. Bir de yazıyla ilgili ilişkim ona aracılık etmekten ona daha doğrudan temas etmeye doğru kaymaya başladı. Yazılanları başkalarına ulaştırmada rolümün tamamlandığını, benliğimin yazıyla daha doğrudan kişisel bir biçimde ilişkilenebileceğine doğru evrildiğimi görmeye başladım.

Yayınevini bırakabilmek başka bırakmalara da vesile oldu. Bu dönüşüm sürecinin hala ortasında bir yerinde olduğum için şu kapılara vesile oldu diyemiyorum ama belirsizliğe karşı esneklik geliştirme kapasitemi arttırdığımı biliyorum.

Yola çıkmak, yolda olmak kadınlar sözü konusu olduğunda, ataerkil baskının şiddetli bir biçimde hissedildiği bir alan. Hele ki bir de "annelik" söz konusu olduğunda eleştirmede, yargılamada sınır tanımıyor. Kadınlar için anne olmak bir sürü toplumsal kural tarafından çepeçevre kuşatıldıkları bir deneyim fakat sen bu annelik tanımını bir kez daha sorgulattın. Bu konu hakkında düşüncelerin neler?

Annelik özünde bir kuşatılma değil, genişleme çoğalma hali. Kuşatılma anneliğin iki öznesinden; kadından ve çocuktan doğmuyor, onların dışında olan ama onların üzerinde tahakküm kurmak isteyenler tarafından yaratılıyor. Neler tarafından, nasıl kuşatıldığımızı ve buna olanak sağlayan durumlardaki payımızı iyi anlamak gerektiğini düşünüyorum.

Ve son olarak yaptığın son yolculuğundan sonra düzenlenen etkinliklerde birçok kadınla deneyimlerini paylaştın, bu bir araya geliş ve deneyim paylaşımı nasıldı? Bu röportajı okuyan kadınlara ne söylemek istersin?

Çok sevdiğim kitaplardan birinde "Işığın savaşçısı yol hakkında ne biliyorsa başkalarıyla paylaşır. Yardım eden biri yardım da alır ve öğrendiği şeyi öğretmek ister. İşte bu yüzden ateşin yanına oturur ve savaş alanında geçirdiği günü anlatır"1 der. Buna inanıyorum. Bir de bu dünyada uzun süredir hakim olan, dişi ve eril enerjiler arasındaki dengesizliğin ve eril tahakkümün artık dengeye doğru evrilme eğiliminde olduğunu gözlemliyorum. Bu bağlamda kadınların dünyada bir kadın olarak yaşama ve var olma halini, bu özel öğrenme ve erginlenme bilgisini çok kıymetli buluyorum. Bunu anlamaya ve aktarmaya çalışma çabalarının her biri çorak arazide açan muazzam güzel ve dirençli çiçekler.

Bu röportajı okuyan kadınlara "ifade edin, ifadenin yollarını arayın, bu yolculukta beraberiz ve birlikte çözüm üretmek zorundayız; şefkatle, birbirimizin gelişimini teşvik ederek" demek isterim.

**P. Coelbo, Işığın Savaşçısının El Kitabı, çev: İlknur Özdemir, Can Yayınları.*

Bir Geleceksizlik Anlatısı: Türkiye’de Eğitim Sistemi

Türkiye’de eğitim sisteminden bahsederken genellikle “sistemsizlik” kavramını kullanırız. Türkiye’de bir sistemin olmadığını ve bu nedenle, eğitime dair sorunlar yaşadığımızı ya da eğitimden gerekli verimi alamadığımızı söyleriz.

Sabriye Akkul

Türkiye’de eğitim sisteminden bahsederken genellikle “sistemsizlik” kavramını kullanırız. Türkiye’de bir sistemin olmadığını ve bu nedenle, eğitime dair sorunlar yaşadığımızı ya da eğitimden gerekli verimi alamadığımızı söyleriz. Birkaç yılda bir değişen sınav sistemi, okul sistemlerinin yeniden düzenlenmesi ve revize edilen müfredat bizde bu kanıyı oluşturmuştur. Oysa Türkiye eğitim sistemi; bir sistemsizliğin ürünü gibi görünse de başka bir sistemin inşasının çocuklara ve gençlere dönük ürünü, öğretisi olarak karşımıza çıkar.

İktidar günden güne artan yoksulluğun karşısına bir “millet” olma duygusunu yerleştirmek isterken, toplumsal cinsiyet odaklı sorunların karşısına ise “kutsal aile” olgusunu yerleştirmek istiyor. Bunu için ise uzun erimli bir yol izliyor. Bu yer yer “Büyük Aile Buluşmaları” adı altında LGBTİ+’ları toplumda bir tehdit haline getirerek, yer yer de kadınlara ailedeki konumunu ve vazifelerini hatırlatarak oluyor.

Eğitim sistemindeki değişikliklerin de bu inşa sürecinde önemli bir yer tuttuğunu, bu değişiklikleri topluma yerleştirmede temel oluşturduğunu görmek gerekiyor.

4+4+4 Eğitim Sistemi

Türkiye eğitim sistemine baktığımızda son 15 yılda birçok değişiklik yapıldığını, müfredatın revize edildiğini görüyoruz. 2012 yılıyla birlikte yaşamalarımıza giren

4+4+4¹ eğitim sistemi başlangıçta eğitimde fırsat eşitliği sağlayacağı ve zorunlu eğitim süresini artırarak eğitilmiş bir nüfus sağlayacağı iddiasını önümüze koydu. Bu sistem lisedeki ders saatlerini artırarak, ortaokul düzeyinde de müfredata seçmeli dersler ekliyordu.

Seçmeli dersler konusunda dönemin Milli Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz, seçmeli derslerin spor, sanat ya da dini eğitim gibi konularda öğrencileri geliştirmek adına ve tamamen isteklerine bağlı müfredata eklendiğini dile getirdi. Bu sözlerin sarf edilmesiyle birlikte ortaokul ve liselerde seçmeli derslere dair kanun düzenlendi. Bu dersler ile ilgili kanunda “Kur’an-ı Kerim” ve “Hz. Muhammed’in Hayatı” derslerinin isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulacağı belirtildi. Yine aynı kanunda iddia edilen sanat ve spor gibi alanlara dair seçmeli derslerin adı dahi geçmemekteydi.

Yine bu süreçte karma eğitime dair de tartışmalar açılmaya başlandı.

Eğitim-Sen’in yayınladığı 2018 Yıl Sonu Eğitimde Cinsiyetçilik Raporu’nda; eğitimdeki dinsellemenin örtük veya açık uygulamalarla hak ihlallerinin yaşanmasına ve cinsiyet rollerinin yeniden inşa edilmesine neden olduğunun altı çiziliyordu. Yine aynı sistemin sınıfsal eşitsizlikler yaşayan, anadilinde eğitim alamayan çocuklar,

mülteciler, LGBTİ+ öğrenciler, engelli çocuklar içinde zorlu tecrübeler yarattığını ifade ediyordu.

Özgür düşünceden “değerler” eğitimine

Bugün karşılaştığımız ÇEDES (Çevre Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum) projesi de, 4+4+4 sisteminden bugüne giderek artan din derslerinin bir sisteme dönüşmüş hali olarak karşımıza çıkıyor. 2020 yılının sonlarında KYK yurtları ya da çeşitli sağlık kuruluşlarına atanması önerilen “manevi danışman” bu proje ile birlikte örgün öğretim içerisinde de yerini aldı. ÇEDES projesiyle “manevi danışman” olarak görevlendirilen kişiler, okullarda öğrencilere “değerler eğitimi” veriyor, seminerler gerçekleştiriyor.

Başlangıçta İsmailağa gibi çeşitli cemaatlerden imam, vaiz ya da din hocası getiren bu proje, zamanla Ülkü Ocakları gibi faşist grupların başkanlarının ilkokul düzeyinde dersler vermesini sağladı. Birçok okulda bu kişiler törenlere karşılıklı olarak, ilkokul düzeyindeki öğrencilerle bozkurt işareti yaparak pozlar veriyor. Çeşitli okullarda ders adı altında çocuklar camiye götürülüyor.

Bu süreç Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin tarafından “Sizin ‘tarikat, cemaat’ dediğiniz, bizim STK dediğimiz yapılar-

1 Eğitim Sen. “4+4+4 Raporu”. 2012. KESK

Geçim sıkıntısı ile üniversite eğitiminden vazgeçenlerin çoğu kadın öğrencilerinden oluşurken, bir biçimiyle kalınan KYK yurtlarında kadınlara yönelik dini öğretiler devam ediyor.

la..” ifadelerini kullanarak “sivil toplum örgütlerinin sürece dahil edilmesi” olarak değerlendiriliyor. İlkokul, ortaokul veya lise düzeyinde öğrencilere iletişim kurmak ve eğitim vermek için gerekli olan “pedagojik formasyon” bu kişilere verilmiyor. Eğitimciler göre yapılan bilimsel çalışmalar, erken yaşlardaki din eğitiminin çocukların hayal güçlerini baskıladığını, bağımsız ve eleştirel düşünebilme becerilerini kısıtladığını ortaya koyuyor. Bununla birlikte 7 yaş altındaki çocuklara verilecek eğitimlerin somut kavramlar üzerinden ve interaktif uygulamalarla gerçekleştirilmesi gerektiği ifade ediliyor. Laik eğitimin önünü tamamen tıkayan bu proje, aynı zamanda çeşitli inanç gruplarından öğrencileri de hak kaybına uğrattıyor.

Anaokulu, okul öncesi eğitim düzeyine de uygulanması önerilen bu proje, bilimsel eğitimin imkanlarını da yok ediyor.

Lise sıralarından ucuz iş gücüne: MESEM

Türkiye’de son beş yılda eğitimde psikoloji, sosyoloji, felsefe gibi eğitimlere verilen değer in iyice azaldığını, öğrencilerin para kazanabileceği işlere yönlendirildiğini görmekteyiz. Meslek liselerinin artışıyla birlikte, bu liselerde mesleki eğitim dışındaki dersler programlarda yer bulmuyor, üniversite okumak isteyen bir meslek lisesi öğrencisinin önünde yalnızca iyi bir dershaneye gitme seçeneği kalıyor. Bir dershaneye gidemeyen öğrencilerin önünde ise okuduğu lise ile ilgili bir iş yapma hayalinden fazlası kalmıyor.

Lise eğitiminde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Mesleki Eğitim Merkezi (MESEM), öğrencilere okuduğu branşlarda staj yapmaya zorunlu kılıyor, meslek lisesi öğrencilerini ucuz iş gücü haline getiriyor. Bu sistemde öğrenciler berberlikten oto sanayiye, demir çelik fabrikası gibi ağır işlerde çalıştırılıyor. Yalnızca bu yıl ağır fabrikalarda çalıştırılan öğrencilerden onlarcası yaralandı. Erol Can Yavuz, Arda Tonbul gibi isimler yaşamını yitirdi. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi (İSİG) verilerine göre 2023 yılı içerisinde 1929 işçi iş kazalarında yaşamını yitirirken bunun en az 54 çocuk işçiydi.

Türkiye’de çocuk işçi krizi her geçen gün büyürken, MESEM adı altında çocuk işçiliği olgusu devlet tarafından desteklenerek, güçlendiriliyor.

Üniversiteler gelecek hayallerimizle buluşuyor mu?

Günümüz üniversite öğrencileri, 4+4+4 sistemi içerisinde yetişmiş öğrencilerden oluşuyor.

Üniversiteyi kazanan binlerce öğrenci üniversiteyi kazandığı halde kayıt yaptırmıyor, eğitimine devam etmiyor. Gelecek ve geçim kaygısı, öğrencilerin üniversite bölümü seçme alışkanlıklarını da belirliyor. Öğrenciler hayallerini kurdukları meslekleri okumak yerine iş bulacağı meslek bölümlerini seçmeye çalışıyor. Geçim sıkıntısı nedeniyle yüzlerce öğrenci yaşamına son veriyor.

Üniversite gençlere gelecek sunmadığı gibi genç kadınların da özgürleşme pratiklerinin önünde engel oluyor. 6 Şubat depremiyle birlikte ülkenin tamamında uygulama-

nan online eğitim kararı; bizlere eğitimin gözden çıkarılabilir bir noktada durduğunu gösterirken bir yandan da genç kadınlar için ev içi şiddet, ev içi emek sömürsünün yollarını açıyordu. Bu süreç ile birlikte yine yüzlerce kadın için eğitimi evlilik ile sonlandırma, eğitimden ümidi kesme yakıcı bir gündem haline geldi.

Geçim sıkıntısı ile üniversite eğitiminden vazgeçenlerin çoğu kadın öğrencilerinden oluşurken, bir biçimiyle kalınan KYK yurtlarında kadınlara yönelik dini öğretiler devam ediyor. Giriş-çıkış saatlerinden, öğrencilerin giyimine karışan yurtlar, kadın öğrenciler üzerindeki aile baskısını aynı zamanda bir devlet baskısına dönüştürüyor. Devlet açıkladığı fonlarla, teşviklerle genç kadınları evlendirmeye yöneliyor.

Bütünlüklü bir eğitim sistemi değerlendirmesi yapacak olursak; eğitim kurumları bilimsel ve özgür düşüncenin var edildiği yerler olmaktan çıkarılarak dinselleştiriliyor. Genç nüfus ucuz iş gücü haline getiriliyor. Bir iktidarın eğitim sürecini izlerken aynı zamanda bir sistemin inşası için atılan adımlar olarak görmek gerekiyor. Tüm bu gelişmelerin üzerine bizlere laik ve bilimsel eğitimi savunmak, özgür demokratik üniversite mücadelesi vermek düşüyor.

Türkiye’de son beş yılda eğitimde psikoloji, sosyoloji, felsefe gibi eğitimlere verilen değer in iyice azaldığını, öğrencilerin para kazanabileceği işlere yönlendirildiğini görmekteyiz.

Biz kadınlar evlerimizde şiddete, istismara maruz bırakılıyor, katledilme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyoruz. Neredeyse her gün şiddet, cinayet haberine uyanırken, nitelikli ve güvenli bir şekilde yaşamlarımızı sürdürebileceğimiz alanlar bulmak bile çok zor. Sığınaklar da tam olarak bu noktada zorunlu bir ihtiyaç haline geliyor.

Nitelikli ve Güvenli Sığınma Evleri

Sığınacak güvenli bir “çatı”, her canlının en temel yaşam hakkından biridir. Ev denildiğinde akıllara güvende, huzurlu, rahat hissedilen yer gelir. Peki bu kadınlar için ne kadar geçerli?

Biz kadınlar evlerimizde şiddete, istismara maruz bırakılıyor, katledilme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyoruz. Neredeyse her gün şiddet, cinayet haberine uyanırken, nitelikli ve güvenli bir şekilde yaşamlarımızı sürdürebileceğimiz alanlar bulmak bile çok zor. Sığınma evleri yani sığınaklar da tam olarak bu noktada zorunlu bir ihtiyaç haline geliyor.

Bugüne kadar sığınma evi açılması için pek çok kampanya yürütüldü. Biz de İzmir’de yaptığımız araştırmaların sonucunda ihtiyaçların hâlâ baki olduğunu gördük. Tam da bu hedefle 2023 Ekim’inde “Nitelikli ve Güvenli Sığınma Evleri İstiyoruz.” başlıklı bir kampanya örmeye başladık.

Kurumların sığınak inşa etmek ve yaptırmak konusundaki isteksizlikleri çok rahatsız edici. Üstelik her gün onlarca

Zeynep Eda Berfin Tozlu

kadının öldürüldüğü ülkemizde... Bu yüzden bizler kadın örgütleri olarak, sığınma evlerinin varlığını hayati buluyoruz.

Kampanya süreci

Kampanya sürecini nasıl ördük? Nasıl araştırmalar yürüttük? Ne umduk ne bulduk?

Öncelikle İzmir’de sığınma evi ihtiyacı nereden çıktı onu biraz aktarmak gerekir. Aslında örgütlenme pratiklerinden diyebiliriz. Mor Dayanışma olarak İzmir’de yaklaşık 5-6 senedir örgütlenme çalışmalarımızı sürdürüyoruz. 2023 yılının Nisan ayında ise derneğimizi açtık. Derneğimiz açıldığından beri sığınak talebiyle onlarca telefon aldık. Neredeyse her hafta, mutlaka bir kadın arayıp, sığınaklar ile ilgili bilgi almak istiyordu veya yetersiz kapasitelerden şikayet ediyorlardı. Benzer talepler

artıkça bir araştırma yürütmeye başladık.

Öncelikle İzmir’de kaç tane sığınak var, hangi ilçelerde bulunuyor, kapasiteleri kaç kişilik, niteliksel anlamda eksikler neler, güvenli mi gibi sorulara cevap aramaya başladık. Daha sonrasında ise İzmir nüfusuna ve nüfusun ne kadarının kadın olduğuna, İzmir’de şiddet vakalarının oransal açıdan ne düzeyde olduğuna ulaşmaya çalıştık.

Araştırma sürecinin hiç kolay olmadığını belirtmek gerekir. Araştırma süreci boyunca hem belediyelere hem de bakanlıklara bağlı sığınaklar ile ilgili bilgi toplamaya çalıştık. Ancak kurumlar, sorularımızı cevapsız bıraktı. Hiçbir kamu kurumu, şiddet oranlarını ve kadınların ihtiyaçları gibi verileri kadın örgütleri ve dernekleri ile paylaşmak istemiyor. Dolayısıyla ne gerçekler yüzeye çıkıyor ne de eksikler izlenebiliyor.

Yaptığımız araştırma sonucu daha önce İzmir’de “mahalle mahalle şiddet oranları” üzerine çalışma yapmış olan İzmir Gaze-

Aslında bu noktada verilerin saklandığını söylemek yanlış olmaz. Bakın bu işlemeyen basit bir sistemin hatası falan değil. Bilinçli bir şekilde yapılıyor. Bizlerin araştırmalar sonucu şiddet vakalarını, vakaların oranlarını, oranların artıp artmadığını (ki arttığını biliyoruz) ve kadınları kimlerin katlettiğini, şiddete maruz bıraktığını öğrenmemizi istemiyorlar. Bilmeyelim ve buna yönelik çalışma yapamayalım isteniyor.

teciler Cemiyetine ulaştık. Yürüttükleri “Nar” projesinden faydalanarak biraz daha ayrıntılı bilgiler elde edinebildik. Bu süreçte proje koordinasyonundan sorumlu olan arkadaşlarla görüştük ve kendilerinin de veri toplamakta çok zorlandıkları bilgisini edindik.

Aslında bu noktada verilerin saklandığını söylemek yanlış olmaz. Bakın bu işleyen basit bir sistemin hatası falan değil. Bilinçli bir şekilde yapılıyor. Bizlerin araştırmalar sonucu şiddet vakalarını, vakaların oranlarını, oranların artıp artmadığını (ki arttığını biliyoruz) ve kadınları kimlerin katlettiğini, şiddete maruz bıraktığını öğrenmemizi istemiyorlar. Bilmeyelim ve buna yönelik çalışma yapamayalım isteniyor.

Ancak en nihayetinde İzmir’de 7 tane sığınak olduğu ve toplam kapasitelerinin ise 187 kişi olduğu bilgisine ulaştık. Bu verilere biz de inanmakta çok zorlandık. Türkiye’nin üçüncü büyük şehrinde sığınak kapasitesinin 187 kişilik olması bilinçli bir politikadan başka bir şey değildir. İzmir’deki sayıları görünce Türkiye genelinde de bir ufak bir araştırma yapmaya karar verdik. Türkiye’de 2021 yılı verilerine göre nüfusu 100.000’in üzerinde olan belediye sayısı 248. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın 2020 yılı verilerine göre 32 tane sığınak görünüyor, sığınma evlerinin toplam kapasiteleri ise 703 kişi. Yani 216 tane daha sığınak yapılması gerekiyor. Bu ülkede bir günde 8 kadın öldürülüyorken kadınların güvenli bir şekilde sığınabileceği alanlar inşa edilmiyor.

2021 yılı verilerine göre İzmir’de 4.425.789 kişi yaşıyor. 2.226.502’si ise kadınlardan oluşuyor. Üstelik sanıldığı gibi şiddetin neredeyse yaşanmadığı bir şehir değil İzmir... Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun istatistiklerine göre Türkiye genelinde şiddet vakalarında 2. sırada yer

alıyor. Tüm bu verilere bakınca nitelikli, güvenli, yaşanabilir sığınakların açılması ve var olanların ise güçlendirilmesi zorunludur. Biz de kampanyamızı bu farkındalık ile sürdürdük.

Kampanya sürecinde neler yaptık?

Neredeyse İzmir’in her ilçesinde düzenli olarak hem stant açtık hem de imza topladık. Bildiriler dağıttık, kadınlarla topladığımız verileri paylaştık.

Kampanyamızın basında yer bulması ile birlikte destek vermek isteyen kurumlar arttı. Change.org’da da bir imza kampanyası başlattık ve şu anda yaklaşık 10 bin imzaya ulaştık. Mahalle mahalle, sokak sokak kampanya çalışmalarımıza devam ederek, “sığınakların kadınlar için neden önemli olduğunu” herkesle konuştuk. Şiddet ile ilgili birçok ilçede atölye ve farkındalık çalışmaları yürüterek kadınlarla bir araya geldik, bilincimizi beraber yükselttik. Bu süreçte çalışmalarımıza dahil olan ve

dik ve kampanyamızın sunumunu yaptık. İmza veren kadınlar ve kurumlarla birlikte sığınma evlerine ihtiyacımız kalmayana dek mücadelemizi sürdüreceğimiz üzerine konuştuk.

Ne olacak bu imzalar?

Belediyelerin, yönetmelikte de geçtiği gibi 100.000’i geçen nüfuslu ilçelerde sığınak açması zorunlu görünüyor. Ancak ironiktir ki açılmadığı takdirde herhangi bir yaptırım tanımlanmamış. Tamamen keyfi ve inisiyatifte bırakılmış bir durum.

Bu süreçte topladığımız imzalar ile birlikte belediyelerle görüşmelerimizi tamamlayıp, gerekli protokolleri imzalamak üzerine sürecimizi devam ettiriyoruz. Nitelikli ve güvenli sığınma evlerini alana kadar da devam edeceğiz.

Bizler evlerde, iş yerlerinde, okullarda, kampüslerde, hayatımızın gerek özel gerekse kamusal alanında erkekler tarafından şiddete maruz kalıyoruz, istismar ediliyoruz, öldürülüyoruz. Bizlere güvenli alanlar sağlamak zorunda olanlar, bu alanları sağlamadıkları gibi cezasızlık politikalarıyla da şiddeti meşrulaştırıyorlar.

İstanbul Sözleşmesi’nden bir gece hukuksuzca çıkanlar gözünü şimdi de 6284’e, medeni kanuna dikmiş durumdadılar. Bizleri makbul kadın kalıplarına sığdırmaya çalışsanız da uydurma gerekçelerle tutuklasanız da sindirme, korkutma politikalarınıza boyun eğmeyeceğiz, mücadelemizden vazgeçmeyeceğiz. Giderek kurumsallaşan faşizme karşı sokaklarda, meydanlarda örgütlü kadın mücadelemizi sürdürmeye devam edeceğiz. Biliyoruz ki bizleri hapsedmeye çalıştıkları karanlığa karşı umut kadınlarında.

Bizler evlerde, iş yerlerinde, okullarda, kampüslerde, hayatımızın gerek özel gerekse kamusal alanında erkekler tarafından şiddete maruz kalıyoruz, istismar ediliyoruz, öldürülüyoruz. Bizlere güvenli alanlar sağlamak zorunda olanlar, bu alanları sağlamadıkları gibi cezasızlık politikalarıyla da şiddeti meşrulaştırıyorlar.

şimdi bizimle kampanyamızı büyüten bir sürü kız kardeşimiz oldu. Mart ayının ilk haftasında 8 Mart’a doğru giderken, büyük bir kadın buluşması gerçekleştir-

Kadın düşmanı politikaların karşısında feminist mücadelemizle her zaman olduğu gibi buradayız, güçlüyüz!

Havva Cuştan

Modern Sosyoloji'nin inşacıları olarak bilinen Durheim'a göre intihar kişinin bilinçli olarak ölümle sonuçlanacağını bildiği eylemleri yapması ve eylemin ölümle sonuçlanmasıdır. Fakat dinamik bir yerden bakan Odağ'a göre ise kişilerin intiharı algılayış şekilleri farklı olabilir. Bireyler için intihar, çektikleri ızdıraptan kurtaran bir çıkış yolu da olabilir (Odağ 1995, Akt., Yeğenoğlu 2015). Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre ise intihar ikiye ayrılıyor: tamamlanmış intihar ve tamamlanmamış intihar. Tamamlanmış intihar, ölümün gerçekleştiği intiharlar iken, tamamlanmamış intihar ise ölümün gerçekleşmediği intiharlardır, buna intihar girişimi de denir (WHO, 2016 Akt., Çalık, 2017).

Dünya'da ve Türkiye'de intihar istatistikleri

İntihar ya da özkıyım diyebileceğimiz eylem son yıllarda giderek artış gösteren, yakıcılığını her gün hissettiğimiz bir halk sağlığı sorunu olmakta. WHO'nun (2017) yayınladığı verilere göre intihar önde gelen ölüm nedenleri arasında, 15- 29 yaş aralığındaki genç insanların ise ölüm nedenlerinin ikinci sırasında olarak yer almakta. Yine WHO'nun 2001 yılında aktardığı verilere bakıldığında ise kırk saniyede bir kişi intihara kalkışmakta, dünyada intiharla hayatını kaybeden sayısı ise bir milyon. WHO'ya üye olmayan ülkeleri de düşündüğümüz de gerçek rakamların resmi rakamlara göre daha fazla olduğu tahmin edilebilir (Yeğenoğlu, 2015). Dünya'ya bakıldığında intihar, 15 ile 44 yaş arasında yaşam kaybı sebepleri içinde ilk üçte, 15 ile 19 yaş arasında ise ikincidir (Patton GC vd. 2009, Akt., Nart). Birçok ülkenin sosyo-kültürel olarak intiharı utanç verici olarak görmesi ise damgalanma korkusuyla gizlendiği için resmi rakamlar gerçeği yansıtmayabilir (Bertolote ve Fleischmann 2002, Akt., Yeğenoğlu, 2015).

Türkiye'de ise TÜİK'in açıkladığı oranlara bakıldığında; 15-29 arası gençler de 2002 yılında 3.49 iken bu oranlar 2021 yılına geldiğimizde 4.94 oluyor. Ayrıca ülkemize yapılan araştırmalara bakıldığında ölümle sonuçlanmış intiharların ergenlikte artış gösterdiğini, yetişkinlik döneminde sabit bir seyir izlediğini ve 65 yaş üstü yaşlılarda ise yine artış gösterdiğini görebiliriz (Eskin, 2012, Akt., Yeğenoğlu, 2015). Dünya'da Avrupa ve Amerika'ya göre ülkemizde gençlerde görülen intihar oranları daha az olmasına rağmen, intiharla hayatını kaybedenlerin yüzde 45'ini 15-24 yaş

grubunun oluşturması sorunu gözler önüne seriyor (Sayıl vd. 2000, Akt., Yeğenoğlu, 2015). İntihar eylemine cinsiyet değişkeni üzerinden bakıldığında ise erkeklerde intiharların ölümle sonuçlandığı

Genç Kadın İntiharları

Erkeklerde intihar oranları kadınlardan 3-4 kat daha fazladır. Fakat kadınların erkeklerden üç kat daha fazla girişimde bulunduğu da bilinmektedir. Kadınların intihar nedenlerine bakıldığında ise, en çok aile içi tartışma sonucu dürtüsel şekilde olduğu, erkeklerin ise ekonomik sebeplerle olduğu görülmektedir.

vakalar, kadınlarda ise intihar girişiminin daha fazla olduğu görülmektedir (Eskin vd. 2007. Akt., Yeğenoğlu, 2015). İntihar oranları erkeklerde, kadınlardan 3-4 kat daha fazladır. Fakat kadınların erkeklerden üç kat daha fazla girişimde bulunduğu da bilinmektedir. Kadınların intihar nedenlerine bakıldığında ise, en çok aile içi tartışma sonucu dürtüsel şekilde olduğu, erkeklerin ise ekonomik sebeplerle olduğu görülmektedir.

Peki tespit her şey mi?

Yukarıda Psikoloji literatürüne göre gençlerin, genç kadınların intihar oranlarını ve sebeplerini kısaca açıklamaya çalıştım. Peki akademik çalışma her şey midir? Akademik “veri” olarak geçen intihar girişimlerine ya da oranlarına yakından bakalım, daha doğrusu kendi hayatlarımızın içine girelim. Dünyada gençlerin intihar etme oranlarının gayet yüksek olduğunu görmekteyiz. Bizim gibi ülkelerde dini inanışı gereğince üstü örtülen intiharlar ve girişimlerinin verilere yansımamış haline rağmen. Esasında çocuklara yönelik kolektif algımız bir nesneyle kurulan ilişki gibi. Dolayısıyla gençlerin, ebeveynlerinin bir uzantısı gibi algılandığı ve kendi alanlarına ilişkin özgürlüklerinin kısıtlandığını söyleyebiliriz. Buna bir de patriarkal düzenin eklendiğini düşünürsek, genç kadınlar üzerilerindeki o baskıyı kat be kat hissetmekte.

Fakat; yakından görüyoruz ki erkeklerin daha agresif olduğu meşrulaştırılan toplumda, kadının baskı sonucu öfkelerinin bile meşru olmadığı görülüyor.

Kadınların intihar girişimlerinin erkeklere oranla daha fazla olma sebeplerinden biri de aslında intihar eylemini gerçekleştirirken kullandıkları araç. Patriarkal düzen, tüm güç aygıtlarını erkeklerin eline verdiği için, erkeklerin kadınlara oranla silah, bıçak, tüfek gibi aletlere daha kolay ulaşımı olmakta ve intihar eylemleri bu araçları kullandıkları için daha öldürücü sonuçlar doğurmaktadır.

Genç kadınların özgürlüklerine alan açmayan patriarkal düzen onları umutsuz ve çaresiz bırakarak çözümün ölüm olduğunu düşündürüyor. Aslında buradan bakıldığında genç kadınlar erkek şiddeti cenderesinden kurtulmak için intiharı tercih etmek zorunda kalıyorlar.

olduğunu da görmekteyiz. 14 Mayıs seçimleri sonrasında 15 Mayıs 2023'te Marmaray raylarına atlayarak intihar eden Kübra'nın arkasında bıraktığı mektupta şu ifadeler yer almaktaydı:

“20 yaşındayım ama elimde hiçbir şey yok. Ne bir birikim ne kültürel anlamda...”

“Bir kadın olarak hiçbir zaman özgür hissetmedim. Ailem beni her türlü desteklemede ben özgür hissetmedim. Etek giyiyorum, erkek kadın demeden herkes bana bakıyor.”

Genç kadınların özgürlüklerine alan açmayan patriarkal düzen onları umutsuz ve çaresiz bırakarak çözümün ölüm olduğunu düşündürüyor. Aslında buradan bakıldığında genç kadınlar erkek şiddeti cenderesinden kurtulmak için intiharı tercih etmek zorunda kalıyorlar.

Genç kadınların intiharlarını önlemek için harekete geçmek, her birimizin sorumluluğudur. Bu sorunun ciddiyetini tanımak ve genç kadınlara yardım etmek için adımlar atmak hayati önem taşır. Genç kadınların yaşamlarını kurtarmak ve daha sağlıklı bir gelecek inşa etmek için başta kadın dayanışmasını güçlendirmek en önemli noktalardan bir tanesi. İntihar, bilinen aksine birden gelmez, göz göre göre “ben geliyorum” diyerek gelir, dolayısıyla intihar eylemini gerçekleştiren kişi şaka yollu, doğrudan, üstü kapalı bir şekilde “yardım” ister. Bu yüzden alınan destek yani dayanışma çok önemli bir noktada. Ve elbetteki kadınların kendini özgürce ifade edebilecekleri kamusal alanları yaratmak da. Bunun yanı sıra kadınlara özgün intihar destek birimleri, intihar girişimi olan genç kadınlara özel psikolojik danışmanlık merkezleri veyahut doğrudan kadınlara özel ruh sağlığı birimleri her mahalleye kurulmalıdır.

Dinot: Bu yazı bireysel süreçler ve psikopatoloji gözardı edilerek psikososyal süreçlere ilişkin yazılmıştır.

Kadınlara özgün intihar destek birimleri, intihar girişimi olan genç kadınlara özel psikolojik danışmanlık merkezleri veyahut doğrudan kadınlara özel ruh sağlığı birimleri her mahalleye kurulmalıdır.

Kadınlar ise, daha çok ilaç, bilek kesme, bir yerden atlama gibi daha az öldürücü olan araçlar kullandıkları için intihar girişimleri daha fazlayken ölümle sonuçlanmasında çok daha az olmaktadır.

Harekete geçmek!

Kadın intiharlarının sadece aile içi şiddetten sonra değil, toplumsal alanlarda özgürlüklerinin kısıtlanması sonucu

Kendine alan bulamadıkça, patriarkal şiddetin o çemberinden çıkamadıkça kadınlar dış dünyaya yönelmediği öfkelerini kendilerine yönelterek intihar girişimlerinde bulunuyor. Yani kadınların erkeklere oranla daha çok intihar girişiminde bulunmalarının bir sebebi de öfkelerini kanalizasyon edebilecek alan bulamayıp, kurtuluş yolu olarak anlık ölümü seçmelerinde yatıyor. Uzaktan bakıldığında bu oranlara kadınların daha naif, erkeklerin ise daha güçlü olduğu düşünülebilir.

Aranan Kan Bulundu: "Kutsal Aile" Bakanlığı

Cemile Baklacı

Sermayenin ve iktidarın ilerleyişinde açığa çıkan açlık, işsizlik, baskı ve daha nice sorunların yarattığı bir öfke ve isyan dinamiği, iktidarın da bu dinamiği sönmüldürmek, öfkeyi kendisinin dışına akıtmak üzere bir araca ihtiyacı var. Bu araç da sermayeyi koruyan, halkın tabi olma ve biat etme ilkelerine uygun bir rejim; Siyasal İslam, Erdoğanist İslam gibi kavramlarla ifade edilebilir.

AKP ve MHP koalisyonu uzun zamandır bunu kurmak istiyor ve hiç azımsanmayacak oranda ilerleme sağladı. Kadınların aile içinde köle konumunda durmadan bakım emeği verdiği, koşulsuz hizmet ettiği; erkeklerin tüm "dışarıdaki" zorlanmalarını, işsizliğin, yoksulluğun, geçinememenin ve patronun zorbalığının öfkesini, gerilimini eve akıtacağı, egosunu okşayabileceği aileler inşa edilmek isteniyor. Bu ailelerde

makbul kadınlar ve çocuklar vaat ediliyor. Kime? Erkeklerle ve patronlara.

Erkeklerle "İktidarın ortağı ol" teklifi

İktidar kuracağı rejime biat edilmesine karşılık erkeklerle bir çeşit ortaklık teklif ediyor. Kurulmak istenen ve bu konuda hayli ilerlenen rejimin inşası, ailenin köklerine güçlü şekilde tutunmaya ihtiyaç duyuyor. Siyasi iktidar çözölen ve dağılan aile kurumunu ayağa kaldırarak kurmak istediği rejimin sırtını muhafazakar aileye yaslamak durumunda.

Siyasi iktidar koalisyonu, sermayenin birikim hızını kesmeden ilerlemesini sağlamak için önündeki tüm engelleri aşmaya çalışıyor. Bunun karşılığında da mutlak yetki ve özgür hareket alanı istiyor. Sermayenin bu

İktidar kuracağı rejime biat edilmesine karşılık erkeklerle bir çeşit ortaklık teklif ediyor. Kurulmak istenen ve bu konuda hayli ilerlenen rejimin inşası, ailenin köklerine güçlü şekilde tutunmaya ihtiyaç duyuyor.

muazzam birikim saldırganlığında oluşan yıkım, açlık ve yoksulluğun yükünü kadınlar kaldırmak zorunda. İktidar da buna uygun şekilde ataerkil kodları daha hızlı ayağa kaldırarak en aşağılık haliyle kendi rejimini, faşizm koşullarına uygun ailelerini inşa etmek istiyor.

2002'den beri iktidarda olan parti toplumun tüm uzuvlarına ulaştı, büyük bir kısmına yerleşti. Devletin imkanları partinin hizmetine kullanıldı, organları partinin organlarına dönüştü.

İktidarın en önemli örgütlenme kanalı

2012'de Sosyal Hizmet Çocuk Esirgeme kurumunun lağvedilmesi ile birlikte Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kuruldu. 1990 yılında açılan, 2004 yılında yeniden revize edilerek hizmete devam eden "Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü" daha bağımsız bir çalışma alanına sahipken 2012 yılında lağvedilerek Aile Bakanlığının alt birimi yapıldı.

İktidar, topumu muhafazakar ve ataerkil kapitalist kodlarla yeniden şekillendirmek, tabiiyet ve itaat usulüyle biçim vermeye çalışmak için önce kadınlardan başlamak gerektiğini iyi biliyor. Öyle ki Gezi'den önce ve sonra buraya özel olarak müdahalelerde bulundu ve belli başlı yasal düzenlemeler gerçekleştirdi. Müftülük yasasından, arabuluculuk sistemine, cezasızlık politikalarından İstanbul Sözleşmesi'ne, LGBTİ düşmanlığına kadar ciddi atılımlar gerçekleştirdi. Rejimin inşasında önemli örgütlenme alanlarına ve hizmetlerine yakından baktığımızda; bu sürecin nasıl örgütlendiğini anlayabiliriz. Aile Bakanlığı ve Diyanet Başkanlığı bu süreçlerin örgütlenmesinde kurucu misyon edindi.

Aile bakanlığı, 32 bakanlık ve kurum arasında toplam bütçesi ile bütçesi en yüksek

Bu yardımların en yükseği 2300 TL ile engelli bakım maaşı. Bir engellinin devlet kurumlarında bakım maliyeti bu paranın neredeyse 4 katı. Kadınlar dışında, nerden baksan devleti, patronu, partisi, erkeği aşağıdan yukarıya herkes için epey karlı iş.

olan 5. bakanlık. Aile Bakanlığının kendi alt hizmet birimlerinde birçok 46 tane sosyal yardım kalemi var. 5'i dışında hepsi nakdi yardım kalemi.

Sosyal yardım bataklığı

Sosyal devlet çoktan mefta olmuş, yerine "sosyal yardım devleti" kurulmuş diyebiliriz. Devletin yani bizlerin hazinesi, arazi varlıkları ve daha bir sürü varlık doğrudan sermayeye peşkeş çekilirken biz daha da yoksullaşıyoruz. Aile Bakanlığı da sosyal yardımlar aracılığıyla verdiği üç kuruşluk destek için biat etmemizi ve sessiz kalma-mızı bekliyor.

"Biz gidersek bu destekler de biter." diyorlar. İhtiyaçları çözmeyen, devletin yapmak zorunda olduğu hizmetlerden git gide uzaklaşan, "alın size üç kuruş" yaşayın' diyen bir tutum yıllardır sürdürülüyor. Depremde de gördük; devlet artık çözüm aracı değil. Hizmet etme kapasitesi zayıflamış ve daralmış durumda. Devlet, neredeyse sadece zor kullanma aygıtı olarak sopasıyla tepemizde durma misyonunu yerine getiriyor.

Bunu da yoksulların öfke patlamalarını kontrol altında tutmak için kullanıyor. Devlet kasalarından alınan bütçeler, sosyal yardım adı altında harcanıyor. Burada özel olarak tarikatların ve cemaatlerin, Aile Bakanlığı ve Diyanetin maddi ve manevi desteği ile toplumsal alanda varlıkları ve örgütlenmeleri doğrudan destekleniyor.

Aile Bakanlığı, Kaymakamlıklar ve belediyeler sosyal yardımlarla milyonlarca hane içine, en ücra yerleşim yerlerine ulaşıyor. Bu kurumların çalışanları devletin memuru olarak değil adeta parti çalışanı olarak hizmeti sunuyor. Türkiye'nin hemen hemen her ilinde ve illerin en ücra ilçelerinde, Aile ve Sosyal Hizmet Merkezleri ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları mevcut. Bunun için sadece 2017 yılında sosyal yardım incelemeleri yapan farklı pozisyonlarda 30 bin personel alınmış. Bakanlığın farklı pozisyonlarda, sözleşmeli dahil 53 bin 950 çalışanı mevcut. İktidar, devlet kurumlarını uzun zamandır bir parti propaganda uzantısına çevirmiş durumda.

Hizmetlere baktığımızda ise bakım yükünün aile içinde kadınlara yüklenmesi için muazzam bir çaba harcandığını görebiliriz. Devletin yapması gereken hizmetlerin neredeyse tamamı, bakanlık tarafından sosyal yardım kisvesi altında kadınlara yaptırılıyor. Milyonlarca haneye bu yardımlar ile giriyor ve kendine bağımlı hale getiriyor. 2017 verilerinde 4.2 milyon hane ziyaret edilmiş; bunun önümüzdeki yıllarla birlikte, 26 milyon haneye ulaşması hedefleniyor.

Bakanlığın kendi resmi açıklamalarına göre sosyal yardımlara harcanan para yıllık 41.4 milyar. Bakım aylığı, boşanmış kadınlara çocuk yardımı, çocuk teşvik yardımı vb. sıralayarak devam edeceğimiz bu

yardımlar, haneye refah kazandırmaktan, yaşam koşullarını iyileştirmekten çok uzak.

İktidarın "Kutsal Ailesi" kadınlara kölelik vaat ediyor

Bu yardımların ana muhatabı kadınlar. Ulaştırılan, iletişim içinde olunan ve biat beklenen en başta kadınlar. Aile içinde kalmaları; çocuğuna, engellisine, yaşlısına, eşine bakması koşuluyla bu yardımlardan "faydalanabiliyor". Eşi ölmüş veya ayrılmış kadınlar, iffetliyse, yalnız ve büyük fedakarlıklarla çocuğuna bakıyorsa yardımı hak edebilir. Bu yardımların en yükseği 2300 TL ile engelli bakım maaşı. Bir engellinin devlet kurumlarında bakım maliyeti bu paranın neredeyse 4 katı. Kadınlar dışında, nerden baksan devleti, patronu, partisi, erkeği aşağıdan yukarıya herkes için epey karlı iş.

Engelli bakım aylıkları dışında diğer yardım kalemlerinin tutarı 400-600 bandında. Tabii bu bakım, kalite anlamında kurum hizmetleri ile karşılaştırılmaz bile... Devlet erkleri ve evdeki erkekler ataerkil sisteme dayanarak sırtını kadınların emeğine yaslamış durumda. Devlet yapması gereken hizmetleri tek tek üstünden atmaya devam ediyor. Kreşler, engelli, yaşlı yatılı ve gündüzlü kurumlar, çocuk evleri, gündün güne işlevleri yetersiz hale geliyor, kapasiteleri ve kurum sayıları azaltılıyor.

Bakım yükü tüm ağırlığıyla kadınlara yüklenmeye devam ediyor. Bakanlık kurum sayısını arttırdığını iddia etse de ülkede nüfus artışı ve nüfusun yaşlanma oranı da ayrı ayrı dikkate alındığında, yoksulluk ve yoksunlukla birlikte muazzam sorunlarla yüklenmiş halk kendi başının çaresine baksın deniyor. Başının çaresi diyorsak, muhatabı patriarkal ilişkilerden doğru kadınlar. Bu yükler bizlerin sırtına yükleniyor. O yüzdendir ki kutsal aile naraları durmaksızın yükseliyor; iktidar "yeni önlemler" adı altında, erkekleri, kadınları eve zorla bağlaması konusunda her yönden cesaretlendiriyor.

Başının çaresi diyorsak, muhatabı patriarkal ilişkilerden doğru kadınlar. Bu yükler bizlerin sırtına yükleniyor. O yüzdendir ki kutsal aile naraları durmaksızın yükseliyor; iktidar "yeni önlemler" adı altında, erkekleri, kadınları eve zorla bağlaması konusunda her yönden cesaretlendiriyor.

Gettoları Değil Tüm Kenti İstiyoruz!

Bayram Sokak ayakta kalmayı başaran sayılı gettolardan birisiydi, bugün hala erkek devlet şiddetine karşı direnmeye, varlığını korumaya devam ediyor.

Rona Kavak

Trans hareketi tarihine baktığımızda, trans kimlikler kendilerini var etmeye başladıkları ilk andan günümüze kadar neredeyse aynı hak taleplerini sürdürmeye devam ediyor. Yaşam hakkı, barınma ve çalışma hakkının Türkiyeli translar ve travestiler tarafından hukuki bir düzlemde kazanılamamış olması ise hareketin en büyük sorunlarından.

Ulus devlet sürecinden beri tüm ezilenleri yok sayan; tek millet, tek dil, tek din, tek mezhep söylemleri ve son yirmi yılda artan muhafazakârlaşma dalgasıyla birlikte neredeyse tek cinsiyet, tek yönelimi de içerecek hale gelmiştir. En büyük düşman ilan edilen translar bugün hala barınma hakkı ve yaşam alanları için mücadele vermek zorunda bırakılıyor.

Devlet eliyle hiçbir alanda barındırılmayan translar için seks işçiliği, zorunlu bırakıldıkları bir seçenek olagelmıştır. Hukuki olarak illegal olmayan fakat hiçbir güvence de sağlamayan seks işçiliğini, na-trans seks işçiliğinden ayırmak gerekir. Mevzuatta Hıfzıssıhha Kanunu ve kamu-sal genel evler hakkında belirli ibareler yer alsa da genel ev çalışanları olarak sadece

cis-kadınlar tanımlanıyor. Bu bağlamda trans seks işçilerine güvence sağlanmaması ve sektörün tamamen yer altına itilmesi nefret suçlarını besliyor.

Trans kadınlar hem ezilmişlik, hem de görünürlük açısından en yoksayılan özneler olmasına rağmen harekete sınıfsal dinamiğini katan öznelerdir. Zorunlu seks işçiliği gerçeği, sınıfsal pratiğimiz açısından tabii bir emek ve beden gücüdür. Bu sınıfsal bakış, hareketin sınıf mücadelesi ile de örtüşmesini ve sol sosyalist örgütlenmelerle bakım kurulumu sağlamıştır. Translar '80 sonrası faşist darbe deneyiminde en az sosyalistler kadar yaptırıma mahkum bırakılmışlardır.

Öz savunma pratiği olarak gettolaşma

Trans kadınlar '70'lerin sonunda Abanoz Sokak'ta birlikte yaşayarak kendi güvenliklerini sağlama yolunda adım attılar.

Translar ve travestiler devlet eliyle yalnızlaştırıldıklarında öldürülme oranları katlanarak artıyor.

Faşist devlet şiddeti ve onların beslediği çetelerce gettoları dağıtılan trans kadınlar önce Pürtelaş'ta sonra Bayram Sokak'ta bu kültürü yaşatmaya devam etti. Güvenlik için kendi aralarında geliştirdikleri bir çeşit jargon olan "Lubunca" ve transfobiye karşı gösterilen radikal öz savunma pratikleri, transların kendini savunma ve var etme biçimlerindedir.

Özellikle 1994-96 yılları arasında dayanışma evleri olarak yorumlayabileceğimiz Ülker Sokak deneyimi translara yönelik nefret suçları açısından, kötünün iyisi olarak yorumlayabilecek olsak da şimdiye kadarki en güvenli dönemi veri olarak sunuyor. Devlet eliyle dağıtılmaya çalışılan Ülker Sokak deneyiminden sonra nefret cinayetlerindeki artışın en yüksek seviyeye ulaştığını görüyoruz. Translar ve travestiler devlet eliyle yalnızlaştırıldıklarında öldürülme oranları katlanarak artıyor, katillere karşı yürütülen cezazırlık politikaları da cabası: Ağustos 2016'da tecavüz edildikten sonra yakılarak öldürülen Hande Kader'in faili sözde hala bulunabilmiş değil. Cınayetin ardından toplumsal ahlak bahane edilerek medyaya yansıtılmayan bu katliamın ardından gözaltına alınan tek sanık ise serbest bırakıldı.

Esat-Eryaman Davaları

Yalnızca İstanbul'daki sokaklarımız değil, İzmir'de Bornova Sokak ve Ankara'da Esat-Eryaman kazandığımız alanlar olarak sayılabilirdi ancak kentsel dönüşüm bahaneleriyle ve iktidar tarafından desteklenen

müteahhit çetelerin uyguladıkları sistematik baskı ve şiddetlerle Eryaman tamamen dağıtıldı. Davaları hala devam eden birçok trans kadın; "aileler" için inşa edilecek yeni yaşam merkezleri ve kendilerinin "ahlak"a uymadıkları gerekçeleriyle zorla evlerinden edilmek istendi; direnenler darp edildi, tehdit edildi, öldürüldü.

Geçtiğimiz yaz gerek Akbelen'de, gerek Dikmece'de devletin açık açık sermaye ile yaptığı işbirliğini ve işgalci politikalarını yakından tanıyan sol hareket ve ezilenler çok güçlü dayanışma pratikleri sergilemişti. Elbette bir doğa talanı olarak değerlendirilmeyecek olsak da onlarca yıldır trans kadınların ve travestilerin kazandığı alanlar da benzer bir biçimde rantçı zihniyet tarafından işgal ediliyor, dağıtılmak isteniyor.

Faşist darbe sonrası deneyimler

Bayram Sokak ve Tarlabası transları '80 darbesinden sonra en ağır baskı dönemini yaşadılar. Devlet eli ile sistematikleştirilen şiddet, bu dönemde en yüksek seviyeye ulaştı. Yapılan baskınlarda uygulanan şiddeti, karakollarda uygulanan işkenceleri hatırlıyoruz. O dönemde trans kadınlar için bir korku figürü haline gelmiş olan Emniyet Müdürü Süleyman Ulusoy, nam-ı diğer Hortum Süleyman, Beyoğlu translarına uyguladığı işkenceler nedeniyle ceza almış fakat af ile beraat etmişti. Evlerde ya da sokaklarda yakalatabildiği trans kadınlara çeşitli boylarda hortumlar göstererek hangisi ile dövülmek istendiğini sorduğu, tercihte bulunmayanların ise hepsi ile dövüldüğü sözlü tarih belgesellerinde kaydedilmişti. Birçok trans kadını

ölümle tehdit ederek şehri terk etmelerini istemişti. "Kötü muamele" suçundan hapis cezası istenmiş olsa da af ile ceza almadan bırakılmıştı.

Polis memurları tarafından darp edilerek kaçırılan translar Eskişehir'e trenler ile sürgün edilmişti. Birçok getto bu dönemde dağıtılmış, translardan temizlenmişti(!).

Bayram Sokak ayakta kalmayı başaran sayılı gettolardan birisiydi, bugün hala erkek devlet şiddetine karşı direnmeye, varlığını korumaya devam ediyor.

Bayram Sokak yalnız değildir!

Yıldırma politikaları, mühürlenmiş evler, uygulanan şiddete rağmen vazgeçmedik. Bayram Sokak'taki evler pandemi önlemleri gerekçe gösterilerek daha önce iki kez mühürlenmiş ve direnen trans kadınlar gözaltına alınmış, ikinci baskından sonra da evsiz bırakılmıştı.

28 Şubat'ta gelen tebligat ile 4 Mart'ta trans kadınların yaşadığı evler Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından bu kez de 3 ay

süreyle mühürlendi. Bayram Sokak'taki trans kadınlar tarafından; hukuksuz mühürleme uygulamalarının son bulması ve trans kadınların barınma hakkının güvence altına alınması gibi taleplerle Bayram Sokak 12 Platformu kuruldu ve trans kadınlar dirençliklerini tekrardan kanıtladı.

İnsan Hakları Derneği'nde yapılan basın açıklaması "Hayatlarımızdan da, haklarımızdan da, sokaklarımızdan da, evlerimizden de vazgeçmiyoruz! Eskiden yaptığınız gibi kapılarımızı balyozlarla kırsanız da yaşamaya devam edeceğiz! Hortum Süleyman'a karşı direndik, torunlarına karşı da direneceğiz! Bayram Sokak onurumuzdur!" cümleleri ile bitirildi.

Trans kadınları ve travestileri zorunlu seks işçiliğine mahkum eden, hem başka bir yaşamı mümkün kılmayan hem de seks işçiliği yaptıkları gerekçesiyle ahlakçı erkek devlet şiddetini ve hukuki açıkları, trans kadınlara yönelik nefret suçlarına karşı hiçbir önlem almayan ve hatta nefret suçlarına zemin yaratan erkek devleti bir kez daha teşhir ederek, Bayram Sokak'ta direnen translara selam olsun!

Trans kadınlar '70'lerin sonunda Abanoz Sokak'ta birlikte yaşayarak kendi güvenliklerini sağlama yolunda adım attılar. Faşist devlet şiddeti ve onların beslediği çetelerce gettoları dağıtılan trans kadınlar önce Pürtelaş'ta sonra Bayram Sokak'ta bu kültürü yaşatmaya devam etti. Güvenlik için kendi aralarında geliştirdikleri bir çeşit jargon olan "Lubunca" ve transfobiye karşı gösterilen radikal öz savunma pratikleri, transların kendini savunma ve var etme biçimlerindendi.

Toplumun belli kesimlerine ceza keserek kendini var edebilen bu sistem; göçmenlere, ezilen halklara, kadınlara ve tabii ki LGBTİ+lara yönelik aşırı nefreti pompalıyor.

Selen Dendeş

Yükselen Sağ ve LGBTİ+fobi

“Dünyada sağcılık yükselişte.” Her yerde duyduğumuz ve politik değerlendirmelerimizin baş tacı olan bu cümleye hepimiz aşinayız.

Patriyarkal kapitalizmin krizleri, beraberinde sağın da güçlenmesine sebep oluyor. Yoğun göç dalgaları, doğa talanı, mülksüzleşme... Kapitalizmin yarattığı krizlerle dolu olan bu olağanüstü yönetimleri sürdürebilmek; ancak olağanüstü liderlerle, faşizmle mümkün kılınabiliyor. Kapitalizm; bir süreç olarak, seçimlerin de sürece etki edemediği bir faşizmi yavaş yavaş inşa ediyor. Birçok ülkede kaotik durum adeta süreklileşmiş durumda.

Toplumun belli kesimlerine ceza keserek kendini var edebilen bu sistem; göçmenlere, ezilen halklara, kadınlara ve tabii ki LGBTİ+lara yönelik aşırı nefreti pompalıyor. Bu baskıların karşısında kendini var etmeye çalışan halk hareketleri ise kendi varlığını sürdürmekle beraber, faşizmin yükselmelerinden farklı ölçütlerde etkileniyorlar.

İzmir’de 1970’li yıllarda kurulan “Çarşamba Çayları” ile başlayan örgütlü LGBTİ+ mücadelesi; 1980 askeri darbe yönetimi ile sekteye uğramış, yeni yeni görünür olmaya başlayan LGBTİ+lar, çeşitli baskı ve yasaklarla karşılaşmıştır.

Türkiye’de LGBTİ+ Hareketi

1960’ların sonunda Amerika’daki Stonewall İsyanı’nın tüm dünyadaki LGBTİ+ hareketine olan ilhamından sonra kendini daha da görünür kılan LGBTİ+ hareketi, 1990’ların başından itibaren Türkiye’de de güçlenmeye başlamıştır.

İzmir’de 1970’li yıllarda kurulan “Çarşamba Çayları” ile başlayan örgütlü LGBTİ+ mücadelesi; 1980 askeri darbe yönetimi ile sekteye uğramış, yeni yeni görünür olmaya başlayan LGBTİ+lar, çeşitli baskı ve yasaklarla karşılaşmıştır. 1987 yılında transların saçları kazınarak trenlerle Eskişehir’e sürülmesi, sürekli çeşitli bahanelerle gözaltına alınan transların karakollarda işkence görmesi; birçok LGBTİ+’nın kolektif hafızasında yer edinmiştir. Karakola götürülen LGBTİ+lara hangi renk hortumla dövülmek istediklerini seçtiren Süleyman Ulusoy -namıdır Hortum

Süleyman- gibi kişi ve olaylar 1980 döneminde LGBTİ+ların ne durumda olduğunu açıklar nitelikte.

Yıllarca süren bu baskı ve şiddet politikalarına karşı, 1987 yılında Gezi Parkı’nda 37 kişiyi bulan bir insan toplamıyla 10 günlük bir açlık grevi başlatılmıştır. Bu eylem, aynı zamanda Türkiye tarihinin ilk LGBTİ+ eylemidir.

1993 yılında yapılması planlanan Türkiye’nin ilk Onur Yürüyüşü, valilik tarafından “örf ve adetlerimize, toplumumuzun değer hükümlerine aykırı” olduğu gerekçesiyle yasaklanmış, bu yasaktan tam on yıl sonra 2003’te gerçekleştirilen ilk Onur Yürüyüşü yaklaşık yirmi kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir. İçerisinde “LGBTİ+ Bloğu” da oluşturulan Gezi Direnişi sonrası 50.000’lere ulaşan Onur Yürüyüşleri ise, hareketin ciddi bir ivme kazandığının göstergesiydi.

Peki ya baskılar?

Yukarıda anlatılanlardan hareketin önünde o zamanlar bir engel olmadığı anlaşılmasın. Özellikle Gezi Direnişi sonrası hareketin güçlenmesi ve LGBTİ+ların görünürlük kazanması ile iktidar da LGBTİ+fobi içeren politikalara daha çok ağırlık verdi. Neticede karşılarında bir tehdit oluşmaya başlamıştı.

Bu durum tabii ki 2023 genel seçimleriyle sınırlı kalmadı, 2024 yerel seçimler sürecindeyken hala Yeniden Refah Partisi'nin "Ahlak Yoksa LGBT Vardır" sloganı, seçim kampanyalarının büyük bir kısmını oluşturuyor.

Uzunca yıllar sonra, müdahale edilen ilk Onur Yürüyüşü olan ve "Recep Şaban'ın aşkına Ramazan engel olamaz" dövizleriyle de hatırlayacağımız 2015 İstanbul Onur Yürüyüşü oldu. Yürüyüşe müdahale edilmesine Ramazan ayı olması sebep gösterilirken, daha sonrasında müdahale edilmeden bir Onur Yürüyüşü yapılamadı.

2019'da Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çıkması ile birlikte LGBTİ+lara karşı nefret artmaya devam etti. Sözleşme metninde "eşcinsellik" vurgusu yapılıyor olması, İstanbul Sözleşmesi'nden çıkmak için sebeplerden biri haline getirildi.

2023'e gelirken, seçim atmosferiyle de tüm siyasilerin dillerinde olan tek bir kitle vardı: LGBTİ+lar. Kimin "daha LGBT'ci" olduğunun yarısını yapan düzen partileri, seçim sürecinde politikalarının büyük bir kısmını LGBTİ+fobi üzerine oturttu. Süleyman Soylu'nun "LGBT'ciler başa gelecek" söyleminin karşısında, Mansur Yavaş'ın "Asıl siz LGBT'cisiniz" konuşması; Yeniden Refah Partisi'nin "LGBT derneklerini kapatacağız" vaadi... Seçim süreci, Türkiye LGBTİ+ hareketinde bir dönüm noktası haline geldi. Bu durum tabii ki 2023 genel seçimleriyle sınırlı kalmadı, 2024 yerel seçimler sürecindeyken hala Yeniden Refah Partisi'nin "Ahlak Yoksa LGBT Vardır" sloganı, seçim kampanyalarının büyük bir kısmını oluşturuyor.

Olağanüstü koşullar ve LGBTİ+fobi

Tüm bu nefret politikaları elbette tesadüfi değil. Bu nefret politikalarını kişilerin bireysel nefretleri olarak yorumlamak bizleri yanlış tahlillere sürükler. Krizler sarmalındayken muhafazakarlıkla alakası olmayan ve sadece birer dikkat dağıtma metodu olarak fazlasıyla bilinçli kullanılan LGBTİ+fobik politikalar; sistemin asıl derdini bizlere gösteriyor.

Patriyarkal kapitalist rejim her gün farklı bir krizle karşımıza çıkarken, bu rejimi devam ettirmenin yolu faşizan politikalarından geçiyor. Bu sisteme karşı sesini çıkarmaya çalışan herkesi susturuyor sistem. Bununla beraber ülkede her gün işlerinden olan ve haklarını alamayan işçiler, evlerine yiyecek dahi götüremeyen emekçiler, geçimsizlik derdinden okullarını bırakan üniversiteli gençler, rant uğruna açılan altın madeninin göçüğünde kalan madem işçileri, katledilen ormanlar varken; LGBTİ+fobiyle dolu suni gündemler yaratılarak asıl konuşulması gerekenlerin konuşulması engelleniyor. Halkın bu sistem ve iktidara öfkelenmek yerine LGBTİ+lar ve diğer azınlıkları konuşması amaçlanıyor. Haber başlıklarında "Akbelen'de Katliam!" yerine "Ahlaksız LGBT'ler" kendine yer buluyor.

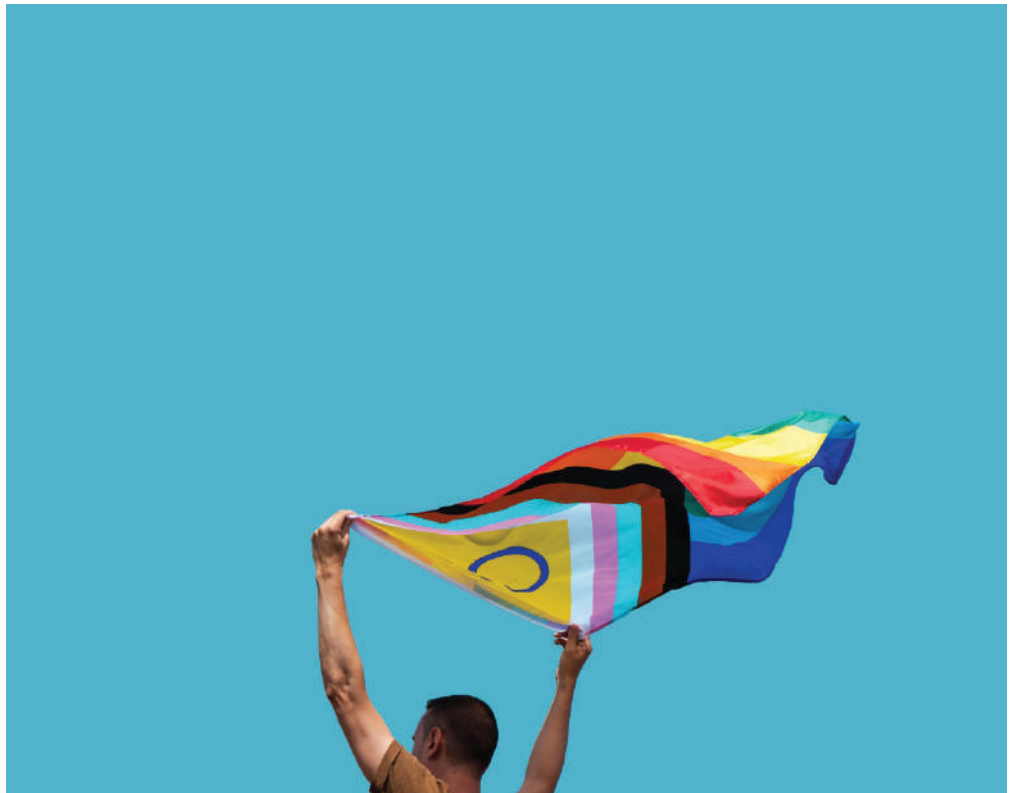
LGBTİ+ ve feminist hareket, bu çürümüş

sistemin devamlılığını garanti altına alan ve kurguladıkları hetero-patriyarkal kapitalist toplumun en küçük yapı taşı olan "aile" kavramını sarsıntıya uğrattıyor. Egemenler, istediği aile kurgulamasını oluşturmayacak olan feministler ve LGBTİ+lara, tehlike olarak görüyorlar. LGBTİ+lara "bir avuç marjinal" olarak yaftalamak, LGBTİ+ların bu toplumun bir parçası olduğunu unutturuyor ve temel insan haklarının "toplum (!) yararına" askıya alınabileceği algısını yaratıyor.

Bu sistemin tek amacı ne olursa olsun kendini var edebilmek. Bu amaç uğruna gerekli her politikayı uygulayacak olan iktidarların LGBTİ+fobik söylemlerinin bizi şaşırtmaması gerekir. Günümüz krizlerinin büyüklüğünün üstünü kapatmak LGBTİ+, kadın, Kürt, Alevi, göçmen, emekçi düşmanlığıyla; kendinden olmayan herkesi dışlamakla mümkün olabiliyor. Bununla beraber belli kesimlere "daha az değerli insan" muamelesi yaparak ucuz iş gücü imkanı yaratılıyor. Kaybeden din, dil, ırk, etnisite fark etmeksizin her şekilde emekçi halk oluyor.

Bu nedenle kimlikçiliğe sıkışmadan her türlü şiddet ve nefrete karşı mücadele edilmeli. LGBTİ+lar içinse baskılar arttıkça LGBTİ+ özgürlük mücadelesinin büyü-mekte zorlandığı bir durumla karşı karşıyayız. Bu durum LGBTİ+lar önderliğinde tüm kesimlerce mücadeleyi büyüterek aşılmalı. Sıra toplumun tüm kesimlerine gelmeden "LGBTİ+fobiye dur" denmeli ve faşizmin önü kesilmeli. Aksi halde halk güçleri olarak "Kurtuluş yok tek başına, ya hep beraber ya hiçbirimiz!" sloganını boşa çıkarmış, kurtuluş mücadelemize eksik devam etmiş olacağız.

LGBTİ+ ve feminist hareket, bu çürümüş sistemin devamlılığını garanti altına alan ve kurguladıkları hetero-patriyarkal kapitalist toplumun en küçük yapı taşı olan "aile" kavramını sarsıntıya uğrattıyor. Egemenler, istediği aile kurgulamasını oluşturmayacak olan feministler ve LGBTİ+lara, tehlike olarak görüyorlar.

Kadın Emeği ve Esnek Çalışma

Halk, seçim sonuçlarının ve ekonomik krizin ağırlığıyla en temel canlı güdüsü olan hayatta kalabilme refleksini geliştirmeye çalışıyor. Ancak tamamen yalnızca bu pozisyonla mı yetiniyor? Elbetteki değil. Direnişlerde, grevlerde, eylemlerde nefes almaya, çıkış yolu bulmaya, gücünü tekrar toparlamaya çalışıyor.

Pelin Songül Çiçek

Geçtiğimiz günlerde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş'ın kadın erkek fırsat eşitliği ve kadınların güçlenmesi ile ilgili uluslararası bir toplantıdaki açıklamaları neresinden tutsan elinde kalır cinstendi. Bakan Göktaş "Kadınların ev ve iş hayatı arasında bir tercih yapmak durumunda kalmaması için esnek ve uzaktan çalışma modeli, "hibrit çalışma modeli" üzerinde çalışıyoruz" dedi. Yine kadınlar adına, kadınlara sormadan ve sanki kadınlar yararına gibi gösterilen yeni uygulamalar peşindeler.

Tabloya bir bakış

İktidar uzunca bir süredir kendi içinde krizde. Ekonomik kriz de var, ülke hiçbir açıdan güvenli bir havada değil. Dolayısıyla ekonomideki istikrarsızlık ile birlikte, dünya emperyal ülkelerinin yatırımlarını bir bir geri çekişlerini ve iktidarın derinleşen ve yayılan savaş politikalarını uzun bir süre takip ettik. Geçen sene tüm bunların ışığında bir seçim sürecine hazırlanırken, 6 Şubat depremi ile birlikte ülkenin 11 tane şehrinde ciddi yıkımlar ve ölümler yaşandı.

Gel gelelim binbir türlü dalavereyle iktidar yine bu seçimi aldı ve müttefiklerinin kalplerine su serpti. Dış ülkelere de dedi ki; bakın bu ülkede istikrar var. Bu istikrarı ben sağlıyorum. Size de çağırım; hiçbir yasal evrak, belge, vergi falan istemiyorum. Gelin kara para mı aklıyorsunuz, uyuşturucu ticareti mi yapıyorsunuz, çeteler mi kuruyorsunuz, cinayet mi işliyorsunuz ne isterseniz yapın. Ha siz bunları yaparken

ben de size sadece yasal sınırsızlık tanımayacağım. Tüm bunların yanında esnek, güvencesiz, uzun saatler, tüm haklarından yoksun çalıştırılan yerli ve göçmen işçiler vaat ediyorum.

Peki bu durumun karşısına geçelim ve şimdi bir de bizim cephemizden bakalım. Halkın neye ihtiyacı var? Daha insani koşullarda çalışmaya ve geçinebilecekleri ücretlere ihtiyacı var. Barınabilmeye, erişilebilir ve güvenilir sağlık hizmetlerine, eşit ve bilimsel eğitime, gıdaya, hukuka erişime ihtiyacı var.

Yani aslında atla deve değil, sosyal haklardan bahsediyoruz.

İktidar koltuğunu yeniden sağlamlaştırdı ve şimdi de "insanların tüm bu haklarını

tamamen nasıl devre dışı bırakırım" üzerinde çalışıyor. Oradan buradan didikleyle didikleyle ilerliyor.

Halk, seçim sonuçlarının ve ekonomik krizin ağırlığıyla en temel canlı güdüsü olan hayatta kalabilme refleksini geliştirmeye çalışıyor. Ancak tamamen yalnızca bu pozisyonla mı yetiniyor? Elbetteki değil. Direnişlerde, grevlerde, eylemlerde nefes almaya, çıkış yolu bulmaya, gücünü tekrar toparlamaya çalışıyor.

Çalışmak ama nasıl?

Şimdi ülkenin atmosferinin çerçevesini az çok çizdikten sonra bu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın yeni açıklamalarına tekrar dönelim. Sevgili bakanımız demiş ki; kadınlar çalışmak istiyorlar. Çalışmak

Sevgili bakanımız demiş ki; kadınlar çalışmak istiyorlar. Çalışmak istedikleri zaman da ev ile iş arasında kalıyorlar. İşte biz buna çare olacağız ve hibrit bir uygulama üzerinde çalışıyoruz. Kadınlara esnek çalışmaya daha çok teşvik!

Kadınlar toplum tarafından esnek çalıştırılmak istendikleri evin içinde hali hazırda, ev işleri, çocuk, yaşlı, hasta bakımı gibi ev hizmetleri sorumlusu olarak görevlendiriliyor. Bu bakış açısıyla kadınlar hem kamusal alana çıkmaktan hem de eğitim gibi birçok hakkından yoksun kalıyor.

istedikleri zaman da ev ile iş arasında kalıyorlar. İşte biz buna çare olacağız ve hibrit bir uygulama üzerinde çalışıyoruz. Kadınlara esnek çalışmaya daha çok teşvik! Ev emekçisi olmak zaten çalışmak değil midir? Ev emekçisi bir kadının uyku dışındaki tüm saatleri zaten çalışarak geçmekte değil midir?

Devlet ev içi emeğe dair yasal iyileştirmeler yapmak yerine onu daha da değersizleştirmeyi tercih ediyor. Kadınların hali hazırda toplumsal cinsiyet normları ile tüm haklarından yoksun bırakıldığı, özel alanlara hapsedildiği, toplum, devlet, sermaye tarafından dört bir yanı çevrelenmişken, bir de enformel sektörlerde çalışmaya teşvik edilmesi inanılır gibi değil. Etinden, sütünden, emeğinden sömürülmedik zerre kalmasın istiyorlar.

Esnek dediğimiz aslında nedir?

Bu yeni bir durum değil. 1970'lerde neoliberal ekonomik politikaların küresel çapta yayılmasının hızlanmasıyla birlikte üretim süreçlerinde oluşan değişimler, istihdam biçimini ve alanlarını daha da esnek ve enformal bir şekle dönüştürmüştü. Bu durum tabii ki Türkiye'de de emek piyasasını doğrudan etkiledi.

Toplumsal cinsiyetçi ideoloji ve pratikler nedeniyle kadın emeği daha da olumsuz etkilendi. Kadınların emeğinin, istihdam biçimlerini ve oranlarını yalnızca ülkedeki ekonomik ilişkiler değil, ülkenin toplumsal yapısı ve patriyarkanın bu yapıyı nasıl etkilediği de belirler.

Enformal dediğimiz bu üretim sürecinde, emek sömürüsü küçük ölçekli ve esnek bir şekilde üretim yapan taşeron firmalar aracılığıyla sağlandı ve bu strateji üretim yapılan mekanın evlere taşınmasıyla maliyeti en aza indirmeye doğru yöneldi.

Bütün bunların yanında geçici veya dönemsel çalışma, kısmi/part time çalışma, evden çalışma, parça başı çalışma, tele çalışma gibi klasik modelin dışında çalışma

şekilleri de yaygınlaştı. Bu çalışma biçimleri ile işçiler birbirinden izole edildiği için, örgütlenme özlük hakları gibi haklarını da talep edebilecekleri bir ortamdan uzaklaştırıldılar.

Bu şartlarda kadın emeğinin durumu ise daha da kırılğan bir hal aldı. Gelinek noktadan tüm işçi sınıfı etkilenirken, kadınların etkilenme durumu daha farklılaştı. Kadınların istihdamının düşüşü 1950 lerde başladı ve gittikçe düştü. Kadın istihdamı 1955'te %72 oranında iken 2015'te %31'e kadar düştü. Tarımsal faaliyetlerin daralması ve aile işçisi kadınların işsiz kalması, yatırımların inşaat sektöründe yoğunlaşması bu sonuçlara zemin hazırladı.

Kadınlar toplum tarafından esnek çalıştırılmak istendikleri evin içinde hali hazırda, ev işleri, çocuk, yaşlı, hasta bakımı gibi ev hizmetleri sorumlusu olarak görevlendiriliyor. Bu bakış açısıyla kadınlar hem kamusal alana çıkmaktan hem de eğitim gibi birçok hakkından yoksun kalıyor. Ev işleri nedeniyle işgücüne katılamayan bir erkek bile yokken bu durum kadınlarda tam tersine.

Kutsal masallar diyarı

Bir de tabii ki muhafazakarlaşma politikaları. Kutsal Türk aile yapısı. Türk aile yapısında ve Türk toplumunda kadının yeri ve değerleri...

Erdoğan iktidarı hem Türkiye hem de sürekli dillendirdiği Türk ülkeleri ile birlikte Türk İslam modeli bir muhafazakârlık oluşturmak istiyor. Bunu temellendirirken de en büyük hak gasplarını kadınlar ve çocuklar üzerinden gerçekleştiriyor.

Seçimlerin ardından kadınların haklarına ve kazanımlarına yönelik saldırıların dozunu arttırmakta hız kesmiyor.

Yine aynı bakan, aynı toplantıda;

“Milletimin en güçlü kalesi ailedir” diye ilan ederken aslında iktidarın faşizme giden yolda kadına çizdiği resmi bize yeniden gösteriyor. Evde bakım yükünü omuzlayan kadınlar, aynı zamanda aynı evleri birer esnek ve enformel çalışma alanına dönüştürsün istiyorlar. Başka bir arzunuz.

Esnek çalışma modellemeleri ile hem ev emekçiliği hem de sermaye köleliği teşviği, kadınlara çifte sömürünün kutsal aile adıyla perçinlenmesinden başka bir şey değil.

Esnek çalışma modellemeleri ile hem ev emekçiliği hem de sermaye köleliği teşviği, kadınlara çifte sömürünün kutsal aile adıyla perçinlenmesinden başka bir şey değil.

İklim Krizi Karşısında Ekososyalist Bir Feminizmin Gerekliliği

Serap Cinoğlu

İklim krizi artık hayatımızın bir parçası. Eskiden kutuplardaki buzulların eridiği gerçeği etrafında dönen iklim krizi tartışmaları şimdi bizi evlerimizde buluyor. Bir anda kendini iklim krizine bağlı aşırı hava olayları yüzünden yerinden edilmiş halde bulan insanlarla dolu dünya. Seller, orman yangınları, kuraklıklar, kasırgalar... Hepsi aslında olagelmüş hava olayları. Farklı olan ise meydana gelme sıklıkları ve şiddetleri.

Her yıl milyonlarca insan alışlagelmemiş günlerce süren sıcak hava dalgaları nedeniyle hayatını kaybediyor. Bu sayılar özellikle üçüncü dünya ülkeleri denilen yerlerde daha çok insanı açlık ve ölümlerle

Afetlerde (iklim kriziyle bağlantılı olsun olmasın) kadınların ölüm oranlarının erkeklere göre kat be kat daha yüksek olduğunu gösteren veriler var. 14 kat daha fazla. Bunun temel sebebi ise toplumsal cinsiyetin kadına yüklediği rollerin kadının kendisini "feda etmesine" sebep olması.

yüz yüze getiriyor. Her ne kadar sera gazı emisyonlarına daha az katkı yapıyor olsa da bu ülkeler ve halklar, iklim krizinin bedelini en ağır ödeyenler oluyor. O zaman şu soruyu sormamız gerekiyor: Neden iklim krizi hakkında bilgi sahibi olan "ayrıcıklı" insanlar bu konuda adım atmakta ve sorumluluk almakta isteksiz davranıyorlar?

Farkında olmamız gereken en önemli sorunlardan biri de iklim krizine dayalı eşitsizliklerin hem toplumsal hem de mekânsal olduğu. Dünyanın her yerinde emekçiler ve ırk, toplumsal cinsiyet, etnik, kimlik vb sebeplerle marjinalize edilenler, iklim krizinden en çok etkilenenler oluyor, krizin asıl sorumluları olmamalarına rağmen.

Kimler iklim krizinden daha yoğun etkileniyor?

Farkında olmamız gereken en önemli sorunlardan biri de iklim krizine dayalı eşitsizliklerin hem toplumsal hem de mekânsal olduğu. Dünyanın her yerinde emekçiler ve ırk, toplumsal cinsiyet, etnik, kimlik vb sebeplerle marjinalize edilenler, iklim krizinden en çok etkilenenler oluyor, krizin asıl sorumluları olmamalarına rağmen.

2022'de yayınlanan IPCC raporunda bile bu konuya değiniliyor "iklim krizi beden, halk ve çevre sağlığını bozarak ... tüm sektörlerdeki emekçiler, evde ya da tarlada çalışan kadınlar, geçimleri doğaya doğrudan bağımlı köylüler ve halklar üzerinde katmanlaşmış olumsuz sonuçlar doğurur."

Bu kesimler, iklim krizi şiddetini artırdıkça gelir kaynaklarını, yaşam alanlarını ve hatta

hayatlarını kaybetmeye devam edecekler, aynı şimdi olduğu gibi. Ancak ben bu kısımda özellikle iklim krizinin kadınları neden daha çok etkilediğinden bahsetmek istiyorum.

Çünkü diğer her şeyde olduğu gibi toplumsal cinsiyet de iklim krizinin etkilerinden ya da iklim krizi ile mücadelede bağımsız değil. Ancak iklim krizi ile mücadelenin toplumsal cinsiyet boyutunun uluslararası olarak tanınması aslında yeni sayılır. Konu ilk kez COP7'de (2001) gündeme geldi ve daha sonrasında 2007'de IPCC'nin yayınladığı raporda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin iklim krizi ile mücadelede büyük bir farklılık yarattığından bahsedildi. 2014'te COP20'de toplumsal cinsiyet temelli politikaların uluslararası anlaşmalarda daha kararlı bir şekilde uygulanması gerektiği belirtildi. Paris anlaşmasında tarafların iklim krizi ile mücadelelerinde, toplumsal cinsiyet temelli politikaları esas almaları gerektiği vurgulandı ve bu da anlaşmayı iklim krizinin toplumsal cinsiyetle bağlantısını uluslararası düzeyde kabul eden ilk anlaşma yapıyor. Türkiye'de ise hemen hemen tüm çalışmalarda "iklim ve kadın" konusu göz ardı ediliyor. Doğrudan iklim mücadelesini hedefleyen toplumsal cinsiyet temelli

çalışmalar olmadığı gibi iklim verileri de toplumsal cinsiyet temelinde sınıflandırılmıyor¹. Uygulanacak politikalarda toplumsal cinsiyetin kadına yüklediği rollerin onları iklim krizi karşısında (ve hayatın diğer bütün alanlarında) nasıl dezavantajlı durumda bıraktığının farkında olmak ve atılacak adımların da bu farkındalıkla şekillenmesi oldukça önemli..

Kadınlar iklim krizinden nasıl etkileniyor?

Kadınların hangi sebeplerden dolayı iklim krizinden etkilendikleri çok açık. Yukarıda da kısaca bahsettiğim toplumsal cinsiyet eşitsizliği. Fakat nasıl etkilendiklerini daha ayrıntılı açmak istiyorum.

1. İklim krizi kaynaklı herhangi bir afet sırasında ve sonrasında kadınların maruz kaldığı cinsel taciz ve şiddet artıyor. Yani iklim krizi şiddeti körükliyor. Ev içi şiddetin artmasının yanı sıra suya erişmek için bile saatler boyunca yol kat eden kadınların ve kız çocuklarının yolda tacize ve tecavüze uğradıkları da belgelenmiş korkunç bir gerçeklik olarak duruyor önümüzde.²

2. Afetlerde (iklim kriziyle bağlantılı olsun olmasın) kadınların ölüm oranlarının erkeklere göre kat be kat daha yüksek olduğunu gösteren veriler var. Hatta BM'ye göre, iklim krizine bağlı felaketlerde, kadınların ve çocukların ölüm riski erkeklere

göre 14 kat daha fazla. Bunun temel sebebi ise toplumsal cinsiyetin kadına yüklediği rollerin kadının kendisini "feda etmesine" sebep olması.

3. Kadınların özellikle afetler sonrasında yerleştirildikleri sığınakların güvensiz ve aşırı kalabalık olması, özellikle hijyenik bir ortamda hayatlarını idame ettirme şanslarının olmaması da bu sebeplerden biri. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde afet zamanlarında kadınların toplumsal hayattaki rolleriyle yeterli ve efektif bir sağlık hizmeti alabilme ihtimalleri arasında bir bağlantı olduğu gözlemlenmiş.³

4. Kız çocukları iklim krizine bağlı afetler sonrasında evlendiriliyor ya da eğitim haklarından maruz bırakılıyorlar. 2021'de pandemi ve iklim krizi gibi sebeplerle milyonlarca kız çocuğunun okulu bıraktığı ya da bırakıldığı verisi var.

5. Küresel olarak gıda üretiminin yarısını gerçekleştiren ve küresel Güney'de gıdanın %80'ini ekip hasat eden ancak ürettikleri üzerinde verdikleri emek kadar söz sahibi olamayan geçimlik çiftçiler olan kadınlar, kuraklığı, besleyici gıda eksikliğini, temiz suya erişimi ve ekolojik yıkımı erkeklerden daha fazla hesaba katmak zorunda kalıyorlar. Aynı sebeple kadınların ve kız çocuklarının iklim krizine doğrudan ya da file:///C:/Users/pc/Downloads/1551946930341-adsiz-tasarim-18.png dolaylı olarak bağlı olan gıda krizlerinde gıdaya erişimleri de erkeklere oranla çok

daha düşük oluyor ve açlığa ya da yetersiz beslenmeye daha çok maruz kalıyorlar.⁴

İklim krizi karşısında ortak mücadele

Bu ve bunun gibi onlarca sebep kadınların ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak iklim krizinin etkilerinden nasıl daha fazla etkilendiklerinin kanıtı niteliğindedir. Tam da bu yüzden iklim krizi feminist bir çözümü olması gereken, kapitalist sistemin kar hırsının, sonsuz bir genişleme hevesiyle doğayı, bedenlerimizi ve emeğimizi sömüren sermayenin yarattığı bir sorundur. Eko sosyalist bir feminizmi benimseyerek sistemin sömürüsüne karşı çıkmalı ve sistem karşıtı bir mücadele sürdürmeliyiz.

Benimsediğimiz bakış açısı eko sosyalist olmalı çünkü insanın ve gezegenin sürdürülebilirliğini kapitalist sistemin ve sermayenin üzerinde tutmalıyız. Bu bakış açısı feminist olmalı çünkü toplumsal cinsiyetin kadınlara yüklediği rollerin, onları hayatın her alanında nasıl dezavantajlı duruma düşürdüğünün farkındayız ve buna karşıyız. Unutmamalıyız ki sistemi ve onun sömürgeci mantığını hedef almadığı sürece hiçbir mücadele başarılı olamaz çünkü sorunu doğru tespit edememiştir.

Bu yüzden sistem karşıtı olan sınıf, iklim, kadın mücadeleleri ekososyalist bir zeminde birleşmeli ve sistem karşıtı radikal bir alternatif yaratmak için birlikte çalışmalıdır. Çünkü her ne kadar kabullenmek istemesek de karşımızdaki sistem güçlü ve yerleşmiş. Öyle ki kapitalist sistem dışında herhangi bir düzenin var olamayacağına inandırıyor insanları. İşte tam da bu yüzden sistem karşıtı mücadeleler ortak bir zeminde bir araya gelmeli ve insanca yaşayabildiğimiz; bedenlerimizin, emeğimizin ve yaşadığımız toprağın, havanın, suyun sadece kar için sömürülmediği bir gelecek için mücadele etmeli.

4 Women, Gender Equality and Climate Change (Fact Sheet by the UN Women)

1 Türkiye'nin İklim Politikaları Cinsiyete Duyarlı Değil (EkoIQ, 76. Sayı)

2 <https://tr.euronews.com/green/2021/11/09/5-maddede-iklim-krizinin-en-cok-kad-n-ve-k-z-cocuklar-n-vurdugunun-ispata>

3 Women, Gender Equality and Climate Change (Fact Sheet by the UN Women)

İşte tam da bu yüzden sistem karşıtı mücadeleler ortak bir zeminde bir araya gelmeli ve insanca yaşayabildiğimiz; bedenlerimizin, emeğimizin ve yaşadığımız toprağın, havanın, suyun sadece kar için sömürülmediği bir gelecek için mücadele etmeli.

Neden Laiklik? Nasıl Bir Laiklik

Didar Gül

*"Bakın, doğan gün ilk nefesini içine çekti! Dünya ışığa kesti. Ruhlarımız korlaşacak! Ne mimberli tahtından emirler yağdıran şeyhülislam fetvaları, ne cami şahinlerinin kutsallığını tanır o! Ne utanç, ne dindarca korkular, ne papazların emirleri! Türbanın düğümü tam kökünden kesilmeli. Artık ne büyü, ne sihir, ne de hayaletler! Aptalların gösterileri artık yeter! Hakikat arayışı cehaleti süpürecek, eşitlik, despotların yasalarını alt edecek."*¹

Laiklik içinden geçtiğimiz günlerde bir kere daha çok acil bir talep olarak önümüze çıkıyor. Bu talep hava, su, ekmek gibi bir ihtiyaç olarak hayatımızda güncelliğini koruyor. Evet, henüz sadece bir talep bu. Şimdiye kadar önümüze sunulan Kemalizm bezeli laiklikten bahsetmiyoruz çünkü. Bizlerin bahsettiği laiklik yaşamadığımız, görmediğimiz, bilmediğimiz ama gerçek olan laiklik.

Politik atmosfer içerisinde kurulmak istenen Erdoğanist İslami Faşizmin koşulları,

¹ Tahiri/1817-1852-İran

Şimdiye kadar önümüze sunulan Kemalizm bezeli laiklikten bahsetmiyoruz çünkü. Bizlerin bahsettiği laiklik yaşamadığımız, görmediğimiz, bilmediğimiz ama gerçek olan laiklik.

bu talebi çeşitli gündemlerle sık sık dile getirmemizi gerektiriyor. Kürtaj eylemlerinden, müftülere nikah kıyma yetkisi veren yasal düzenlemelere, ÇEDES protokolünden, anayasa tartışmalarına kadar, laiklik talebini dile getirdiğimiz bir dizi süreci yaşadık/yaşıyoruz ve belli ki yaşama-ya devam edeceğiz.

Peki nasıl bir laiklik?

Bu soruyu sormanın önemi büyük. Zira verilen cevap, savrulmaları önler. Doğru ile yanlış ayırır.

İlkokul sıralarından itibaren bize esas olarak "din ve devlet işlerinin ayrılması" şeklinde dile getirilen bir laiklik tanımı ile karşılaştık. Bu laiklik biçiminin bile çok yaşanmadığını ama laiklik denince de akla ilk bu uydurma

laikliğin geldiği hepimizin malumu. Lakin bizim bilmediğimiz, daha doğrusu yaşamadığımız, görmediğimiz başka bir laiklik var. "Kadın kurtuluş mücadelesi, çocuk hakları mücadelesi gibi bir dizi sorun alanının da bir parçası olarak keşfedilip, mücadelenin içinde şekillenerek, özgürlükçü ve halkçı bir dinamik olarak yeniden inşa edilebilecek olan esas laiklik!"^{*}

Bizler, şimdiye kadar bir yanılısma olarak savunulan ve yaşatılmaya çalışılan Osmanlı devletinin çöküşü sürecinde yaşanan Kemalist müdahale içinde gerçekleşen bir laiklik tanımı ile karşı karşıya kaldık.

"Yani bu topraklarda şimdi bizim yeniden inşa etmek için mücadele ettiğimiz gibi özgürlükçü bir laiklik hiçbir zaman hayat bulmadı. Laiklik, sadece Osman-

Bizler, şimdiye kadar bir yanılısma olarak savunulan ve yaşatılmaya çalışılan Osmanlı devletinin çöküşü sürecinde yaşanan Kemalist müdahale içinde gerçekleşen bir laiklik tanımı ile karşı karşıya kaldık.

Siyasal İslam'ın yükselişi ve Erdoğanist İslami bir faşizmin kurumsallaşma hamleleri karşısında laikliği savunmak zorunluluğu her geçen gün kendini daha çok hissettiriyor. Laiklik, Demokratik Cumhuriyet ve Demokratik Anayasa talebi bugün kadınların ve diğer mücadele dinamiklerinin özgürlük mücadelesinin mihenk taşı olarak kendini dayatıyor.

lı-T.C. devletinin bekasını korumak ve Türkiye'nin kapitalist ekonomiye geçişini sağlama adına, Avrupa'nın modern devlet yapısına ayak uydurabilmek zorunluluğuyla, bu coğrafyanın kendi tarihsel somut gerçekliği içerisinde Batı'da yaşanan laiklikten farklılıklar içererek inşa edildi ve böyle sürdürülmeye çalışılıyor.”* Şuanki atmosferde ise laiklik olarak lanse edilen bu biçime dahi saldırılar var.

Bu saldırıların karşısında konumlanma biçimleri ise bazı farklılıklar barındırıyor. Kadın hareketinin/feminist hareketin birçok bileşeni Kemalizm bezeli bu uydurma laikliğe sarılarak bu sürece cevap olmaya çalışıyor. Bu durumun kendisinin tehlikesini vurgulamak son derece önemli. Özellikle bizim ihtiyacımız olan ve kazanmak için mücadele ettiğimiz laikliğin bize sunulandan çok daha farklı bir laiklik olduğunu tekrar tekrar vurgulamakta fayda var. Aksi çeşitli sapmaları hem hayatın hem de mücadelenin içerisinde karşımıza çıkarıyor. Bugün bu sapmaların karşısında doğru olanı savunmanın önemini hareket içerisinde farklı konu ve gündemlerde de gördüğümüz için dönüp dönüp tartışmalara bakmak önem kazanmaya devam ediyor.

Kadınlar için laiklik ne anlama geliyor

Laiklik, bugün sadece Türkiye’de değil çok daha geniş bir coğrafyada kadınların temel talebi. Bu elbette, anti-laik uygulamalardan en çok etkilenen kesimler içerisinde kadınların olmasından kaynaklanıyor. Dinin meşrulaştırdığı erkeklığe meydan okuyan kadınlar da laiklik talebini dile getiriyor.

Yazının başında yer alan sözler 1852 yılının Ağustos ayında 38 yaşındayken idam edilen İranlı bir kadın olan Tahirih’in sözleri. Tahirih’in de suçu dinin meşrulaştırdığı erkeklığe başkaldırı. “Başını ve yüzünü, yani eşitlik ve özgürlük talep eden bedenini, yeni bir tarihsel özneye yakışacak bir utanmazlıkla açmış; erkek meclislerine eşit bir birey olarak katılmaya; yeni bir çağ başlatmak için kocası ve çocuklarını terk edip sözünü yaymaya ve sadece şah karşısında değil, şah karşıtları içinde de eşitlik talep etmeye cüret etmiş”²

2 Melek, Mine. “Yeni Bir Kurucu İlke; Fem-

Kadınların eşitlik mücadelesinde laikliğin hayatılığı hali hazırda devam ediyor. 1852’den 2024 yılına kadınlar, bu düzenin karşısında direnmeye, mücadele etmeye ve cesaret etmeye devam ediyor.

Mücadele zemininde mesele ile doğrudan kadın olduğumuz için yaşadığımız sorunlar üzerinden ilişkilieniyoruz. Fakat kadın mücadelesinin temeli bu olsa da içinde konumlandığımız yapıların inançlara bölünmesi feminist mücadeleye de bazı gerçekleri dayatıyor. Çünkü, kadının ikinci cins oluşunu tanrısal ve kutsal dayanaklara bağlayan erkek egemen din anlayışı gerçeği karşımızda. İşte tam da bu yüzden laiklik kadınlar için mücadelenin içerisinde önemli bir yerde duruyor.

Elbette laiklik ile kadınların bütün sorunları çözülmeyecek, patriyarkayı ve patriyarkadan beslenen kurumları bütünüyle

tasfiye edecek bir araç olmayacak. Onun kendi sınırları var ve kadın özgürleşmesinin tümünü kapsayamayacak/kapsayamaz. Biliyoruz ki laiklik, kadın özgürleşmesinde sadece ön açıcı bir adım olabilir.*

Sonuç

Tam da bu sebeplerle burada tariflediğimiz gibi bir laikliğe ihtiyacımız var. “Geçmişin erkek egemen, halkçı ve özgürlükçü olmayan çürümüş despotik “laiklik” anlayışının karşısında; özgürlükçü, halkçı ve erkek iktidarını derinden sarsacak biçimde yapılandırılabilir özel türden bir laiklik, kadın mücadelesi ile şekillenir, oradan etkilenirse gerçekleşebilir.”*

Siyasal İslam'ın yükselişi ve Erdoğanist İslami bir faşizmin kurumsallaşma hamleleri karşısında laikliği savunmak zorunluluğu her geçen gün kendini daha çok hissettiriyor. Laiklik, Demokratik Cumhuriyet ve Demokratik Anayasa talebi bugün kadınların ve diğer mücadele dinamiklerinin özgürlük mücadelesinin mihenk taşı olarak kendini dayatıyor. O halde “gerçek” bir laiklik için amasız fakatsız mücadeleye devam!

*Cinar, Meral. “Laikliğin Yeniden İnşası”. Temmuz, 2017. <https://catlakzemin.com/laikligin-yeniden-insasi/>.

Selülit Gerçek Değil İşte Nasıl İcat Edildiği?*

Kelsey Miller
Çeviren: Esra Toplu

Yarım asır önce bu ülkede hiç kimse selülitli bırakın kurtulması gereken bir sorun olarak tanımlamayı, adını bile duymamıştı. Bugün, çoğunun işe yaradığına dair açık bir kanıt olmamasına rağmen selülit karşıtı tedavilere milyon dolarlar harcıyoruz.

Selülit gerçek değil. Son.

Ah, bu yeterince açık değil miydi? İzin verin açıklayayım: Cildinizin altında deri altı yağ ve lif dokusu diye bir şey var. Bu gerçek. Ve aslında insan vücudunun çoğunda, cildin çukurlu veya inişli-çıkışlı görüldüğü bölgeler bulunuyor. Bu da var ve her zaman vardı. Ancak yakın zamana kadar bunu tanımlayan bir kelime yoktu, çünkü “bu” bir şey değildi. Yarım asır önce bu ülkede hiç kimse selülitli bırakın kurtulması gereken bir sorun olarak tanımlamayı, adını bile duymamıştı. Bugün, çoğunun işe yaradığına dair açık bir kanıt olmamasına rağmen selülit karşıtı tedavilere milyon dolarlar harcıyoruz. Tabii ki bu tamamen mantıklı çünkü aslında var olmayan bir durumu tedavi edemezsiniz.

Nisan 1968’de Vogue, selülit terimini basan ilk İngilizce yayın oldu ve Amerikalı kadınların bedenlerinden nefret etmeleri için hem yeni bir kelime hem de moda-ya uygun yeni bir yol yarattı. Bu büyük editoryal hatanın 50. yıldönümüne yeni girdiğimize göre, selülitin tüm zamanların en yaygın ve tedavi edilemez “icat edilmiş hastalığı” haline nasıl geldiğinin hikayesini anlatalım. Her şey bir zamanlar Fransa’da başlıyor.

1873 yılında doktorlar Émile Littré ve Charles-Philippe Robin, Médecine Sözlüğü’nün 12. baskısına “selülit” kelimesini dahil ettiler. Selülitin tarihi üzerine tezi, tartışmasız bu konuda yazılmış en derinlemesine kaynak olan Profesör Rossella Ghigi’ye göre bu, terimin bilinen ilk kullanımıydı. Ancak önemli olan nokta, orijinal (ve doğru) selülit tanımının çukurlar veya yağlarla hiçbir ilgisi olmamasıydı. Aslında, bu, iltihaplanma veya enfeksiyon durumundaki hücreler veya dokular için kullanılan genel bir terimdi. (...)

Selülit, yüzyılın başında tıp kitaplarından ana akım lügata geçiş yaparak, bu süreçte gerçek tanımını yitirdi. Tam izini sürmek zor olsa da, Ghigi’nin belirttiği gibi bu, tıp biliminin hızla ilerlediği bir dönemdi — aynı zamanda başka bir endüstrinin

Profesör Holly Grout, “Güzelliğin Gücü: Üçüncü Cumhuriyet’te Fransız Kadınlık Fikirlerini Dönüştürmek,” (The Force Of Beauty: Transforming French Ideas Of Femininity In The Third Republic,) adlı kitabında bu fenomeni araştırıyor ve Fransa’nın efsanevi güzellik enstitülerinden ilkinin 1895’te açıldığını ve ardından daha fazlasının geldiğini yazıyor. “Ancak savaştan önce enstitülerin sayısındaki istikrarlı artış, savaştan sonra gösterdikleri göz alıcı büyümeyle kıyaslanamaz” diye yazıyor. Grout, bu enstitülerin estetsiyenler, masörler ve hatta doktorlar ve kimyagerler gibi çeşitli yeni “uzmanlar”ı tanıttığını yazıyor. Burada, güzellik, bilim, tıp ve sağlık arasında pek çok çizgi yoktu. Bugün, bunu wellness (sağlık) endüstrisi olarak adlandırabiliriz.

Kadın güzelliğinin yeni standardı batı dünyasında kök saldıkça, selülit paniği de kök saldı.

de patlama yaptığı bir dönem. Fransız güzelliğinin tarihi neredeyse ülkenin kendisi kadar eskidir; ancak Paris, dünyanın güzellik başkenti olma mirasını iki savaş arası yıllarda pekiştirmiştir.

Kadınlar da bir “an” yaşıyordu. Savaş zamanlarında sıklıkla olduğu gibi, Birinci Dünya Savaşı sırasında erkekler savaşa giderken birçok geleneksel cinsiyet rolü

ortadan kalkmıştı. Daha fazla kadın kendi geçimini sağlayacak hale gelmiş, geleneksel olarak erkekler tarafından hakim olan endüstrilerde daha yüksek ücretli işler üstlenmişti. Grout, “Kadınlar daha önce hiç olmadığı kadar üniversiteye, üçüncül sektöre ve fabrikalara girdikçe, kadının toplumsal rolü, siyasi önemi ve karşı cinsle olan belirsiz ilişkisi hakkındaki tanıtık tartışmalar yeni bir önem kazandı” diye yazıyor.

(...)

Selülit belası, başka bir dünya savaşının patlak vermesiyle bile durdurulamayan, Fransa'nın ötesine yayılmaya başladı. Gerçekten de, bazıları İkinci Dünya Savaşı'ndan lipofobinin (yağlanma korkusu) gerçekten kültürel bir tutum olarak gerçekleştiği an olarak bahsediyor. Başka bir savaş, kadınların bir kez daha iş gücüne katılması anlamına geliyordu, bu da daha fazla bağımsızlık ve temsiliyet kazanmaları anlamına geliyordu. Sosyal bilimci Claude Fischler'in yağlanma korkusu üzerine yaptığı çalışmada yazdığı gibi, “Süreç, beden imajının yanı sıra yiyecek ve yeme

konusundaki tutumları kökten değiştirecek bir dizi eğilimi tetikledi.”

Birinci Dünya Savaşı'nda başlayan kadın görünümüyle ilgili yeni fikirler, İkinci Dünya Savaşı'nda tam anlamıyla güzellik standartları haline geldi: Kum saati şekli modası geçti, onu güçlendiren korse de öyle. Şimdi Fischler, tercih edilen vücut şeklinin “boru şeklinde” ve ince olduğunu söylüyor. Ayrıca kadınların kendi vücut şekillerinin kontrolünü ele alabilecekleri ve almaları gerektiği fikri de yeniydi. Kendi kaderini tayin etme duygusuyla birlikte diyet kavramı da popüler hale geldi. (Bir makalede dediği gibi: Bir diyete başlar ve başarısız olursanız “kendi mutsuzluğunuzun zanaatkârı siz olursunuz.”) Fischler'a göre, şu anda bile zayıflık kişisel bir başarı olarak kabul ediliyor. “Formda ve ince olmak, şu anda kişisel öz disiplin, adanmışlık, cesaret meselesi olarak kabul ediliyor.” Vücut yağı bir zamanlar refahın ve vücutta enerji depolamanın bir işareti olarak kabul edilirdi, ancak bundan sonra “gereksiz, parazitik bir yük” olarak kabul edildiğini yazıyor Fischler. Şişmanlık artık zayıflığın,

tembelliğin ve hatta ahlaksızlığın sembolü haline gelmişti. Bu kişisel bir başarısızlıktı.

Ve selülit bu başarısızlığın en görünür ve en eleştirilen işaretiydi. Kadın güzelliğinin yeni standardı batı dünyasında kök saldıkça, selülit paniği de kök saldı. Vogue'un 1968'deki manşeti “Selülit: Daha Önce Kaybedemediğiniz Yağ,” idi ve Amerikan kadınlarına bu kavramı tanıttı. Makale, kendisine selülit hastalığı “teşhisini” almak için çok uzun süre beklediğinden korkan bir kadını tanımlıyordu, ancak neyse ki egzersiz, diyet, “doğru şekilde durma” ve vücudunu özel bir merdane (silindir masaj aleti) ile ovalayarak selülitte kurtulmayı başardı.

Selülit efsanesi ana akım haline gelmişti - tıpkı efsanevi nedenleri ve tedavileri gibi. Ve hala devam ediyor. Bugün bile, kadınlar vücutları üzerinde merdaneler (silindir masaj aletleri) kullanmaya devam ediyorlar, ancak piyasa çok daha fazla (çok daha pahalı) sözde tedavi ile dolup taşıyor. Federal Ticaret Komisyonu (FTC), aralarında L'Occitane, Wacoal, Rexall, QVC, Nivea'nın da bulunduğu, yanıltıcı veya aldatıcı reklamlar temelinde bu ürünlerin üreticileri hakkında başarılı bir şekilde yasal işlem başlattı. Selülit tedavisini dürtü pazarlamanın neredeyse hiçbir yolu yok, çünkü tedavi edilecek hiçbir şey yok.

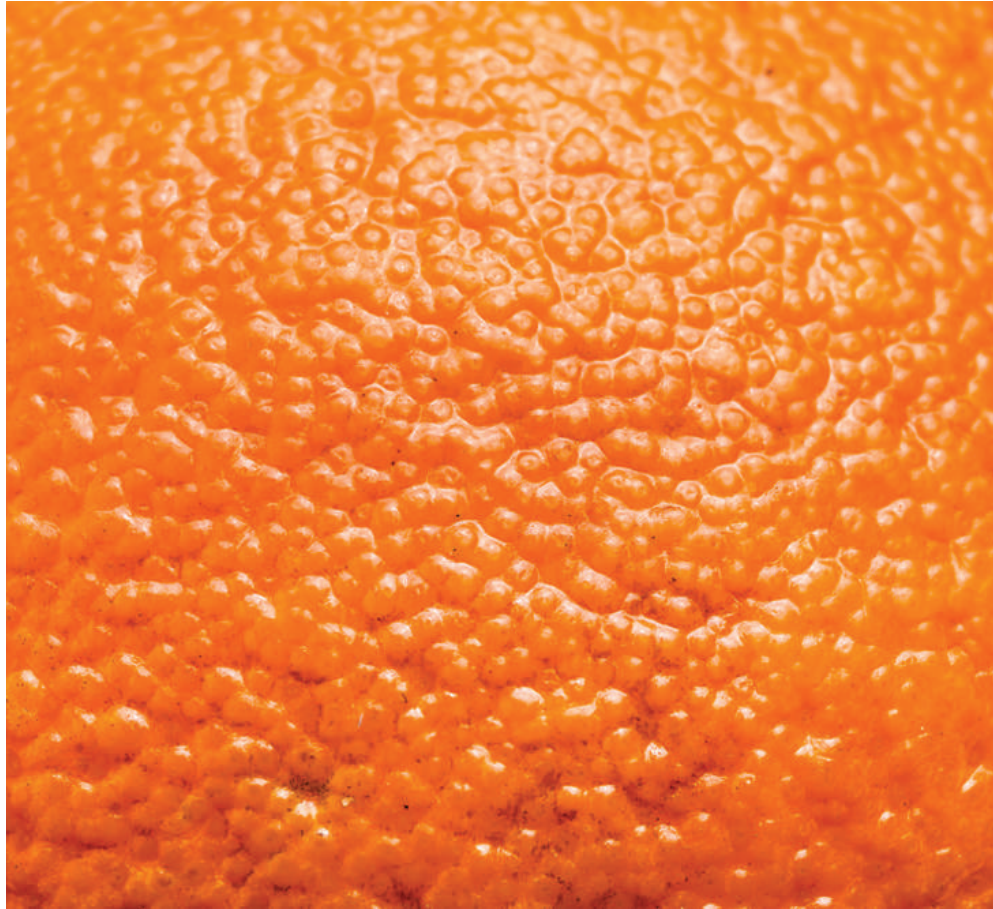
(...)

Neden öncelikle kadınları etkiliyor? Bu özelliğe sahip olmayan kadınların küçük bir yüzdesinin farkı nedir? Bu sorgular üzerine pek çok teori ve çok az fikir birliği var. Mesele şu ki, selülit hiçbir yere gitmiyor ve aslında her zaman oradaydı. “Profesör Ghigi'nin yazdığı gibi, ‘icat edilmeden önce’ selülit sadece kadın bedeni idi.”

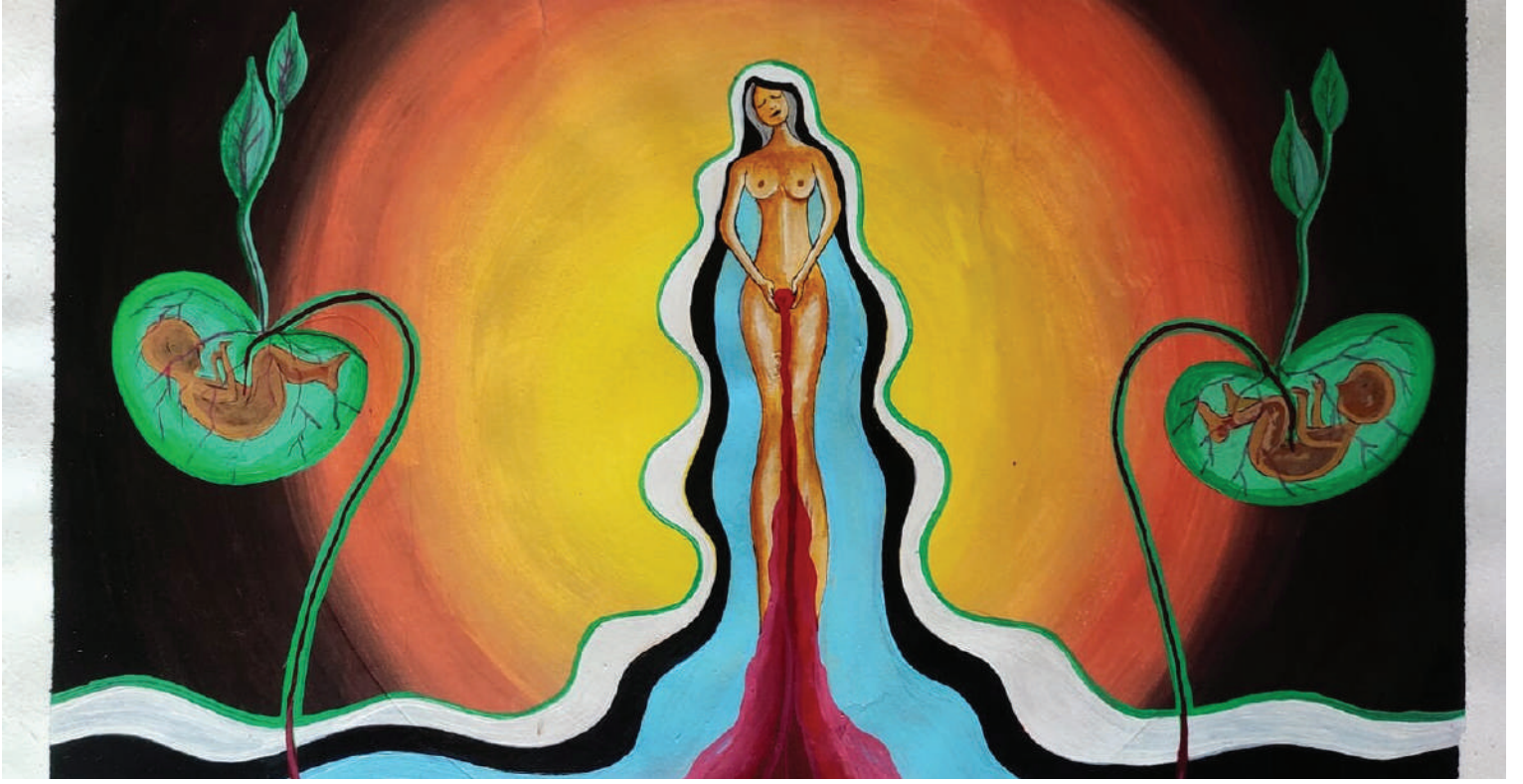
Bugün, “selülit” çoğu sözlükte yer almaktadır. Günlük konuşma dilinde kullanılan, tıbbi olmayan bir terim olarak belirlenmiş olmasına rağmen, öz algımız (cüzdanlarımız dahil) üzerinde sağlam bir etkiye sahiptir. Histeri veya “buhranlar” (zihinsel durum, kadın histerisi) gibi, selülit yoktan var edilen bir durumdur ve kadınları patolojik olarak nitelendirme amacıyla kullanılır. Aradaki fark, diğer rahatsızlıkların uzun zamandan beri sahtekarlık olarak kabul edilmiş olmasıdır. Selülit efsanesinin kökenleri hakkında da bir o kadar kolay ulaşılabilir bilgi bulunmaktadır. Peki, neden buna inanmakta ısrar ediyoruz?

* Bu yazı Kelsey Miller'in “Cellulite Isn't Real. This Is How It Was Invented” adlı makalesinden Feminerva dergisi için Türkçeye çevrilmiştir.. Orijinali için:

<https://www.refinery29.com/en-us/what-is-cellulite-definition-fat-shaming-history>

Bugün, “selülit” çoğu sözlükte yer almaktadır. Günlük konuşma dilinde kullanılan, tıbbi olmayan bir terim olarak belirlenmiş olmasına rağmen, öz algımız (cüzdanlarımız dahil) üzerinde sağlam bir etkiye sahiptir. Histeri veya “buhranlar” (zihinsel durum, kadın histerisi) gibi, selülit yoktan var edilen bir durumdur ve kadınları patolojik olarak nitelendirme amacıyla kullanılır.

Anadolu Geleneklerinde Menarş İnanışları

Menstrüasyon, ergenlik çağına giren kızların menarş yaşından itibaren bedenlerinde deneyimledikleri periyodik kanamalardır.

Rabia Akkoç

Kadın ve bedeni ile ilgili konular genellikle tabudur ve bu durum daha çok regl olarak bilinen menstrüasyon olgusu üzerinden görünürdür. Oysa kadın bedeninin sağlıklı olmasını ifade eden menstrüasyon, her genç kızın ergenlik dönemine girmesiyle birlikte deneyimlediği biyolojik ve fizyolojik bir olgudur. Ancak dini ve kültürel yaklaşımlar nedeniyle doğal olan bu olgu ayıp, yasak ve günah gibi anlamlarla çevrili olarak deneyimlenmektedir. Okuyacağınız yazı da menstrüasyona atfedilen bu sosyo-kültürel yargıları açığa çıkartmaya odaklanmıştır.

Menarş ve menstrüasyon

Menstrüasyon, kadın bedeninin sahip olduğu ten rengi, kaş yapısı, saç rengi gibi doğal olan özelliklerden ayrı ve bağımsız olarak algılanır. Bu duruma menstrüasyon olgusuna atfedilen sosyo-kültürel inanışlar ve söylemler neden olmaktadır. Örneğin bu olağan döngüyü nitelendirirken bile “renklendim”, “aybaşı”, “halam geldi”, “adet”, “külotumdaki kızıl ordu”, “kirliyim”, “hastayım” gibi gizlemeye dayalı çeşitli isimler kullanılır. Tıp, psikoloji, sosyoloji gibi farklı bilim alanlarının inceleme konusu olan menstrüasyona dair çeşitli bakış açıları bulunmaktadır. Ancak

menstrüasyona atanan geleneksel anlamlar bilimsel dünyanın sunduğu bakış açılarından oldukça uzak konumlanmaktadır.

Evrensel olarak her kadının bedeninde deneyimlenen bu olgunun tanımını Hickin (2002), “Sağlıklı bir kadının gebelik durumları dışında, ilk periyodik kanaması (10-17 yaş aralığı) ile başlayarak menopoz dönemine kadar devam eden 28-30 günlük dönemlerdir” şeklinde ifade etmiştir. Görüldüğü gibi ergenliğe giren her genç kızın deneyimlediği olgunun basit bir tanımı vardır. Fakat sosyo-kültürel inanış ve söylemlerden dolayı doğal olan bu olguyu yalnızca fizyolojik ve biyolojik bir döngü gibi yaşamak mümkün olmamaktadır.

Olguya ait olan bilginin çeşitli dini ve kültürel pratiklerle çevrenmesi kadınların menstrüasyonu utanç duygusuyla deneyimlemelerine neden olmaktadır. Douglas (2017) bu durumun kaynağını antropoloji alanında kadın ve bedenini kirlilik, erkek ve bedenini ise kutsallık ile ilişkilendirilmesi üzerinden açıklamıştır. Bu bakış, be-

denin biyolojik olmayan anlamlarla çevrili olduğunu yani Giddens’in (2012) deyişiyle bedene atfedilen anlamların kültür tarafından şekillendiğini göstermektedir. Dolayısıyla kadınlar menarş ve menstrüasyon olgusunu bu sosyo-kültürel anlamlar ve yorumlarla deneyimlerler.

Halan geldi mi?

Menarş ve menstrüasyon olgusuna ilişkin sosyo-kültürel bağlamda yapılan çalışmalar yurtiçi alan yazınında sınırlıdır. Ancak yine de ilgili araştırmalar olguya yönelik inanışlara, söylemlere ve geleneklere yer vermiştir. Sosyo-kültürel bağlamda konuyla ilgili araştırmalara (Sayan, Çevirme, Karaoğlu ve Korkmaz), (Sakar, Özkan, Saraç, Atabey ve Nazbak) bakıldığında kadınların regl dönemlerinde yemek pişirmedikleri, mayalı besinlere dokunmadıkları, kişisel bakımlarını yapmadıkları ve dini ibadetlerini yerine getirmedikleri, regl zamanlarında tırnak-saç kesmedikleri, tüylerini almadıkları ve banyo yapmadıkları gibi kısıtlayıcı geleneksel yaklaşımlar aktarılmıştır.

Örneğin bu olağan döngüyü nitelendirirken bile “renklendim”, “aybaşı”, “halam geldi”, “adet”, “külotumdaki kızıl ordu”, “kirliyim”, “hastayım” gibi gizlemeye dayalı çeşitli isimler kullanılır

Konuyu halk inanışları bağlamında ele alan çalışmalar (Tatlıoğlu, 2000), (Kalafat, 2001), (Selçuk, 2004), (Tütengil, 2011) regl kanından büyü yapıldığı, reglde kullanılan bezlerinin toprağa gömülerek temizlendiği, regl halindeki kadının yeni doğmuş bebeği göremeyeceği, kadınların reglken erkeklerle aynı ortamları paylaşmadıkları, aynı tencere veya kaptan yemek yemedikleri, güneş ışığına çıkamadıkları, toprakla temas halinde olamadıkları gibi kültürel inanış ve pratiklerin olduğunu ifade etmiştir. Olguya dair geleneksel yaklaşımlar yalnızca günlük yaşama ait pratiklerle sınırlı değildir. Menstrüasyona dair 'etek kiri, kirlenmek, akıntı, anahalı, dem, hayız, üstü kirli' gibi geleneksel adlandırmalarında yoğun olarak kullanıldığını aktaran çalışmalar da (Sağol, 2004), (Güngör, 2006), (Çelik, 2011) bulunmaktadır.

İlk çağlarda menstrüasyonun doğa ile ilişkilendirilerek olumlu bir bakış ile sunan Türk mitolojisi ile ilgili bir araştırma (Atalayer, 1996) kadın bedeninde deneyimlenen menstrüasyon döngüsünü Ay'ın dönüşümsel hareketleri ile bağdaştırarak dişiliğin ve doğurganlığın ifadesi olarak aktarmıştır. Antik çağ ritüellerini inceleyen çalışma (Emir, 2012) yine Ay'ın dünyanın etrafındaki dönüşünün 28 günde olması ile menstrüasyon döngüsünün 28 günde bir tekrarlanmasından yola çıkarak kadının kutsallığına vurgu yapmıştır. Ayrıca çalışmada Orta çağ döneminde ekinlerin verimliliğini arttırmak adına menstrüasyon kanının kullandığı da belirtilmiştir.

Söylemler ve inanışlar baki mi?

Sosyo-kültürel temelde menstrüasyona dair dini ve geleneksel yaklaşımları ifade eden çeşitli çalışmalar özet haliyle bu şekildedir. Lisansüstünde 50 kadın ile görüşerek "Çocukluktan Anneliğe Menstrüasyona İlişkin Algının Değişimi ve Aktarımı" (2021) başlıklı tez çalışmamda geleneksel yaklaşımlar ve bu pratiklerin kız çocuklarına aktarım konusu oldukça geniş bir yere sahip. Konu özelinde baktığımda yapılan araştırmalarda öne çıkan geleneksel yaklaşımlar ve bunların kız çocuklarına aktarılmasında tez çalışmamla benzerlik göstermektedir. Bu durum menstrüasyona ait olan bilginin konuşuldukça olguya dair algının doğal bir hale geldiğini göstermektedir. Son olarak menarş ve menstrüasyona dair sosyo-kültürel pratikleri gördüğüm kadınların direkt ifadelerinden aktarmak isterim.

"... özellikle adet olduğu dönemler de işte kadın kirlidir ... onunla fazla ilgilenilmesi gerekir, kadının pişirdiği şey dahi yenmez ... kadın adetliken tırnak kesmez, saç kesilmez hani bu tip gereksiz şeyler ..."

(K8)

"... benim çocukluğumda büyük peynir tenekeleri vardı ... Adet olan biri o tenekeye elini sokamaz çünkü o kirlidir yani kirli olduğu için diğer peynirleri de bozar ..." (K18)

"... annem yanaklarım vurdu ilk adet olduğum zaman. Neymiş efendim yanaklarım pembe pembe olsun diye" (K25)

"... benim babaannem vardı ... bize şeyi söylemişti işte o kullandığınız bezleri falan yıkamanız gerekiyor, eğer temiz yıkamazsanız işte öldükten sonra onu yıkayıp suyunu sizin ağzınıza sıkıyorlar diye söylemişti" (K35)

KAYNAKÇA

Akkoç, R. (2021). *Çocukluktan Anneliğe Menstrüasyona İlişkin Algının Değişimi ve Aktarımı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Atalayer, F. (1996). *Mekân (Uzam)*, Türk Mitolojisi ve Yaratıcılık. Temel Sanat Eğitimi Notları*.

Çelik, C. (2011). *Türkiye Türkçesinde Örtmece ve Tabu Kelimeler*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Öğretim ve Araştırma Enstitüsü.

Douglas, M. (2017). *Saftlık ve Tehlike: Kirlilik ve*

Tabu Kavramlarının Bir Çözümlemesi. Çev. Emine Ayhan. İstanbul: Metis Yayınları.

Emir, B. (2012). *Antik Çağda Kadınların Dinsel Ritüelleri-Thesmophoria Örnek İncelemesi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. Çev. Günseli Altaylar. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Güngör, A. (2006). *Tabu-Örtmece (Euphemism) Sözcük Üzerine*. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 69-93.

Hickin, L. (2002). *Kadın Sağlığı*. Çev. Burak Adalı, Adnan Pamukçu, Ömer Murat Tüfek. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Kalafat, Y. (2001). *Alanya Yöresinde Kilit-Bağ-Kitlenmek-Bağlanmak*. Erdem Dergisi. 13(39): 589-598.

Sağol, G. (2004). *Etek'ten Eksik Etek'e*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi. 31(0): 257-280.

Sakar, T., Özkan, H., Saraç, M. N., Atabey, K., & Nazbak, M. (2015). *Öğrencilerin Menstrüasyon Dönemindeki Kültürel Davranış ve Uygulamaları*. Turkish Journal of Family Medicine. 6(3): 114-123.

Selçuk, A. (2004). *Tabtacıkların Doğum ile İlgili İnanç ve Uygulamalarına Fenomenolojik Bir Yaklaşım*. Türklük Bilimi Araştırmaları Merkezi, 163-180.

Tatlıoğlu, D. (2000). *Türkmen İnançları (Halk İnançları)*. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 4(1): 151-166.

Menstrüasyonla ilgili bilginin ayıp, yasak, günah gibi anlamlara hapsedilmeyerek, olguya ait olanın açığa çıkması ve aktarılması kadın ve bedeni üzerinden yaşanan ikincilleşmeyi yeniden üretmemektedir.

Neoliberal, Patriyarkal ve Muhafazakar Sağlık Politikaları

Sibel Örkmez

Ağrılar, sancılar, korkular, çaresizlikler, bilememek, erişememek ve uzun bekleyişler...

Bugün sağlıklı kalmak için ya da yaşama devam etmek için içerisinde olduğumuz döngü bu kelimelerin toplamıdır.

Döngünün içerisinde umut vaat eden bir kelime yok. Mesela şifa, sağaltım, koruyucu sağlık bunlar yok bu döngünün içerisinde. Çünkü mevcut sağlık politikalarının ve sağlık sisteminin böyle bir gayesi yok.

21. yüzyılda sağlık hakkında bilgilenme hakkımızın elimizden alındığı zamanlar yaşıyoruz. Oysa yaşam tarzı, beslenme şeklinin düzenlenmesi gibi etkenler ile bile bir çok hastalığın semptomlarını ciddi manada bastırabiliriz ama çoğumuz bu bilgiye erişemeyiz. Bunda elbette muayene sürelerinin kısa olması, reçete edilmesi için pazarlanan ilaçlar, her biri başka bir ücret olan testler ve tetkikler etkindir. Hastalığımızın her aşamasından kâr elde etme gayesinde olan bu sağlık sistemi elbette bize şifa, sağaltım adına bir şey vaat etmiyor.

Tekelleşen sağlık

Neoliberal politikalarla sağlığımızın tekelleştiği, hastalıklarımızın sermayeleştiği bir dönemdeyiz. Hepimiz bir şekilde duyuyoruz; “falanca arkadaşımda HPV varmış, filanca meme kanseri ya da rahim ağzı kanseri tanısı almış, ya da işte benim kürtaj olmam lazım, anneme randevu bulamıyoruz” gibi onlarca sorunu.

Ya da “bildiğin özel doktor var mı, şuradaki özel hastanede bu olur mu, o kliniğin muayene ücreti ne kadar” gibi onlarca soruyu. İşte bu sorun ve soruların ta kendisi; sağlıkta neoliberal politikalar. Neoliberal politikalarla sağlığımızın tekelleştiği, hastalıklarımızın sermayeleştiği bir dönemdeyiz. Ölümün de doğumun da sermayenin elinde olduğu bu dönem, en çok kadınları etkiliyor.

Dünya genelinde küreselleşmiş neoliberal sağlık politikaları AKP döneminde zirvede olmasına rağmen köklerini 80 darbesi sonrasında alır aslında. AKP iktidarının 2003 yılında uygulamaya başladığı “sağlıkta dönüşüm” gerçektende bir dönüşümdür;

AKP iktidarının 2003 yılında uygulamaya başladığı “sağlıkta dönüşüm” gerçektende bir dönüşümdür; sağlığın sermayeye dönüşmesidir, sağlığın artık bir fiyatının, bir sınıfının ve bir cinsiyetinin olmasıdır.

sağlığın sermayeye dönüşmesidir, sağlığın artık bir fiyatının, bir sınıfının ve bir cinsiyetinin olmasıdır.

AKP iktidarında kadınların sağlığa erişimini zor kılan elbette sadece neoliberal politikalar değil, aynı zamanda kadın sağlığını hedef alan muhafazakar politikalar da. Özetle neoliberal patriyarkal ve muhafazakar sağlık politikalarının kendisi bugün hastalık niteleşindedir.

Koruyucu sağlık

Dünya sağlık örgütünün sağlık tanımına sığmıyoruz hiçbirimiz, çünkü bir iyi olma halinden bahsedemiyoruz.

Herhangi bir alanda güvence altında değil yaşamımız. Her an herhangi bir yerde erkek şiddeti ile ya da devlet baskısı ile burun burunayız, artan gıda enflasyonundan nitelikli gıdaya erişemiyoruz, uygun hareket alanımız da yok. Tam olarak söyle diyebiliriz ki patriyarkal kapitalizminin devlet işbirliği yarattığı bu terör düzeninde sağlıklı değiliz.

Koruyucu sağlık belki de en çok kadınlar için elzem fakat sağlıkta dönüşüm denilen düzenlemeler ile koruyucu sağlık olanakları geçersiz kılınmış, daha çok tedavi sürecine odaklanılmış vaziyette. Hastalanmamız

için, hastalığı önleyici herhangi bir önlem neredeyse yok denecek kadar az

Bugün, feministlerin her yerde dile getirdiği HPV ulusal aşı takvimine alınсын söylemi, doğum kontrol yöntemlerine erişim, hijyenik menstrual ürünlerin ücretsiz olması veya meme ve rahim ağzı kanseri taramaları...

Tüm bunlar koruyucu sağlığa dahil, fakat erişemiyoruz. Özetle koruyucu sağlık bugün herkes için değil parası olan için maalesef.

Yeryüzünde hiçbir erkek ebeveyn olmak istediğinde herhangi bir hayati risk veya komplikasyonla yüzleşmez, oysa ki bir kadının gebelikten doğuma kadar yaşayabileceği onlarca komplikasyon var. Bu salt gerçekliğe rağmen hâlâ kürtaj hakkımız için mücadele ediyoruz.

Böyle konuşunca, bir girdap içindeymişiz gibi karamsarlığa düşebiliriz fakat kadın mücadelesinin tarihçesi ve kazanımları hâlâ umudumuzdur. İhtiyacımız olan feminist kadın sağlığı hareketidir aslında. Sağlığın öznesi olduğumuz alanlarda örgütlenerek, itirazlarımızı ortaklaştırarak yeniyi inşa edebiliriz. Kadınların yaşam koşullarından, patriarkadan dolayı hastalanmadığı, bedenini tanıdığı ve sağalttığı bir sağlık mümkün.

Ezgi Gürer

Doğduk ve iyi kötü bir şekilde gelişimimizi tamamlayıp büyüdük. Mevcut konjonktürde hangimiz sağlığımızı korumak için besleniyoruz? Mesela pazara, markete gittiğinde mevsiminde olan sebze elini uzatırken sağlığını mı düşünüyorsun yoksa cebini mi? Ya da pazarı manavı boş ver. Acıktın, dolabı açtın. Sağlığımıza hangisi daha iyi gelirse onu mu yersin yoksa ne varsa onu mu?

Evet, katılıyorum; biraz ekonomik kriz vurgusuyla giriş yaptım ama tam da başlangıç noktası sayılabilecek konu bu!

5 günde 10 kilo verdiren diyet

Az önce okudukların bir kenarda kalsın şimdi bambaşka bir şey söylüyorum hazır ol: İnternette arama motoruna Türkçe "diyet" yazdığında karşına kaç tane sonuç çıkacağını biliyor musun? 15 milyona yakın... Okumaya devam et, bittikten sonra bakarsın arama motoruna... Karşına çıkan yada çıkacak olanlardan birkaçını söyleyeyim mi? "5 günde 10 kilo verdiren diyet!", "Patates Diyeti ile Günde 3 Kilo Verin!", elma diyeti, yumurta diyeti, Karatay diyeti vb. Bu liste uzayıp giderken bilmemiz gereken ilk konu şu; diyet, bir kişinin gün içindeki beslenme örüntüsünün adıdır. Yani biz aslında ölene kadar diyeteyiz.

Madem biz ölene kadar diyeteyiz, bedenimizde de bir şeyler yanlış gidiyorsa buna müdahale etmeliyiz. Bizler ilk müdahaleyi genellikle arama motoruna "diyet" yazdığımızda karşımıza çıkan sonuçlardan en cazip gelen hangisiyse onu yaparak başlarız. Birincisi bunu yaparken para ödemiyoruz, ikincisi çok hızlı kilo vermeyi vad ediyor. Oysa ki, bedenini dinlesen neye ihtiyacın olduğunu anlayacak ve bunu yapmak için de uzmanından destek istemen gerektiğinin farkına varacaksın. Ancak haklı gerekçeler var.

Neoliberal politikalarla sağlık hakkımız elimizden alınmaya çalışılıyor. Her şey özelleşiyor ve bu özelleşmenin karşısında en temel hak olan sağlık hakkına erişimimiz engelleniyor. Devlet hastanesinde "Beslenme ve Diyet" polikliniğinden randevu almak bir dert, 5 dakika ile sınırlı olan görüşmen ayrı bir dert. Ayda 1 kere 5 dakika görebileceğin bir diyetisyenden de alacağın verim ortada...

Şimdi bu toplamda tek çeşit beslenme ile kısa sürede kilo vermeyi vadeden her şey elbette ki cazip gelecektir bizlere. Ama

Ölene Kadar Diyeteyiz

Ama kaçırdığımız bir şey var; popüler diyetler dönemseldir, seni her dönem bir diyeteye mahkum eder, sağlığını bozar, sürekli denersin, sürekli denemeler yapmak bedenine yapacağın en büyük kötülüktür. Çünkü o da yorulur, bazen küser, bazen hiç konuşmaz, bazen de hiç çalışmaz.

kaçırdığımız bir şey var; popüler diyetler dönemseldir, seni her dönem bir diyeteye mahkum eder, sağlığını bozar, sürekli denersin, sürekli denemeler yapmak bedenine yapacağın en büyük kötülüktür. Çünkü o da yorulur, bazen küser, bazen hiç konuşmaz, bazen de hiç çalışmaz.

Toplumun güzellik algısı

Tüketim toplumunda ve kültüründe bedene, meta rolü verilmiştir. Özellikle medya diğer kurumlarla iş birliği içinde bireylere sürekli bedenlerini özenle korumaları gerektiğini hatırlatmakta ve bu hatırlatma işlemini yaparken bireylerin nasıl beslen-

meleri gerektiğini, nasıl formda kalabileceklerini ve sağlıklı olacağına ilişkin reçeteleri sunmaktadır. Tüketim toplumunda bireylere; genç kalmak, ince olmak ve bunların bir değer olduğu anlatılmaktadır.

Kimi zaman tıbbi bir söylemle, kimi zaman popüler köşe yazarlarıyla ve çoğu zaman da magazinsel bir dille bu reçeteleri üretmektedir. Özellikle de kadın bedeni üzerinde yükseltelen "zayıf kalma, sağlıklı beden" söylemleri kadınları nesneleşme sürecinde ataerki, kapitalizm ve medya üçgenin ortak eylem ve söylemleri kaskacına almaktadır.

İnsanları yanıltan nokta ise kilolu olmanın basit bir estetik sorunu olarak gösterilmesi ve zayıflamak için sihirli formüllere ihtiyaçları olduğunun hatırlatılmasıdır. Sağlıksız olsa bile ideale olan talep, tüketim dayalı güzellik hiyerarşisinin gücünü göstermektedir.

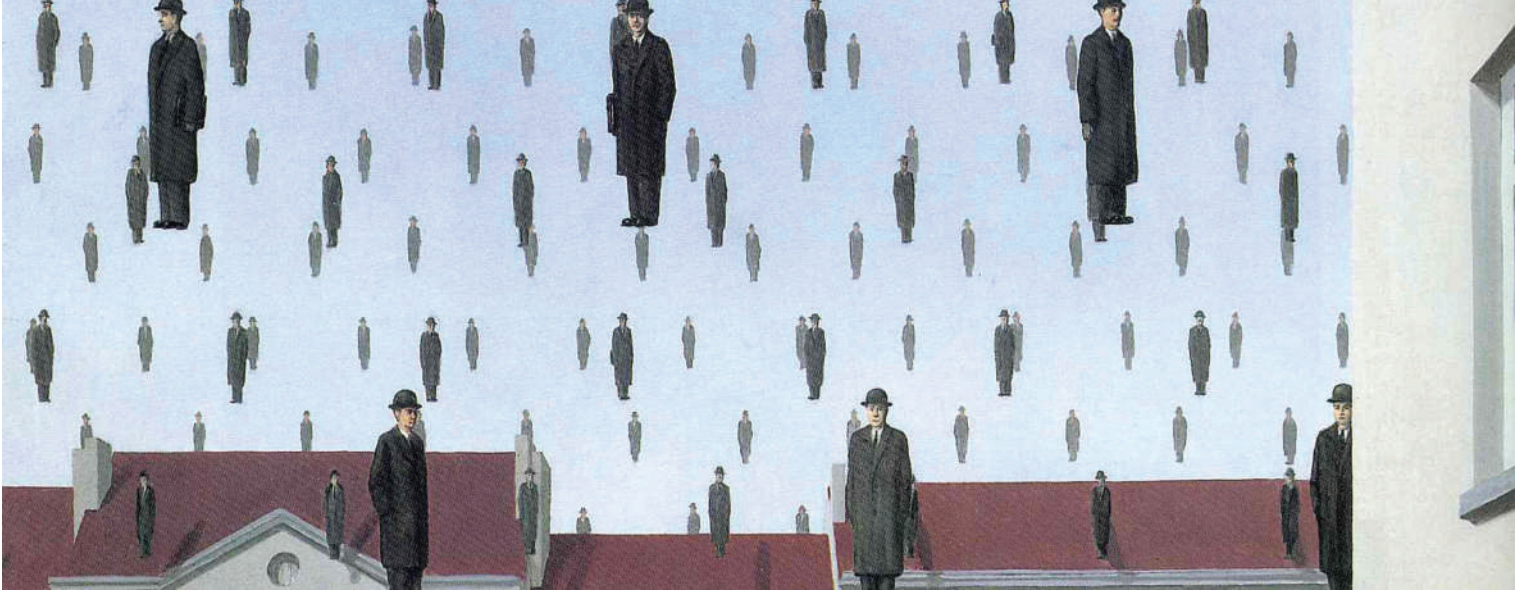
Kapitalizm, neoliberal politikalar, patriyarka üçgeninde medyanın da rolünü içine katarak sağlık kılıfına büründürülmüş güzelliğin değil, bedensel ve ruhsal bütünlüğümüzü bozacak tüm olumsuzlukları hayatımızdan çıkartarak sağlıklı bir kişi olmanın yolunu bulmalıyız. Çünkü toplumun güzellik dayatmaları kendimizi, bedenimizi sevmemize engel olmamalı.

**2022 yılında Feminerva 10. sayısı için hazırlanmış, Feminerva web sitesinde yayınlanmıştır.*

Kadın Cinayeti Haberlerinde Eril Medya Dili

Sinem Nazlı Demir

Faillerin sadece birbirlerinden değil medyadaki haber dilinden de cesaret aldığını öğrendiğimizde, kadın cinayetlerinin azalmasıyla değil bitmesiyle övündüğümüzde kadınlar için eşit bir dünyada yaşıyor olacağız.

Kadına yönelik şiddete tepkiler birçok kez basında yer alan haberler dolayısıyla başlasa da, tepki gösterirken okuduğumuz haberlerin kadın mücadelesi aleyhine kullandığı dili pek önemsemeyiz.

Şiddetin oluş biçimi, faile verilen ceza ya da kamuoyu tepkisi ile ilgilenirken bize sunulan haberlerin eril dilini eleştirmek ikincil plana itilir; yargılamaz ve sorgulamayız. “Kadının adı yok” fikriyle döşenmeye çalışılan bu topraklarda münferit şiddete ve katil erkeklere sinirlenirken, bu yazıda şiddet haberlerinde cinsiyetçi başlıkları tercih eden medya patronlarını sorgulayacağız.

Neden bir kadın cinayeti haberinde kadını ötekileştiren şu cümlelerle karşılaşırız?

Cinnet getiren baba ailesini katletti: “Cinnet getirmek” veya “gözü dönmek” tabirleri, sahiden yaşamdan koparılan kadınların haklarını savunmamıza yardım eder mi? “Gözü dönen” katiller, anlık sinirle mi cinayet işlemişlerdir? Önceden planlanan cinayetlerde katillerin kaç “anlık bilinç kaybı” yaşadığını iddia etmiş ve haksız tahrik indiriminden yararlanmıştı?

Adana’da kıskançlık cinayeti! Eksik parmağından tespit edildi: Bir cinayeti kamuoyuna anlatırken neden sıfat kullanmaya ve cinayetin bahanesini tanımlamaya çalışırız? “Aşk cinayeti” denilen olaylarda, aşkın cinayetinin olmayacağını biliriz. Peki ya “Yasak aşk cinayeti” veya “Karşılıksız aşk cinayeti.” Tüm bu tanımlamaların

faillere yardımcı olduğunu ve kamuoyunun cinayete “sebebe” aramaya itildiğini fark etmek hepimizin sorumluluğu olmalıdır.

Yalnız yaşayan kadın cinayete kurban gitti: Katledilen bir kadının haberini yaparken, neden aradaki yaş veya uyruk gibi farkları da okumak zorunda kalırız? Kadınlar katledilirken evinde yalnız yaşayıp yaşamadığı, katil erkekle aralarındaki yaş farkı neden önemlidir?

Birçok kurum ve tarihsel olayların yanında sorgulamamız gereken önemli ayaklardır basın ve kullanılan eril dil. Şiddet haberlerini “iyi niyetli” bir şekilde vermeye çalıştığını iddia eden medya patronları kadınların bedenlerini öne çıkaran, katil erkeklerle kadınların fotoğraflarını yan yana kullanan ve geride kalanların yaşam haklarına saygı duymayan yüzlerce haberi neden paylaşırlar?

Basının gücü sadece kamuoyu yaratmak için değil; kamuoyunu yönlendirmek ve alıştırmak için de kullanıldığından beri kadın mücadelesi özelinde hem olumlu hem de olumsuz gelişmelere şahit oluyoruz. Her ne kadar cinsiyetçi dili dönüştürmeye çalışsak da medyanın dili ataerki toplumun ayrımcı alışkanlıklarından beslenmeye devam ediyor. Aşağıdaki manşet başlıklarına feminist bakış açısıyla bakmak, yaşadığımız ülkedeki temel sorunlardan birinin ötekileştirici haber dili olduğunu anlamamıza katkı sağlayacaktır.

Eril medyanın haber dilinden örnekler

- Gözü dönen amca, gencecik iki yeğenini öldürüp kayıplara karıştı (4 Haziran 2022)
- Boğazı kesilerek öldürdüğü kadın ölmeden önce katiline su getirdi (9 Eylül 2022)
- Eşini 6 yaşındaki çocuğunun gözleri önünde ellerini bağlayarak öldürdü (27 Nisan 2022)
- 58 yaş küçük karısını boşanmak istediği için öldürdü (28 Haziran 2022)
- Psikolojik sorunları olan koca, eşini bal-yozla öldürdü (21 Şubat 2021)
- Adanalı Ezgi Deler kıskançlık cinayetine kurban gitmiş (12 Eylül 2022)

Katledilen kadınları istatistiklerde birer “sayı” olarak görmekten vazgeçtiğimizde, haberleri feminist bakış açısıyla okumaya başladığımızda, katledilen kadınları değil cinayeti işleyenleri sorguladığımızda, mağdur suçluculuk yapmadığımızda, faillerin sadece birbirlerinden değil medyadaki haber dilinden de cesaret aldığını öğrendiğimizde, kadın cinayetlerinin azalmasıyla değil bitmesiyle övündüğümüzde kadınlar için eşit bir dünyada yaşıyor olacağız.

Karanlığın olmadığı yerde görüşmek dileğiyle...

dosya **Yeniden Yeşermek**

BU GÖRSEL PINAR YÜN TARAFINDAN MIDJOURNEY ARACILIĞIYLA ÜRETİLMİŞTİR.

Faşizmin Çürüttüğü Toprakta Yeşerebilir miyiz?

Hatice Göz

Her şey bir başka şeyin güvenliği içindir çünkü artık devir değişmiştir, kimseye güven olmaz. Tehdit edilen ailenin güvenliği, ülkenin güvenliği, çocukların güvenliği...

Aylar önce sosyal medyada bir video gündem oldu. Videoda mikrofon uzatılan kadın “Geçinebiliyor musunuz?” sorusuna “Bence Türkiye’nin başka bir gerçekliği var. Bu gerçeklik iktisadi bir gerçeklik değil, sosyal çürüme var, dönüşü olmayan bir yerdeyiz!” dedi.¹

Röportajı veren kişinin akademisyen olmasının anlaşılması üzerine tartışmalar dallanıp budaklandı. Peki ama neydi bu sosyal/toplumsal çürüme? Ve hakikaten de esas meselemiz bu mu?

Sorunun cevabı hem evet hem hayır.

Öncelikle toplumsal çürümeyi çift yönlü hatta daha doğrusu, çok boyutlu düşünmek zorundayız. Aksi halde toplumsal bir çürümeden bahsetmek bizi “bu toplumdan bir şey olmaz, artık bitmiştir” ya da “elimizde kalana yapışalım, hiç kımıldamazsak bize bir şey olmaz” uçlarına çok kolay savurabilir.

Aynı toplumsal çürüme kavramsallaştırması, konuşanın kim olduğuna göre de bambaşka boyutlar alabilir; örneğin birileri için sokakta öpüşmek, el ele tutuşmak toplumsal bir çürüme-yozlaşma iken birileri için otobüste yer verilmemesi bile bu anlama gelebilir.

Kimisi gündüz kuşağı programlarından kanıtlar bulabilirken bu çürümeye, kimisi 8 Mart Feminist Gece Yürüyüşü ya da Onur Haftası yürüyüşlerinden kanıt bulabilir. Kimimiz için çocuk istismarının geldiği

boyutlarken kimimiz için yaygınlaşan mafyatik ağlar, çeteler, fuhuş...

Aynı zamanda bu kavram her şeyi açıklamak ve perdelemek için de kullanılabilir. Olayların karmaşasındaki ayrıntılar, sistemsel belirleyiciler, etkiler, özgünlükler görünmezleşir ve her şey bir çürüme girdabında dönüp durur. Toplumun dönüştürücü gücü tamamen kötürümleşmiş, bilinmeyen bir gücün çürütme etkisine esir olunmuştur.

Faşizmin harcı olarak toplumsal çürüme

Bugün AKP-MHP iktidarının, kolayca olmasa da faşist rejimi hızla kurumsallaştırıyor. Bunu, faşizmin toplumsallaştırılması izliyor. Faşist iktidarın söylemleri, politikaları toplumun tamamı tarafından bayraklaştırılınsın diye canla başla çalışıyorlar.

Nedir bu faşizm? Faşizm en başta emek düşmanı bir rejimin tam ilanıdır. Sermaye sınıfının en ceberut biçimidir. Daha açık söyleyelim: Sermayenin çıkarı için her an her şey feda edilebilir, hiçbir kural, yasa

tanınmaz. Kuralsızlık hâkim olur, onun da kendi içinde çeşitli kuralları olur. Yaşam amorf bir biçim alır. Şiddet cezasız kalır, en basit işler bile ancak “bir yerlerdeki tanıdıkla” çözülür...

Burada bir döngü var. Faşizm toplumu boğar, tüm beslenme kanallarını keser, ezer, çürütür... Sonra o çürüyen toplum üzerinden kendi faşist rejimini kurumsallaştırır. Bu rejimin toplumsallaşmış hali ise, işte çürüyen toplumdur. Faşist bir rejim ancak faşistleştirilmiş bir toplumun rızasıyla inşa edilir. Duyarsızlaşan, çürüyen, görmeyen duymayan, insanlığın biriktirdiği ilericiler-olumlu tüm değerleri yitirmeyle burun buruna gelen bir toplumdur bu.

Güvensizliktir mesela çürüme. Birbirinden kopup paralize olmaktır. Aynılar aynı yere farklılar farklı yere... Bu yüzdendir faşist ideoloji ve pratiğe çok içkindir “güvenlikçi”lik. Her şey bir başka şeyin güvenliği içindir çünkü artık devir değişmiştir, kimseye güven olmaz. Tehdit edilen ailenin güvenliği, ülkenin güvenliği, çocukların güvenliği...

“Dışarda” çürüyen toplumdan, erkeklerden, yaşamdan çocuğunu, ailesini ve en son da kendisini korumak zorundadır kadın. Çırpınır durur!

¹ <https://t24.com.tr/video/akademisyenin-sokak-roportaji-gundem-oldu-turkiye-de-sosyal-curume-var-donusu-olmayan-bir-yerdeyiz,58494>

Peki ama ya ekonomi? Ya kapitalizm? “Hırsızın hiç mi günahı yoktu?” derler halk arasında. Yok mu hakikaten? Yazının başına dönmek istiyorum tam burada. Geçinebiliyor musunuz sorusuna verilen yanıtı yani.

Kapitalizmden, sınıf savaşından kopuk bir faşizm tarifi yapamayacağımız gibi yoksulluktan, açlıktan, geçim derdinden koparmış bir çürüme anlatısı da kurgulayamayız. O halde şimdilerde kapitalizmle “uzlaş” halinde olan patriyarkadan ayrı bir çürüme de düşünülemez.

Sanki toplum durduğu yerde, öyle kendi kendine, dışarıdan hiçbir etki olmadan çürümüş, birbirinden koparmış gibi. İçinde yaşadığımız sistem, pek çok konuya bu biçimiyle açıklamalar getirilmesinin önünü açarak aradan sıyrılır: Toplumsal, tarihsel ve ekonomik bağlamından kopuk bir analiz.

Ya asıl çürüyen patriyarkal kapitalizm ise?

Tam da burada yönümüzü sisteme, sermaye güçlerine ve aslında erkek egemen iktidara çevirmek istiyorum.

Bugün kapitalizmin insanlığa vadedeceği şeyler müthiş bir emek sömürsü cehennemi, giderek artan ekolojik yıkım ve onun çarpan etkileri, yoksulluk, göç, savaş.... Dönelim ülkemize, haritada yalnızca ölçek değişiyor, o kadar.

Geldiği noktada bir eşik daha aşmak için hemen her şeyi yapabilecek olan egemenler işçi sınıfının, halkın cehennemini inşa ediyorlar el birliği ile. Öylesi bir yoksulluk, sefalet, emek sömürsü, ölüm ve hastalık, sakatlık düzeni...

AKP-MHP faşist koalisyonunun seçimden önce de seçimlerden sonra da halka sunup sunabileceği şeylerin fazlasını gördük eksikliğini asla! Giderek şeklini alan faşist bir kurumsallaşmanın kadınlara biçtiği yaşam ise, şimdilerde fragman olarak bize dayatılanların normalleşip yasallaşmasıdır.

Toplumsal çürümenin, bunca şiddet ve basıncın altında, kadınlar kalsın ister faşizm. Bu nedenle hem aile çemberine alınır kadınlar hem de ücretli-ücretsiz emekleri yoğunlaşır. “Dışarda” çürüyen toplumdan, erkeklerden, yaşamdan çocuğunu, ailesini ve en son da kendisini korumak zorundadır kadın. Çırpınır durur!

İşte toplumsal çürümenin arka planı budur. Patriyarkal kapitalist sistem, dünya çapında sınırlarına dayanmıştır. Bu sınırları egemenler lehine aşabilecek olan rejim faşizmdir. Faşizm de zaten ancak ve ancak ölümden, çürümüş olandan beslenir.

Çeşitli biçimlerde, örgütlü ya da örgütsüz şekilde sokaklara akan kadınlar, bugün faşizm ve onun toplumsallaşmış halinin önündeki en direngen grupların başında geliyor.

Bu toplumdaki bir şey olur mu?

Sonda söyleyeceğimi baştan söyleyeyim ki olur.

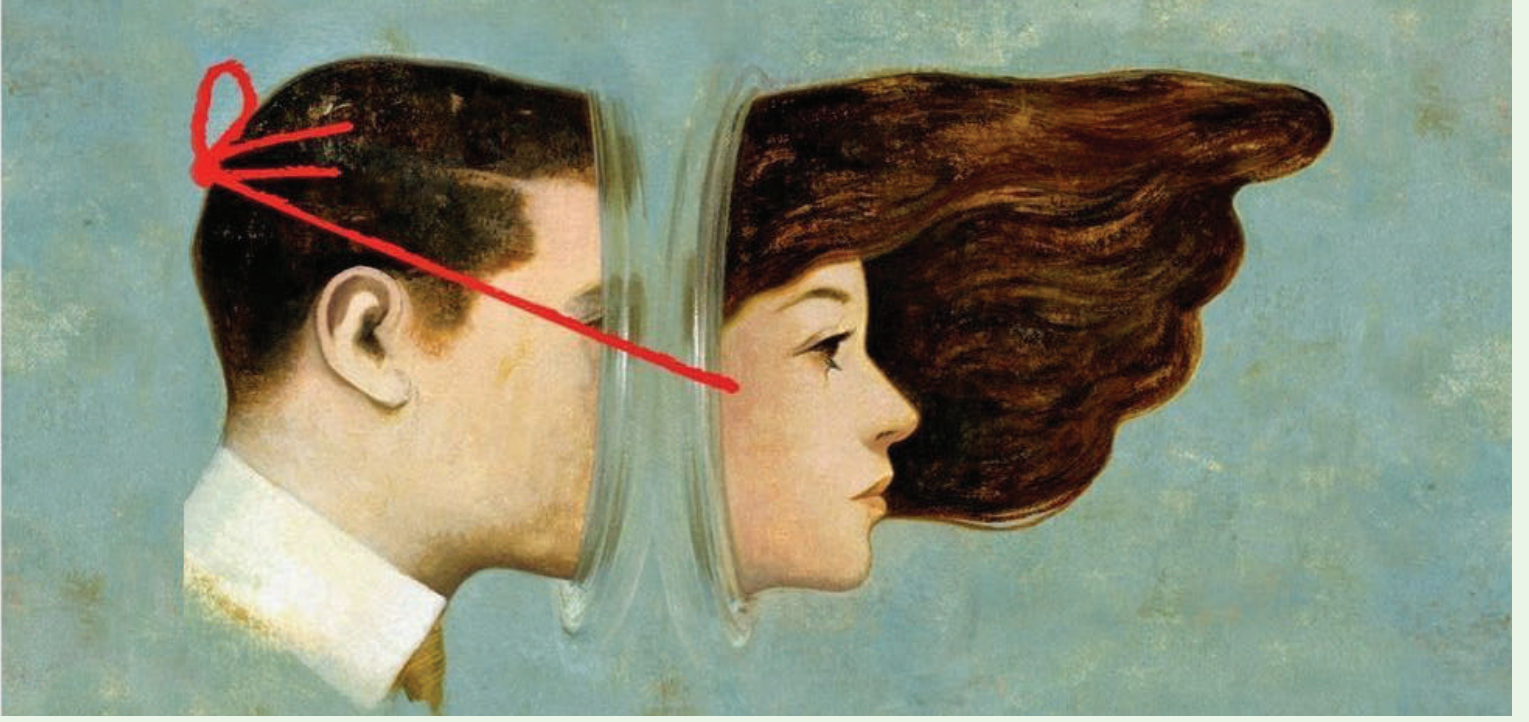
Kapitalizmin krizlerinin ülkemize özgü biçimleri, erkek egemenliğinin bizzat kurumlar ve elbette tek tek erkekler tarafından perçinlenmesi, giderek biçimlenen faşizmin karşısında direnenlerin, dayanışanların, bu çürümeye karşı duranların varlığından bahsetmek bir ajitasyondan ziyade ancak bir gerçekliktir. Hem de güçlü bir gerçeklik. İşçilerden halklara, kadınlardan gençlere kadar bu ülkede aktif ya da pasif biçimde direnenler var.

Özellikle Gezi'den bu yana kendini katlayarak ilerleyen, evlerden atölyelere oradan

da çeşitli biçimlerde, örgütlü ya da örgütsüz şekilde sokaklara akan kadınlar, bugün faşizm ve onun toplumsallaşmış halinin önündeki en direngen grupların başında geliyor. Parçalı ve zayıf da olsa direnen işçi sınıfı eylemlerinin de pek çoğunda kadınlar var. Ekoloji direnişlerinde kadınlar sarılıyor ağaçlara, çocuk istismarı davalarını kadın örgütleri takip ediyor.

Bunca güç ve baskıya rağmen kırmayı beceremedikleri şey işte burada, orta yerde: Umudumuz, mücadelemiz ve gücümüz.

O halde şimdi altımızdan çekilmek istenen toprağın üzerinde yeşerebiliriz, yeşereceğiz. Çürüyen, çürüten bu düzeni yıkıp yenisini illa ki kuracağız. Bu çürümeden dönüş yok diyorlar; var. Hep birlikte döneceğiz bu uçurum kenarından.

Yeniden Eşit ve Özgür İlişkiler İnşa Etmek

Şilan Sürmeli

İdeal ilişki var mıdır? Romantik ilişkilerde güç dengesi nasıl olmalıdır? İlişkin güvenli mi? İlişkilerden beklentimiz nedir?

Gazetelerden dergilere, sabah-öğlen kuşağı programlarından anketlere her gün romantik ilişkilerimizde dair bin türlü öneri ile karşılaşırız.

Aklımızı meşgul eden, şarkılar bestelediğimiz, uykularımızın kaçtığı, bazen umutlarımızı yeşerten, bazen ise kafamızda on bin sorunla devam ettirdiğimiz romantik-duygusal ilişkilerimiz üzerine düşünmeye devam edelim.

Gülnur Savran'ın da dediği gibi; “Gerçekliği, onu dönüştürmek üzere anlamak ve açıklamak gibi bir kaygıyı güdüyorsak, bu türden arayışların temel teorik ilkelerinden vazgeçmememiz gerekir. Toplumsal cinsiyete dayalı egemenlik ilişkisini anlamazsak ve doğru bir yöntemle yaklaşmazsak duygular dünyasına hapsolmemiz kaçınılmaz hale gelir.”

Koca bir parantez açarsak kadınların durumuna dair, patriyarkal kapitalist sistem belli temsilciler ve kurumlar aracılığıyla yaşamı her gün kurgular. Erkekler, kocalar, babalar, patronlar, sevgililer, devlet, aile... Ve bu kurgu hepimizin doğal gibi anlatılır.

“Gerçekliği, onu dönüştürmek üzere anlamak ve açıklamak gibi bir kaygıyı güdüyorsak, bu türden arayışların temel teorik ilkelerinden vazgeçmememiz gerekir. Toplumsal cinsiyete dayalı egemenlik ilişkisini anlamazsak ve doğru bir yöntemle yaklaşmazsak duygular dünyasına hapsolmemiz kaçınılmaz hale gelir.”

Romantik ilişkilerde belirleyici roller

Kapitalist sistem emek sömürsü üzerine yerleşmiş, bireyin çıkarlarını her şeyin önünde tutan ve birey zenginleştikçe ortaya iyi bir toplumun çıkacağını ileri süren bir sistem. Kitlelerin müşterek bir yarar için hedef oluşturup, birlikte hareket edeceğine ve bireyin kendisini bu gerçeklik içinde geliştireceğine inanmaz.

Patriarka ise bireyi toplumsal cinsiyet sarmalına alır. Cinsiyetçi tahakküm ilişkisi içerisinde kadınların bedenini, cinselliğini ve emeğini sürekli denetler ve sömürür. Kapitalist sistem de kadınların toplumsal yeniden üretim faaliyetine, zorunlu koşulu olmasa da maddi temelini oluşturan bu sömürüye ortak olur.

İşte bu iki sistem tarihsel olarak belli çelişki ve sonrasında uzlaşılarda kadınların yaşamlarını tahakküm altına alır.

Bu egemen ilişkiler kendi ihtiyaçlarına göre bireyler, karakterler ve duygular

yaratır. Juliet Mitchell, şöyle yazar “Küçük insanlar olma eğilimi, adi kıskançlıkları, usdışı bir duygusallığı, rastgele bir öfkeyi doğurur. Bizi bağımlılığa, rekabetçi bir bencillığe, tekelciliğe, edilgenliğe, bir tür görüş sınırlılığına ve tutuculuğa yöneltir.”

Cinsiyetçi ve kapitalist bir toplumun içine gömülmüş olan duygularımızın ve ilişkilerimizin nesnel sonuçları bunlar. Bu atmosfer aynı zamanda bizi, toplumu biçimlendiren toplumsal ilişkileri görmek yerine, bu ilişkilerin üstünü örten bireyler arası etkileşimler düzlemine hapseder. Ve duygularımız bizlerin kaderi, fitratı ya da yapısal özelliği olarak doğallaştırma algısının içine yerleştirilir.

Ataerkil sistem bu doğallaştırdığı ezilme biçimlerini, çeşitlenen özel ilişki biçimleriyle yaymaya çalışır. Toksik ilişkiler, farklı şiddet biçimlerinin yaşandığı ilişkiler (mansplaining, maninterrupting, gaslighting, ghosting, zombieing, haunting, orbiting, lovebombing), fiziksel, ekonomik şiddetin yaşandığı ilişkiler... Gittikçe iç içe geçen bu şiddet sarmalının içinde güvenli, eşit ve

Toksik ilişkiler, farklı şiddet biçimlerinin yaşandığı ilişkiler (mansplaining, maninterrupting, gaslighting, ghosting, zombieing, haunting, orbiting, lovebombing), fiziksel, ekonomik şiddetin yaşandığı ilişkiler... Gittikçe iç içe geçen bu şiddet sarmalının içinde güvenli, eşit ve özgür ilişki denemeleri de zorlaşır.

özgür ilişki denemeleri de zorlaşır.

Yaşadığımız şiddet biçimlerini görünür kılmak için onları detaylandırıp tanımlasak da en nihayetinde sorunun özünden kopmayıp bunların patriarkal ilişkinin farklı yansımaları olduğunu unutmamak gerekir.

Eşitlik yoksa aşk da yok!

Yukarıda bahsettiğimiz patriarkal sistem romantik ilişkilerimizi belirleyen ana unsurlardan. Ve yine egemen cinsiyetçi rejim bu sorunların kaynağını ilişki içindeki bireylerin sınırlılığı olarak algılatır. Oysaki birey bir yerde tek başına yeşermez. Toplumsal ilişkiler içinde varlığı anlam bulur. Ve her ilişki de bu toplumsal ilişkilerden etkilenir ve toplumsal ilişkileri etkiler.

İşte tam da bu perspektif ve tarihsel bütünlük içinden baktığımızda ilişkilerimizin gerçekliğine gözlerimizi kaçırmadan daha dik bakarız.

Romantik ilişkilerimiz bu gölgenin altında anlam kazanmaya çalışır. Ve çoğu zaman patriarkal mülkiyet ilişkisinin bize gerçekmiş gibi anlatılan masallarını bekleriz ilişkimizden. Tam tersi egemen totaliter-baskıcı anlayış en tepeden en küçük birime kadar sirayet etmiştir. Ve romantik ilişkilerimiz de bu baskılamayı, özgüveni kıran davranışları, söz hakkını elinden alan tutumu, suçlu hissettiren bakışları, başarıları hafife alan küçümseyici tavırlardan nasibini alır.

Ve çoğumuz yine dönüp bu ilişkilerde saygı talep ederiz. Oysaki sormamız gerekmez mi birbirimizle eşit miyiz?

Ve yine düşünmek gerekmez mi "Eşitlik yoksa aşk var mıdır?"

Yaşadığımız ilişkilerde duygusal paylaşımın sınırlılığı, kendi benlik algımız, psikolojik sağlamlığımız, tekrarlanan döngüler, şiddet sarmalı, toplumsal yaşamdaki otoriter güç kaynakları (baba, koca, patron, aile...), geçinme kaygısı, gelecek basıncı... Hepsi ilişkimizin birer parçası. Bu sarmal içinde eşit ilişki yaşamaya çalışırız. Yani koca bir olumsuzlar tablosuna bardağın iyi tarafından bakmak çok da mümkün değil.

Tekil deneyimlerimiz ve kadın kurtuluş mücadelesinin perspektifi kendimize dair sorgulamayı hep diri tutar. Birbirinden kopamayan tekil "ben"lerin kolektif tarihi

kadınların güçlenmesi, ilişkilerinin yeniden düşünmek açısından en gerçekçi adımlardan biri.

Bu iktidar biçimlerine karşı arzularımız, ihtiyaçlarımız, tercihlerimiz, yapısal özelliklerimiz hepimizin aynı şekilde uygulaması gereken bir kurtuluş reçetesine dönüşemez elbette. Fakat tüm bu deneyimlerin kolektif tarihimize akması yeni ilişki biçimlerinin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

İlişkilerin mağduru değil özne olmak, güçlenmek ve özgürleşmek için kurtuluş mücadelemizin akıp birbiriyle buluşması gerekir. Aşk'ın, önceki ve sonraki kolektif özgürlük mücadelesi deneyimleri ve değerleriyle ilişkinin nasıl kurulacağı, yeniden nasıl kıymetleneyeceği tam da bu çabayla mümkün.

Güçlenme pratiklerimiz bizi özgürleştirir mi?

Güç birçok yönüyle tartışılması gereken bir süreç. Başka bir yazıda belki daha uzun tartışabiliriz ama hem kadın hareketinin toplum içindeki yayılımı ve meşruluğu

hem kadın hareketinin kendi içindeki deneyim ve pratikleri hem de kadınların kadın hareketinden aldığı destek ilişkilerimizde bizi en çok güçlendiren şeylerden biri. Fakat bu güçlenme desteği ilişkide özgürleştiğimiz ya da ilişkiyi özgür yaşadığımız anlamına gelmez.

Egemen sisteme göre özgürlük hiçbir sorumluluğun alınmadığı serbestlik durumu. Oysaki yaşadığımız ilişkilerin sorumluluğunu almak, bunları içerden dönüştürmek ve dönüştürmeyi de cinsiyetçi bir rejimin gölgesinde gerçekleştirdiğimizi bilmek asıl gerçekçi özgürleşme adımları.

Yani romantik ilişkilerimizdeki her bir güçlenme pratiği (özeleştiril, dayanışmacı, sınırları keşfeden bunları birbiri lehine dönüştüren, beklentileri anlayan ...) yoğun bir özgürleşme deneyimi yaratabilir. Fakat tek taraflı bir güçlenme yani artan farkındalık ve bilinçlenme çoğu zaman bu cinsiyetçi rejimi ve onun temsiliyetini yapan erkeklerin hoşuna gitmeyebilir.

O yüzden biz kadınlar açısından birey olarak güçlenmek, birlikte kolektif olarak güçlenmek ve toplumsal mücadele açısından güçlenmek, ilişkilerimizin özgürleşme zeminlerini oluşturacak karşılıklı garantörlerdir.

Kaynaklar

1. Baytok, Cemre. Çağatay, Selin. "Özne olmak, güçlenmek, özgürleşmek: İlişkiler üzerine feminist notlar". *Sosyalist Feminist Kolektif*
2. Elçik, Gülnur. "Feminist güçlenme". *Feminist Bellek*.

Egemen sisteme göre özgürlük hiçbir sorumluluğun alınmadığı serbestlik durumu. Oysaki yaşadığımız ilişkilerin sorumluluğunu almak, bunları içerden dönüştürmek ve dönüştürmeyi de cinsiyetçi bir rejimin gölgesinde gerçekleştirdiğimizi bilmek asıl gerçekçi özgürleşme adımları.

Feminist İlişkilerle Toplumsal Dönüşüm

Seçil Murtazaoğlu

Kadınların ilişkilerde “itaatkar, cilveli, alttan alan, varlığıyla yokluğu bir” olması gerektiğine dair anlatılan tüm masalları, dizi öğelerini, aile öğretilerini baştan, feminist bir perspektifte yeniden inşa etmek gerekiyor.

İnsan olmanın içinde hapsolmuş, açığa çıkmayı bekleyen yaratım, güç, neşe, cesaret ve bunların belirlediği bakış açıları kurulan ilişkileri de etkiliyor. Çünkü kendini yaratmanın en başında veya doruğunda yön verici etkenler, bu ilişkilerin içinden süzülüp gelenler oluyor.

Toprağa atılan bir tohumla veya anlam dünyalarıyla kurulan ilişki, çoğu zaman okunması es geçilen, hayata dair bir kullanım kılavuzu olma niteliği taşıyor. Bu kullanım kılavuzu bakılmadıkça, incelenmedikçe insanın alabora oluşlarında kıyıya vurup parçalanıyor ve belki de bu parçalar çürüyüp gidiyor.

Bu çürüten, insanın varoluşuna yabancı parçalar biriktikçe bağımsızlık sistemi güç kaybediyor. Varoluş yok oluş tehdidi altında antikör üretimi azalarak, belki de kaybedeceği bir savaşa giriyor. İşte kadınlar bu savaşı derinden yaşıyor. Çoğu zaman feminist mücadele ile tanışmadıklarında da kaybeden taraf oluyorlar. Çünkü, patriyarkal kapitalizm tarafından hayatları çepeçevre sarılan kadınların çevreleriyle, bedenleriyle, kendileriyle kurdukları ilişkiler, sistem tarafından “güzel” giysiler giydirilerek vitrinlerde kadınlara sunuluyor. İlişkilerin belirlenimleri de bu vitrinlerden oluyor.

Yıkıp yeniden inşa etmek

Kadınlar olarak arkadaşlık, aile, cinsel ilişkilerimizde, patriyarkal kapitalizm dediğimiz sistem tarafından birçok noktada belirleniyoruz. Feminist mücadeleyle kısa veya uzun süreli tanışıklıklarımız olsa da hayatın gündelik akışına, ilişkilere bu mücadelede öğrendiğimiz şeyleri uygulamak hiç o kadar kolay olmuyor.

Sevgi bağları, korku, baskı kullanılarak, kendimize dair içimizde ne var ne yoksa

sistemin kendisine bağımlı hale getiriliyor. Bu nedenle benliklerimizi özgürleştirmek, bazı şeyleri yıkıp yeniden yaratmamız, üzerimizde tortulaşmış kalıplardan kurtulmamız anlamına geliyor. Kadınların ilişkilerde “itaatkar, cilveli, alttan alan, varlığıyla yokluğu bir” olması gerektiğine dair anlatılan tüm masalları, dizi öğelerini, aile öğretilerini baştan, feminist bir perspektifte yeniden inşa etmek gerekiyor.

Peki, kadınlara yerleşmiş patriyarkal kapitalist ilişki öğretilerini yıkıp ilişkilere feminist bir özne olarak, feminist bakış açısıyla bakmayı nasıl inşa edeceğiz, nereden başlayacağız?

Rekabetin yıkıcılığı

Kendi içimizde ve toplumsal kalıplarda dönüşüm yaratırken bizi bu çarpık, rekabet üzerine kurulu, kıskanç, çıkarıcı ilişkilene biçimlerini dayatan patriyarkal kapitalist sistemin bu ilişkileri ürettiği alanlara tekrar tekrar bakmamız gerekiyor.

Örneğin kadınların birbirleriyle kurduğu ilişkilerdeki rekabet, kapitalizmin üzerine inşa edilen ve toplumsal yapıyı belirleyen

bir olgu. Fakat patriyarkanın da kendisine özgü farklı girdilerle rekabeti derinleştirdiği bir gerçek. Güzellik de bunların başını çekiyor.

Kendimizi kendimiz olarak var edemediğimiz koşullarda yanımızdakiyle kendimizi kıyasladığımız veya başkasından onay alarak bu varoluşu sağalttığımız bir durum oluşur. Sistemin yarattığı kalıplara ne kadar uyuyorsan, verili güzellik algısına ne kadar hitap ediyorsan o kadar onaylanırsın. Fakat bilmeliyiz ki bu onay sistemin onayıdır.

Güzel, bakımlı, dişil olma hali için verilen emek yaşamın gerçekliğinde büyük bir yer tutuyorsa birinci onay alınmıştır. Artık erkeklerin bakışı içselleştirilmiş ve buna göre hareket ediliyordur. İkinci onay ise bu kalıplara girmek için verilen emeği yarıştırmak ve çevredeki kadınlara bu yarış telkin etmektir.

Rekabet aynı zamanda ortak kadınlık deneyimlerine karşı kadınları birbirlerinden ve deneyimlerinden dışsallaştırır. Benzer flört şiddeti deneyimleri yaşanmıştır fakat bunların paylaşılacağı zeminler bu dışsallıktan dolayı yaratılmamıştır. Ya da

Sevgi bağları, korku, baskı kullanılarak, kendimize dair içimizde ne var ne yoksa sistemin kendisine bağımlı hale getiriliyor. Bu nedenle benliklerimizi özgürleştirmek, bazı şeyleri yıkıp yeniden yaratmamız, üzerimizde tortulaşmış kalıplardan kurtulmamız anlamına geliyor.

yaratılabilmişse bile feminist perspektifle yaklaşılmayan deneyim aktarımlarında üstencilik, yadırgama, suçlama halleri görülebilirken aynı zamanda sistemin olaydaki girdileri ve çıktıkları görünmezleşebilir.

Bu yüzden birbirimizle kurduğumuz ilişkilerde doğan rekabetin nerelerden kapitalizme nerelerden patriyarkaya yarar sağladığını çözümlenerek ve özgül deneyimlerimizi kolektifleştirerek ilerlemek ve feminist perspektifle buluşturmak, kadınların özgürlükleri için atacakları önemli adımlardandır.

Özel alan ne kadar politik?

İnceleyeceğimiz bir diğer konu ise birçok deneyimin biriktiği ve bir noktada bulunan toplumsal ilişkileri de yansıtan romantik ve cinsel ilişkiler.

Özellikle ikinci dalga feminizm ile “özel alan politiktir” söyleminin, yürütülen feminist politikalarla birlikte ilişkilere sirayet ettiği boyut önemlidir. Kapalı kapılar ardında yaşananların tüm kadınların yaşadığı olaylar olması ancak bu politikaların ortaya konulmasıyla olmuştur.

Günümüzde çokça kullanılan dişil/eril enerji kavramları, kadının güçlü, modern ama aynı zamanda sakar, itaatkar, cilveli, yer yer partnerinin özel alanını ihlal ettiği toksiklikleri uygulayan yapay bir karakter kazanmasına yol açıyor. Randevuyu kadın ayarlarsa enerjisi düşer mi yükselir mi, kıskançlığı ilişkinin ana gündemi haline getirmesi sağlıklı mı toksik mi? Bu sorular ve kavramlarla birlikte ana akım medya özellikle genç kadınları bir ablukaya alıyor.

Her ne kadar feminist mücadele cinsel özgürlüğü tartışmaya açan zeminler yaratsa da kadının hem cinsel anlamda partnerini tatmin edici “yeteneklere” sahip olması beklenirken hem de bakire olması, daha önce bedenine kimsenin dokunmamış olması beklentisi güncelliğini koruyor. Hem

Ancak bu şekilde kendimizi, kendimizle olan ilişkimizi, etrafımızdakilerle ilişkilerimizi ve bütünüyle yaşamla kurduğumuz ilişkiyi yeniden, eşit, adil, özgür ve bağımsız bir şekilde inşa edebiliriz, yeniden yeşerebiliriz.

haz alan hem de haz veren taraf olmamız bedenlerimizin sistem tarafından denetiminin sürdüğüne işaret ediyor. Cinselliğe dair kurallar 21.yüzyılda esnemiş olsa da cinsel ilişkide hala istediğimiz gibi davranma, zorlanma ve kitlenme halini yaşamaya devam ediyoruz.

Fakat cinsel özgürlük mücadelesinin dayatılan kuralları esnetmeye ya da yıkmaya yönelik açtığı alanlardaki önemli yerlerden biri de hayır demenin hayır demek olmasının kadınlara ulaşabilmiş olması. Her ne kadar partnerimizin hoşuna gidecek cinselliği yaşamaya kendimizi zorladığımız anlar olsa da belirli noktalarda yürütülen kampanya ve tartışmaların hayır deme zeminlerini de güçlendirdiği ve kadınların kendilerini koruyabilme alanlarının oluştuğunu gözlemleyebiliriz.

İçimizdeki yıkıcı yaratıcı gücü feminist özne ile kesiştirmek

Tüm bu bahsettiğimiz kazanımların ve hala süren ön açıcı tartışmaların buluşması gereken yer bir toplumsallık. Feminist özne, ilişkilerini dönüştürdüğü oranda çev-

resindekilerle kurduğu ilişki ve bu çevrelerin kendi çevreleriyle kurduğu ilişki değişip dönüşecektir. Zorlu, kılavuzu her an cebinden çıkarıp bakmayı gerektiren, zaman zaman da durup uzun süre nasıl iletişim kurulacağını düşündüren ve tartıştıran meseleler olacaktır. Fakat burada patriyarkal kapitalist sistemin elimizden almaya çalıştığı iradeyi, yıkmaya ve yaratma cesaretini ortaya koymanın zorlu meselelerin bir örneği, feminist yaşam tarzını oluşturmaya kadınları yönleneceğini düşünüyoruz.

Kendimizi her ne kadar dönüştürsek dönüştürelim, toplumla buluşmayan bir dönüşüm kendimiz için “sahte güvenli alanlar” oluşturmaktan öteye gidemez. Toplumsallığın vurucu gücüyle karşılaştığımızda bu güvenli alanların oluşturulan duvarlarında çatlaklar ve yıpranmalar başlar. Bir adım daha ileri atmak ve dönüşümü baki kılmak için feminist öznenin ve ilişkilerinin toplumsallaşarak yaygınlaşması gereklidir. Ancak bu şekilde kendimizi, kendimizle olan ilişkimizi, etrafımızdakilerle ilişkilerimizi ve bütünüyle yaşamla kurduğumuz ilişkiyi yeniden, eşit, adil, özgür ve bağımsız bir şekilde inşa edebiliriz, yeniden yeşerebiliriz.

Ya İhtiyaçlarımız Aslında Gerçek Değilse

Üretilen her şey tüketiliyor. Peki nasıl ve neden?

Tüketim artık ihtiyaçlarımızla gündem olan bir konu değil çünkü tüketim düzeyimiz ihtiyaç düzeyimizi aşalı epey zaman oldu.

Bir tarafta üretim ve sermaye kar rekoru kırarken diğer tarafta ise toplum büyük bir pazar alanına dönüştürülüp, tüketim çılgınlığına sürükleniyor. Artık geldiğimiz noktada toplumun tüketim kapasitesi üretim oranının çok altında kalıyor.

Reklamlar, sosyal medya, kampanyalar vs derken hep bir şeyler alırken buluyoruz kendimizi. Dolabımızda kaç tane kazak/ayakkabı var. Cilt bakım ürünleri köşemizde kaç tane envai çeşit serum, krem...

Alış ve veriş

Yeni trendleri takip edebiliyor musunuz? Peki ya sosyal medyada kaç influencer takip ediyorsunuz? Ne sıklıkla yeni bir ürün alıyorsunuz? "Tüketim canavarı" etiketi nasıl oldu da biz kadınlara yapıştırıldı?

Buraya dair birçok araştırma yapılmış ve ne hikmetse toplayıcılık döneminden bu yana alışveriş yapmanın kadınların genetiğinde olduğu dahi söylenmiş. Alışveriş yapmak kadınların hormonları ile ilgiliymiş, PMS dönemlerinde kadınlar daha fazla alışveriş yaparmış, yeni bir şey almak kadını mutlu edermiş miş miş miş...

Ama bu işin doğrusu neymiş? Reklamlar neye ihtiyacımız olduğuna bizi nasıl ikna ediyormuş? Kapitalizm güzellik anlayışımızı nasıl belirliymiş?

Uzun zamandır tüketim "ihtiyaçlarımız" tayin ediliyor. Yıllar boyu televizyon reklamları, sokak billboardları ile yapılan reklamlar şimdi sosyal medya kanalları ile herkesin elinde ve gündeminde. Bu reklamlar kapitalizmin en büyük aracı olarak karşımızda duruyor. Sosyal medya üzerinden yapılan yeni nesil reklamlarla her an sipariş verme arzusu üretiliyor. Sosyal medyada sponsorlu post paylaşımı bir yana artık sürekli kişisel hesaplardan ürün tanıtıldığı, marka işbirlikleri ile en iyi içeriklerin önerildiği, hayatlarının her anını sosyal medyada yaşayan kişiler aracılığıyla mükemmel bir biçim yaratılmaya çalışıldığını görüyoruz. Diğer herkes ise kendi hayatını sorguluyor ve o "mükemmel yaşama" ulaşmak için çabalamaya devam ediyor.

Influencerlar yeni pazarlamacılar

Sosyal medya influencerlığı aynı zamanda yeni nesil bir meslek oldu. Sürekli video çekmek, içerik üretmek, en sevdiği ürünleri tanıtmak, en beğenilen ürünlerin linkini paylaşmak, #işbirliği etiketini koymak bu mesleğin ana görev tanımları içerisinde.

Bir tarafta üretim ve sermaye kar rekoru kırarken diğer tarafta ise toplum büyük bir pazar alanına dönüştürülüp, tüketim çılgınlığına sürükleniyor. Artık geldiğimiz noktada toplumun tüketim kapasitesi üretim oranının çok altında kalıyor.

Dilan İpek

Sosyal medya influencerlığını da ikiye ayırabiliriz. Bir tarafta modadan kozmetiğe sonsuz ürün tanıtımında bulunan ve o ürünleri tüketime teşvik edenler varken diğer tarafta "daha sürdürülebilir" bir hayatı modellemeye çalışanlar da var. Tüketimin doğaya verdiği zararı tespit etmiş ve evinde / hayatında minimum tüketim ilkesi ile hareket etmeye çalışan ve takipçilerini de buraya yönlendirmek isteyen influencerlar da mevcut. Tabii ki "tüketimi özendirme-yen" influencer sayısı diğerine oranla çok daha az. Ayrıca "doğa sevgisi" tamamen bireysel bir zeminde.

Yani birisi diyor ki bunu al, bunu da al, bu pantolonun en az üç rengi dolabında olsun, "Black Friday" indirimleri geliyor sakın kaçırma bulduğun her şeyi al...

Diğeri de diyor ki gardrobunu sürdürülebilir kıyafetlerden oluştur, alma, plastik kullanma, bambu diş fırçası kullan...

Kıyafetlerin yanı sıra konuşmamız gereken bir diğer en önemli başlık da kozmetik ve makyaj. Her gün yeni bir ürün çıkıyor, her gün yeni bir içerik popüler oluyor. Apaydınlık ciltler, mükemmel yüz hatları... Binbir çeşit makyaj hilesi ve cilt bakım rutini ile o forma ulaşmak için varını yoğunu ortaya koyan milyonlarca kadın...

Kozmetik her zaman dev sektörlerden birisiydi ama son yıllarda doruk noktasını yaşadığını söyleyebiliriz.

Lipstick effect

Minicik bir parantez açmak istiyorum. Lipstick efekt diye bir şey duymuş muydunuz? Evet "Ruj etkisi". Bu kavram Estee Lauder'in başkanının New York Times'e verdiği bir röportajda kullanıyor ilk olarak. Peki ne demek oluyor? Özetle ekonomik kriz dönemlerinde acil ve temel olmayan harcamaların kısılması beklenirken bu kriz dönemlerinde özellikle kadınların kozmetik harcamalarını artırması demek.

Kapitalizmin en sert ekonomik krizlerinden biri olan 2008 krizinde tüm sektörlerde daralma yaşanırken L'Oreal markasının %5,3 büyüme yaşadığı görülmüş.

Elbette bu durum hem ekonomik hem de psikolojik olarak incelenmeli ve tartışılmalı.

Fakat benim değinmek istediğim nokta, artık kimsenin neye ihtiyacı var veya neyi istiyorum diye düşünmemesi. İhtiyaçların sadece belirlenmiş beden, yüz kalıplarına girebilmek, yine belirlenmiş moda çizgisine dahil olabilmek, pazarlamak için şekilden şekile soktukları "mutluluğu" satın alabilmek adına ortaya çıkması.

İhtiyaçlarımız yönlendiriliyor ve sadece birer tüketiciye dönüşüyoruz.

Fakat unuttuğumuz bir şey var. Evet, kapitalizm durmaksızın üretmek zorunda olan bir sistemdir, ürettiği kadar tükettirmek zorundadır. Ama kaynaklar da, üretim de, tüketim de sonsuz değildir.

Tükettiklerimizin sonuçları

Bazen tükettiklerimizi birilerinin ürettiğini ve tüketimimizin sonuçlarının neler olduğunu görmezden gelebiliriz.

Mesela giyim sektörünün %80-85'inin 18-25 yaş arası genç kadınlardan oluştuğunu

Yani birisi diyor ki bunu al, bunu da al, bu pantolonun en az üç rengi dolabında olsun, "Black Friday" indirimleri geliyor sakın kaçıрма bulduğun her şeyi al...

ve bu kadınların ortalama günlük 5 dolara çalıştığını unutuyoruz.

Veya iklim krizi her gün derinleşirken, artık dünyanın her yerinde iklim değişikliğine bağlı afetler meydana gelirken sadece 1 tişört üretimi için 2000 litreden fazla su harcadığını, "Black Friday" nedeniyle atmosfere normalden 385 bin ton karbondioksit gazının salındığını bilmek istemiyoruz.

Müthiş bir üretim – tüketim ve sömürü ağının içerisindeyiz. Bir tarafta üreten işçilerin emekleri sömürülürken diğer tarafta sınırsız bir kaynak gibi görülen doğa sömürülüyor.

Trendleri yakalayalım, güzellik kapılarına sığıalım diye bize de bu sömürü çarkında tüketici olmak düşüyor. Fakat tükettiğimiz şey "o ürünler mi kendimiz mi" aradaki fark giderek silikleşiyor.

Aynada gördüklerimiz

Kadınların para kazanması, aldığı hizmet ve ürünlerle "güç alanını" inşa ettiğini düşünmesi bu tüketim kültürünün yaygınlaşmasında kullanılan önemli bir araç. Bunu da feminizmin kazandığı mevzileri ve açtığı yolları kullanarak yapıyorlar. "Feminizm" yazılı tişörtlerin en çok satılanlar ürünler olması buna çok açık bir örnek.

Üretim ve tüketim süreçlerinin iki tarafını da çok büyük oranda biz kadınlar oluşturuyor. Emek gücü sömürülen de biziz, bir pazar alanı toplamına dönüştürülen de...

Bir taraftan gerçekten her anlamda güçlenen bir kadın toplamı ve mücadelesi varken diğer taraftan bu güçlenme halimiz

ve feminizmin sistemin tüm araçlarıyla kendi içine çekilmek isteniyor.

Kadınları "tüketim canavarı" olarak resmeden bu döngüyü feminist bir ihtiyaçlar ve tüketim algısı yaratarak çözebiliriz. Aksi takdirde bu düzeyde üretim de tüketim de hem feminizme hem de ekolojik yaşama zarar veriyor.

Feminizmin ilk öğretilerinden biri "kendini sevmekle" başlar. O zaman biz de yeniden oradan başlayalım. Kendimizi sevmeyi öğrenmeli, değiştirmek istediklerimizi de yeniden yeşermenin tüketim hırsından uzaklaşmış hallerini keşfederek hayata geçirmeliyiz.

Ellerimizi beğenmiyorsak değiştirmemiz gereken ilk şey ellerimiz olmayabilir. Elbette "Daha güzel eller" hayali satan bir pazar bize bunun aksini söyleyebilir. Fakat belki de ilk değiştirmemiz gereken şey kulaklarımızın neyi duyduğu, gözlerimizin en çok neyi gördüğüdür.

Ne istemediğimizi çok net biliyoruz. Peki ne istediğimizden bu kadar emin olabilir miyiz? Yukarıda bahsettiğimiz bunca yönlendirmenin içerisinde kendi isteklerimizi ne kadar doğru tarif edebiliriz ki...

İşte bu yüzden, en çok ihtiyacımız olan; yeniden yeşermek adına ihtiyaçlarımızı patriyarkal kapitalizmin sınırları dışına çıkararak belirleyebilmemizdir. Belki buna da tüketim algımızı değiştirerek, dayatılan normlardan ve kalıplardan sıyrılarak başlayabiliriz. Bu yüzden antikapitalist feminist bir üretim ve tüketim modeli üzerine düşünmeli ve daha çok tartışmalıyız.

Oysa Feminizmin ilk öğretilerinden biri "kendini sevmekle" başlar. Kendimizi sevmeyi öğrenmeli, değiştirmek istediklerimizi de yeniden yeşermenin tüketim hırsından uzaklaşmış hallerini keşfederek hayata geçirmeliyiz. Antikapitalist feminist bir tüketim anlayışıyla...

Feminist Bir Psikolojiyi Mümkün Kılmak

Rozana Urkun

Kadınlık rollerine uygun davranmayan kadınların davranışları psikopatolojikleştiriliyorsa burada kadınlar “histerik” demek mi daha doğru, yoksa psikoloji biliminin patriyarkal normlara sırtını yasladığını söylemek mi? Feminist psikologlar olarak tercihimizi ikinci seçenektan yana kullanıyoruz.

psikopatolojikleştiriliyorsa burada kadınlar “histerik” demek mi daha doğru, yoksa psikoloji biliminin patriyarkal normlara sırtını yasladığını söylemek mi?

Feminist psikologlar olarak tercihimizi ikinci seçenektan yana kullanıyoruz. Anne-lik, çocuk bakımı, ev işleri gibi kadınların üzerine bir karabasan gibi çöken ve doğal olarak kadınları kötü hissettiren, depresyona, hatta ve hatta intihara sürükleyen bazı meselelerde ne yazık ki ana akım psikoloji istediğimiz soruları sormuyor. Erkek egemenliği kadınların psikolojisini etkiler mi? Erkek egemen bir dünyada kadınların psikolojik dayanıklılığını inşa etmesi mümkün müdür? Tacizin ya da tacize uğrama tehdidinin kadınlarda yarattığı psikolojik stres, stres kaynağını ortadan kaldırmadan yok olabilir mi?

Toplumsal cinsiyet rollerinin kadınları dört bir yandan sıkıştırdığı bir yerde anneliğin psikolojisini feminist yöntemle tartışmamız gerekmez mi örneğin? Gerekir elbette. Nitekim Nancy Chodorow bunu psikolojinin gündemine sokan psikanalistlerden. Chodorow’a¹ göre tarihsel süreçte kadının ev içerisine hapsedilmesi ve ev içi emeğin, bakım emeğinin sürekli yeniden üretilmesi sonucu ebeveynliğin toplumsal organizasyonu biçimlenmiştir. Toplumsal ilişkiler ve normlar, kadını bu bakım süreçlerinden sorumlu tutarak özel alana yerleştirir. Baba ise kamusal alanda varolur, böylelikle

Kadın hareketinin yükselmesiyle, insan davranışını açıklamayı kendine amaç edinen psikolojinin, sadece bazı insanların davranışlarıyla ilgilendiği eleştiri konusu olmuştur. Evet, psikoloji araştırmalarının neredeyse tamamının örneklemini erkekler oluşturuyor. Beyaz, heteroseksüel, zengin erkeklerin örneklemini oluşturduğu araştırma sonuçlarının ise tüm insanlara genellenmesiyle ortaya çıkmış birçok psikoloji kuramı mevcut.

Peki kadınlar bu bilimin neresinde?

Psikolojinin cinsiyetçi kökleri

Ana akım psikolojinin kadınların özgül sorunlarına yöneldiğini ve kadın olmanın psikolojisini gündemine aldığı söylemek pek doğru olmaz. Nitekim psikolojide Freud’dan başlayan, feminist psikologların eleştirilerine kadar görünür olmamış bir erkek merkezilik var. Freud’un kuramının merkezine aldığı bazı kavramlara bakmak gerekirse, ödipus kompleksi heteroseksüelliğin ve erkek otoritesinin cisimleşmiş bir ifadesi olarak karşımıza çıkar. Anne ve babanın oluşturduğu heteroseksüel bir ailede, erkek çocuğu psikoseksüel gelişimini tamamlamak için anneye olan bağı

gelişim döneminin bir aşamasında kesmek ve babasını rol model almak zorundadır. Bu beraberinde babanın yani ataerkinin yasalarını da kabul etmeyi, dolayısıyla kadın olandan ayrışıp babayla –erk olanla– özdeşleşmeyi ve heteroseksüel gelişimi tamamlamayı ifade eder. Elektra kompleksi, ödipusun kız çocukları için geçerli olan versiyonu olsa da aynı ilgiyi görmemiştir. Nitekim zorunlu bir heteroseksüel gelişimi içeren ve erkek merkezietçi bir kavramdan uyarlanan elektra kompleksi biz kadınların deneyimini açıklamak için zaten yeterli değil.

Burada ana mesele bu kuramların çoğunun kadınların deneyimini dışlaması, dünyaya sadece ve sadece erkeklerin gözüyle bakıyor olması. Oysa kadın olmak ve toplumsal cinsiyetin belirlediği sınırlar içerisindeki bir yaşama mahkum edilmek bambaşka yaşam deneyimlerini de beraberinde getiriyor. Ve bu deneyimler incelenmeye değer.

Feminizm ve psikoloji

Yükselen kadın hareketi elbette her kadının biricik olan, ama aynı zamanda belli ortaklıklar taşıyan deneyimlerini politikleştirmeyi başardı. Kadınlik rollerine uygun davranmayan kadınların davranışları

¹ Erdoğan, T. (2008). Nancy Chodorow’un Düşüncesinde Toplumsal Cinsiyet Organizasyonunun Merkezi Unsuru Olarak Annelik. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi. 10(4).

bakım emeğinden de muaf tutulur. Bu eşitsizlik birçok sorunu beraberinde getirir. Yani çocuğun tüm sorumluluğunun annelere yüklenmesi, bunun sonuçları psikolojinin konusu olmak zorundadır.

Psikolojimiz neden bozuk?

Patriyarkal kapitalizm tarafından güçsüzleştiriliyor. Kadın olmak sırtımıza birçok yükü bindirirken, iyi hissetmek ve güçlü olmak için ne yapmalıyız? Feminist psikoloji bunun neresinde duruyor?

Kadın hareketinin kendisi başlı başına bir güçlenme kaynağı. Biz kadınlar güçsüz değiliz, erkeklerden daha dayanıksız değiliz, ya da zayıf bir psikoloji ile dünyaya gelmedik. Patriyarkal kapitalizm, hayatımızı çepeçevre saran toplumsal yapılar bilincimizi de duygularımızı da belirliyor. Aslına bakarsanız kadınlar olarak hissettiklerimiz oldukça politik. Bizim de deneyimlerimiz ve kendimizi inşa etme sürecimiz en az erkeklerinki kadar kıymetli, bunu bize fark ettiren ve politikleştirmemizi sağlayan ise elbette feminizm.

Feministlerin 1960'larda yaptıkları bilinç yükseltme toplantılarını grup terapilerine benzetebiliriz. Güçlenmenin ilk adımı bizi gören, anlayan birileri olduğunu bilmek.

“Normal”in dışındaki durumlara verdiğimiz anormal tepkiler sağlıklıdır. Birçok kadın cinsel saldırı ya da cinsel taciz sonrasında travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) semptomları gösteriyor. Evet bu semptomlarla ve beraberinde gelebilecek psikolojik tanılarla bir psikologtan destek alarak baş edebiliriz. Ancak sürekli tacize uğrama olasılığımızın olduğu bir gerçeklikte bizi bu olası stres kaynaklarından ne koruyabilir? Her an tetikte olma hali kadınlar için oldukça yıpratıcı, hem psikolojik hem de fizyolojik olarak. Dolayısıyla bütünlüklü bir iyileşme ve güçlenme stratejisini inşa etmeliyiz.

Kadınlar için kadınlarla birlikte güçlenme: feminist psikoterapiler²

Kadınların özgürleşmesi ve “iyileşmesi” için feminist psikoterapiler önemli bir ihtiyaç. Feminist olmayan psikoterapi nasıl olur ki zaten? Oluyor ama. Cinsiyet rollerini doğallaştıran psikoterapiler kadın ruh sağlığına iyi gelmiyor. Aksine psikopatolojilerin sebebi tam olarak bu roller. Kadınların kendi ihtiyaçlarını, arzularını ifade etmeye ihtiyacı var.

Psikolojik şiddet birçok kadının yaşamının

Feministlerin 1960'larda yaptıkları bilinç yükseltme toplantılarını grup terapilerine benzetebiliriz. Güçlenmenin ilk adımı, bizi gören, anlayan birileri olduğunu bilmek. Erkeklerin güce sahip olduğu bir sistemde en kırılgan yanlarımızla güçlü olmaya çalışıyoruz. Feminizm kadınlara feminist bir gücün inşasını da gösterir.

bir parçası haline gelmiş durumda. Psikolojik şiddeti bilince çıkarmak ve buna karşı ruhumuzu, bilincimizi silahlandırmak zorundayız.

Kadın cinayetleri, cinsel saldırı ve tacizler patriyarkal kapitalist sistemin bir normalisi olarak inşa edilmeye çalışılıyor. Örgütlenmek ve kadın dayanışmasının bir parçası olmak kadınları güçlendirir.

Erkeklerin güce sahip olduğu bir sistemde en kırılgan yanlarımızla güçlü olmaya çalışıyoruz. Feminizm kadınlara feminist bir gücün inşasını da gösterir.

Feminist psikoterapiler kadınlarla birlikte kadınlar için güçlenmeyi de beraberinde getirir. Yaşadığımız haksızlıkların karşısında duvarlar örebilmek, yaşamımızın öznesi olabilmek için kelimelerimizi kullanabilmeliyiz. Kadınların seslerinin kısılmaya çalışıldığı bir toplumsallıkta sesimizi geri

kazanabilmeliyiz. Feminist psikoterapiler bu süreç için hem çok naif hem de çok güçlü bir araç.

Kadınların bireysel olarak güçlenmesi, değişime bağlıdır. Duygularımızı ve davranışlarımızı anlamlandırma, analiz etme beraberinde değişimi de getirir. Bireysel değişimler, sosyal değişimlerin bir parçasıdır. Tıpkı sosyal değişimlerin de bireysel gelişimimizin bir parçası olduğu gibi. Feminist psikoloji bireysel olanı toplumsallaştırır. Kişiler politik bir özne olduğunda dünyayı algılayışları da sorunlarla başa çıkma stratejileri de dönüşür, değişir. Böyle olduğunda dünya kadınlar için güvensiz bir yer olmanın ötesinde, özneleşme süreçlerini inşa ettikleri, mücadeleyi sürdürdükleri bir yer olur. Tam da bu sebeple yeşermek ve çiçeklenmek için feminist psikolojiyi köklerinden beslemeye, deneyimlerimiz ve mücadelemizle can suyu olmaya devam etmemiz gerekiyor.

Yaşadığımız haksızlıkların karşısında duvarlar örebilmek, yaşamımızın öznesi olabilmek için kelimelerimizi kullanabilmeliyiz. Kadınların seslerinin kısılmaya çalışıldığı bir toplumsallıkta sesimizi geri kazanabilmeliyiz. Feminist psikoterapiler bu süreç için hem çok naif hem de çok güçlü bir araç.

2 Yüksel, Ş. (2014). Cinsiyetçiliğe Karşı Feminist Psikoterapi. *Bianet*: <https://bianet.org/haber/cinsiyetcilige-karsi-feminist-psikoterapi-158298>

“Bize Gücümüzü Hatırlatacak Bir Hafıza Gerekliydi”

Dosya başlığımız “Yeniden Yeşermek” olunca bizler de 6 Şubat depreminden sonra ayakta kalmak için direnen, hayatı yeniden inşa etmek için çabalayan deprem bölgesinde, Hatay’da çekilen “Çatı” belgesel filminin yönetmenleri *Aslı A. Elibol* ve *Yaren Esin* ile hemhal eyledik.

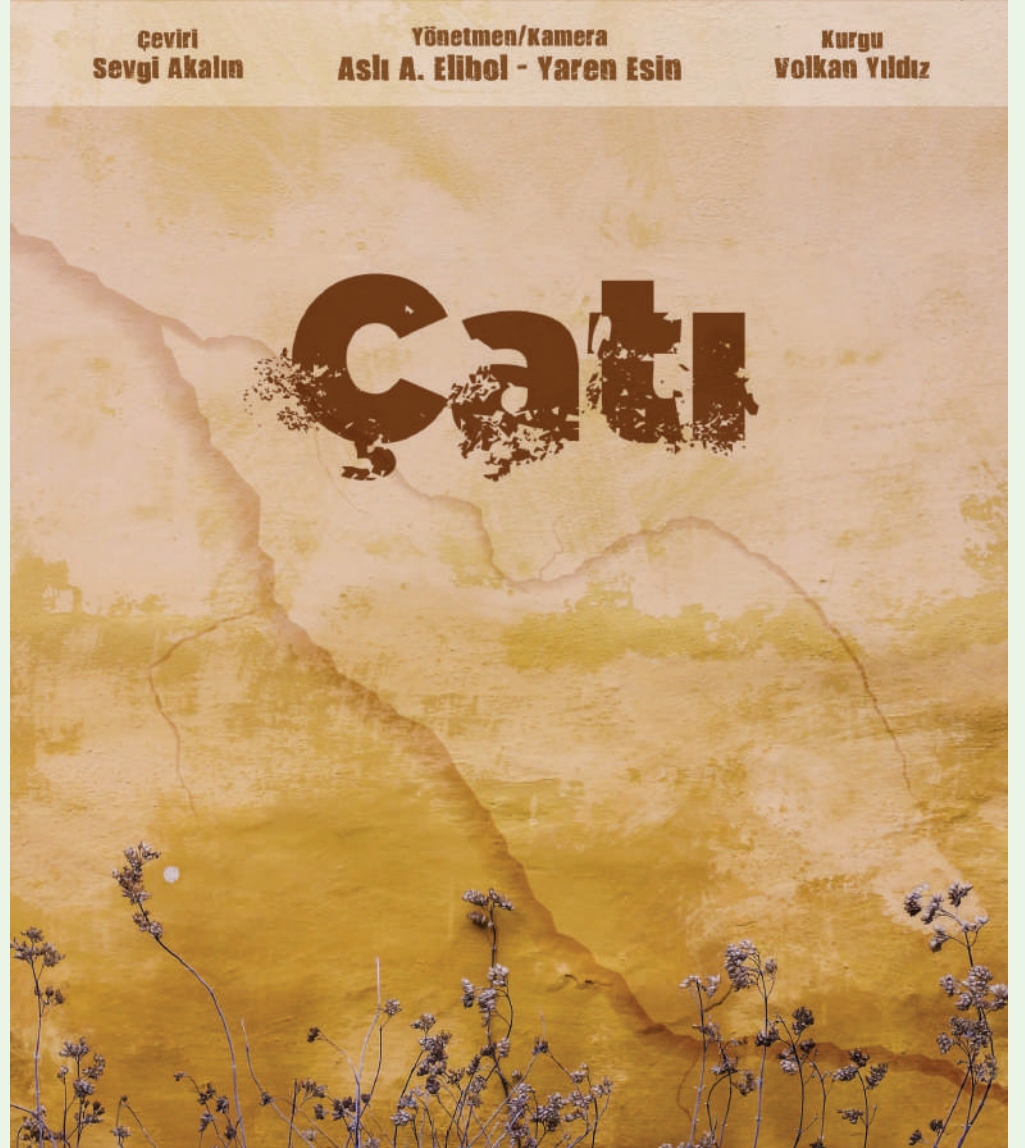
Feminerva: *Merhaba sevgili kadınlar. Sizleri mücadeleden tanıyor olsak da “Çatı” belgeseliyle birlikte ilk kez tanıyacak olan okurlarımıza biraz kendinizden bahsedermisiniz?*

Aslı: Marmara Üniversitesi Film Tasarımı bölümünden mezunum. Yaklaşık 3 senedir, Mor Dayanışma’da kadın mücadelesi içerisinde örgütlüyüm. Sosyalist feminist bir aktivistim. Yıllardır mücadele ettiğimiz alanlarda, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve kadın haklarını sanat üzerinden anlatma yollarını ararken belgesel alanına yöneldim.

Yaren: Ben de Marmara Üniversitesi Film Tasarımı Bölümü son sınıf öğrencisiyim. Yaklaşık 4 senedir de kadın mücadelesi içerisindeyim, Mor Dayanışma’da örgütlü, sosyalist feminist bir kadınam. Hem yerelde, mahallelerde hem kültür sanat komisyonunda faaliyet yürütüyorum. Sanatla politikanın birleştiği yerde var olabileceğine inanıyorum.

Bir yandan dayanışmayla halkın ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken bir yandan da büyük bir emekle bu belgeseli çektiniz. Sizi bu belgeseli çekmeye iten bir kritik an oldu mu? Nasıl karar verdiniz?

Yaren: Yani aslında sizin de söylediğiniz gibi biz oraya dayanışma faaliyetleri için gittik. Mor Dayanışma olarak ikinci gün Hatay’da kadın çadırımızı kurduk ve temel ihtiyaçların karşılanması için çalışmalara başladık. Bizim orada olduğumuz, sosyalistlerin, feministlerin orada olduğu bu süre zarfında devlet yetkilisi tek bir kişi bile bölgede değildi ve Samandağ göz göre göre ölüme terk edilmiş durumdaydı. Ama mevcut iktidar yalanlarıyla ana akımı kuşatmış, sanki halkın yanındalarmış, krizi çözmeye çalışıyorlarmış gibi bir sis perdesini medya araçları vasıtasıyla yaymaya başlamıştı. Bizler orada halka birlikte yan yana olanlar biliyorduk ki, gerçeklik bu değildi. Krizi bırakın çözmeye çalışmayı, fırsata çevirmiş ve kendi çıkarları uğruna halkın ölümüne göz yummuşlardı. İşte böylesi bir süreçte Aslı ve ben bu tarihi süreci belgelemeye karar verdik, hatta bunun sorumluluğunu hissettik. Hem devlete karşı bir belge olabilmesi hem de bize

Depremin ilk saatlerinden itibaren çok hızlı bir şekilde örgütlendik. İkinci gün kadın çadırlarımız kuruldu. On beş günlük bir dayanışmanın ardından bir sonraki gelişimde kameralarla gelmeyi kararlaştırdık. 6 Mart’taki gidişimizde de kameralarımızı alarak çekimlere başlamış olduk.

gücümüzü hatırlatacak bir hafıza oluşturması için.

Aslı: Depremin ilk saatlerinden itibaren çok hızlı bir şekilde örgütlendik. Yaren’in dediği gibi de ikinci gün kadın çadırlarımız kuruldu. İlk süreç atlatıldıktan sonra ihtiyaçların artmasıyla birlikte dokuzuncu gün Yaren ve ben desteğe gittik. Bu süreye

kadar ana akım medyanın yalanlarla bizleri manipüle etmeye çalıştığını fark etmemiz dışında, sosyal medyadan da aslında yeteri kadar bilgi verilmediğini fark etmiş olduk. On beş günlük bir dayanışmanın ardından bir sonraki gelişimde kameralarla gelmeyi kararlaştırdık. 6 Mart’taki gidişimizde de kameralarımızı alarak çekimlere başlamış olduk.

Neden Çatı? Çatı sizin için neyi ifade ediyor?

Aslı: Belgeselde İrem'in röportajda dediği gibi, hepimiz Çatı'sız kaldık. Keza İrem bu röportajı biz "Çatı" ismini bulmadan önce vermişti ve isim bulma sürecimiz aslında çok ama çok uzundu. İsim konusunda İrem en çok emek veren arkadaşlardan biriydi. İsmi bulduktan sonra röportajda bu cümlelerin geçtiğini fark etmemizle birlikte bizim için daha da değerli oldu aslında.

Yaren: Aslı da söyledi zaten burada İrem'in hakkını yiyemeyiz Belgeselde de çokça gördüğümüz, bugün hala hem Samandağ'da hem İstanbul'da faaliyette olan, aynı zamanda Samandağ'lı olan arkadaşlarımızdan biri İrem. Ve bu belgesel sürecinin her aşamasında bizimleydi. İsim bulma sürecinde de vardı ve "Çatı" ismi aslında onun fikriydi ve hepimizin içine çok sindi. O sıralar barınma krizi üzerine çok tartışılıyordu -hala çok konuşuluyor- yani somut anlamda da çatısız kalmıştık aslında. Okulların, iş yerlerin, evlerin... Çatısı yoktu artık. Ve bu süreçte bizler kurduğumuz dayanışmamızla birbirimizin çatısı olmuştuk.

Aslında sadece depremin yıkıcı yönünü değil, ardından dayanışmayla birlikte yeniden inşasını da belgeselleştirdiniz. Peki tüm bu belgesel sürecinde sizi en çok neler zorladı?

Yaren: Yani teknik olarak her şey planladığımız gibi olmadı tabii ki çünkü bizim önceliğimiz dayanışmaydı. Haliyle temel ihtiyaçlar için dağıtım yaptığımız, kadınlarla etkinlikler yaptığımız, sohbet ettiğimiz, mahalle mahalle gezdiğimiz için kayıt altına alamadığımız çok an oldu. Çekebildiğimiz anları teknik anlamda başarılı olarak çerçevlendirmekte zorlandığımız da oldu ama buna rağmen 5 ay süre ile yapabildiğimiz kadar anı kaydettik. Elimizde 200 küsür saatlik görüntü var. Ama teknik mevzunun dışında duygusal boyutu da var. Bunu çekim yaparken ya da o anın yoğunluğunda fark etmedim ama sonrasında görüntülerin hepsini izlemeye başladığımız zaman, tarihe geçmiş böylesi bir depremin katliama çevrildiği bu süreci belgelemiş olmanın ağırlığını çok yoğun hissettim omuzlarımda. Başta da bir sorumluluk bilinciyle süreci belgelemeye başladığımızı söylemiştim ama bu belgenin ne kadar

gerçek olduğuyla bir kez daha yüzleşmek daha ciddi bir sorumluluk hissi uyandırdı içimde.

Aslı: Ayrıca en çok zorlayan şeylerden biri Arapça bilmememizdi. Çünkü insanların ana dili ile röportaj yapamamış hatta genel olarak konuşmaları dahi çok anlayamamış olduk. Bu süreçte yereldeki arkadaşlar ne kadar çeviri yapsa da ortamda konuşulan sohbetleri tam anlamıyla karşılayacak bir çeviriyi zamanında yakalayamamış olduk ve eksik kaldığımızı bolca hissettik. Birkaç defa Arapça konuşmaları kayıt altına alsak da çekim yaparken de kurgu yaparken de bizi çok zorladığından bu görüntüleri kullanamadık.

İnsanlarla iç içe olmak ve onlara dokunabilmek belgeseli daha da samimi bir hale getirdi ve günlük hayatın akışını ve anlık sohbetleri, olayları çekebilme fırsatı yakaladık. fakat aynı anda hem kadınlarla iletişime geçmek hem de çekim yapmak bizim için çok zorluydu ki bu yüzden birçok alanda çekim dahi yapamamış olduk.

Belgeseli çekerken Samandağ kadınların size geri dönüşleri nasıl oldu? Sonuçta önemli bir süreci belgelediniz ve kadınların birçok anında yanlarındaydınız.

Aslı: Bu süreçte faaliyet yürütmemizle birlikte kadınların güvenini sağlamış olduk. Bizi kamera ile görmelerinin onlara daha da güç verdiğini hissettim. Çünkü aynı

Bunu çekim yaparken ya da o anın yoğunluğunda fark etmedim ama sonrasında görüntülerin hepsini izlemeye başladığımız zaman, tarihe geçmiş böylesi bir depremin katliama çevrildiği bu süreci belgelemiş olmanın ağırlığını çok yoğun hissettim omuzlarımda.

zamanda sadece yerelde değil medyada da seslerini duyurabileceklerini hissettiler ve kameraya konuşmaktan asla çekinmediler. Özellikle direniş alanlarında kadınlara kamerayı çevirmek ve onlarla olay tazeyken röportaj yapmak hepimiz için bambaşka bir deneyimdi. Çünkü o anki hissedilen duygularla kurulan cümleler kadınların öfkelerini de direnişini de şeffaf bir şekilde yansıttığımızı hissettirdi. Eylem alanlarında en önde ajitasyon çeken kadınların gözlerindeki alevi görmek birbirimize tutundukça mücadelemizin ne kadar önemli ve değerli olduğunu gösterdi.

Yaren: Duygusal anlar yaşandı yani depremin ilk zamanlarından bugüne her şey gözümüzün önünden geçti, dayanışmamızı ve mücadelemizi, birlikte ne kadar güçlü olduğumuzu bir kez daha gördük ve birbirimize hatırlattık. Dönüşler genelde duygusal ama bir o kadar da umutlu oldu. Bir kez daha örgütlülüğün öneminin altını çizdik hep beraber ve bol bol sarıldık birbirimize, yan yana ve omuz omuza oluşumuza iyi ki dedik, bundan sonrası için de güç verdik birbirimize.

Yüzyılın felaketi olarak geçen 6 Şubat depreminde sorumlular görevlerini yerine getirmediği için felaket bir katliama döndü.

Dayanışma tanımadığın insanların yaralarını sarmaktı, bazen küçük bir kamp çadırı, sıcak bir gülümsemenin sebebi olmaktı, bazen yemek sıralarında beraber beklemek, mahallelerde ayaklarımız su toplayana kadar dolaşmak, bazen sarılmak, karanlık bastırıldığında birbirine ışık olmak, sabahlara kadar birlikte nöbet tutmak ve en önemlisi de birlikte mücadele etmektir.

Bunun sonuçlarını ve sonrasında kurulan dayanışmayı belgelese dönüştürmek sizi nasıl hissettiriyor?

Aslı: Evet bu bir afet değil katliamdı. Birçok kız kardeşimizi, komşumuzu akrabamızı bu katliamda kaybettik. Fakat sonrasında kurulan dayanışma hepimizi güçlü kıldı ve hepimizin içindeki o alevin ne kadar harlanabileceğini gösterdi. Biz zaten örgütlü olduğumuz için o zamanlarda devletin, iktidarın neden görevlerini yerine getirmediğini gayet iyi biliyorduk. Yakın zamanda “oy yoksa hizmet yok” diye kendi politikalarını da açıkça itiraf etmiş oldular. Biz de bu belgeselde daha ilk günlerden halk dayanışmasının bizi ne denli güçlü kılabileceğini ve mevcut iktidar olmadan aslında daha da iyi olabileceğimizi göster-

miş olduk. Çünkü iktidarın geldiği yerde moloz yığınları, yalanlar, manipülasyon ve şiddet vardı. Bu dayanışma bizim ne kadar özneleşebileceğimizi ve sınırlarımızı ne kadar zorlayabileceğimizi fark etmemizi sağladı. Örgütlülüğün ne kadar önemli olduğunu ve dayanışmanın bizi ne kadar kuvvetli kılacağını ve iyi hissettirdiğini fark etmiş olduk. Asla yalnız kalmayacağımızı hissetmiş olduk.

Yaren: Güçlü. Tek kelimeyle böyle ifade ederim sanıyorum. Öyle ki yıllardır hüküm süren bir iktidar var, kendi çıkarları uğruna türlü türlü oyunlar içerisinde halkla dalga geçer gibi yalanlar söylüyor, varlığını, haklarınızı, hayatlarınızı, hatta aklınızı yok sayıyor ve siz bunun karşısında “ben buradayım, biz buradayız ve sizin de kim

Bu belgeselin yıkımı değil, bu sürecin içerisindeki dayanışmayı ve mücadeleyi belgelemesini istiyorduk. Çünkü acı ve yıkımı çeşitli versiyonlarıyla görmüş ve yaşamıştık ama bunun karşısında yeniden ayağa kalkan halkı, dayanışmayı yeterince görememiştik.

olduğunuzu ne yapmaya çalıştığınızı çok iyi biliyoruz” diyorsunuz. İşte örgütlü yaşam içerisinde yaptığımız her faaliyete de bu belgeye dair de hissettiğim şey tam da bu, iktidarın ve bu katliamdan sorumlu olanların gerçekliği çarpıtarak yaratmaya çalıştıkları gücün karşısında, halkın öz gücü ve iradesiyle cevap vermenin ve hesap sormanın gücü. Biz sosyalistler, feministler, halk olarak depremin ilk saatlerinden itibaren bölgede dayanışma içerisindeyken siz neredeydiniz?

Eski ismiyle Yenişark, sizin koyduğunuz ismi ile de 6 Şubat Dayanışma Parkı... Bu parkta neler yaptınız, nasıl bir dayanışma merkezine dönüştürdünüz, biraz bahsedebilir misiniz?

Yaren: Aslında Aslı'nın da söylediği gibi

burası kadın çadırımızı kurduğumuz ilk yer. Burada başlarda çadır vasıtasıyla kadınların temel ihtiyaçlara ulaşması için dağıtımlar yapıyorduk, daha sonra başka ihtiyaçlar da şekillendi. Bu yüzden psiko-sosyal destek çalışmaları, avukat arkadaşlarla hak gasplarımızın karşısında ne yapmamız gerektiğine dair atölyeler, kültür sanat etkinlikleri yapmaya başladık. Burası bizim için eylem alanı, etkinlik yeri, birlikte yemek yapıp yediğimiz, çay kahve içtiğimiz sohbet ettiğimiz, birbirimizin güvenliği için nöbet tuttuğumuz, çocuklar için oyun bahçesi olan bir yaşam alanına döndü. Gecenin sessizliğinde de sabahın gürültüsünde de yan yana olduğumuz ve bir arada olmanın gücünü iliklerimize kadar hissettiğimiz yerdi burası, dayanışmanın çok somut bir karşılığıydı hepimiz için. Hep de öyle olacak, orası bizim için “6

Sürecin bir yönü yıkım, enkaz, acı ve ölüm ama diğer yönü dayanışma, umut, direniş ve yaşam!”

Şubat dayanışma parkı” ve öyle kalacak.

Aslı: Samandağ'da çadırlarımızı kurduğumuz ilk koordinasyon merkezi burasıydı. Yoldaşlarımız deprem sürecinde burada örgütlendi, kadınlarla etkinlikleri buralarda yaptık, 8 Mart'ı bu parkta gerçekleştirdik. Kadınlarla birlikte emek verdik, dayanışma yaşatır pankartının önünde sık sık bir araya geldik... Çocuklarla haftada bir bu parkın meydanında oyunlar oynadık, bayramları bu meydana kutladık, yasımızı bu meydana yaşadık. Çok fazla anılar aslında. Hepsi bizim için ayrı ayrı değerli. Dayanışma parkı bizim için sadece bir park olmaktan çıkıp yaşam alanımız haline gelmişti. mutluluğumuzda da hüznümüzde de hep bir ateş başında yan yana idik.

Belgeseli izleyenlerden nasıl geri dönüşler aldınız? Sizi etkileyen bir yorum oldu mu? Bir de belgeseli izlemek isteyenler nereden izleyebilir?

Aslı: Gösterimlerdeki tüm yorumlar bizim için bambaşka bir değere sahipti. Beni en çok etkileyen yorum bu süreçte ilk örgütlenen arkadaşımız İlknur'un yorumuydu diyebilirim. Hatta Instagram sayfasında İlknur'un doğum gününü kutladığımız bir videoda konuşmasının yazılı halini alta eklemiş olduk. Bu konuşmanın en değerli kısmı benim için şu cümlelerdi:

Dayanışma tanımadığın insanların yaralarını sarmaktı, bazen küçük bir kamp çadırı, sıcak bir gülümsemenin sebebi olmaktı, bazen yemek sıralarında beraber beklemek, mahallelerde ayaklarımız su toplayana kadar dolaşmak, bazen sarılmak, karanlık bastırıldığında birbirine ışık olmak, sabahlara kadar birlikte nöbet tutmak ve en önemlisi de birlikte mücadele etmektir. Dayanışma, benim hayatıma önce birkaç kişiyle geldi sonra bu birkaç kişi yüzlerce kişi oldu. Ve bu birkaç kişi birbirine önce güç sonra da çatı oldu. Bu çatı da bütün kadınlara umut oldu.

Yaren: Kurgu aşamasındayken hikayeye dair konuştuğumuz sırada emin olduğumuz tek bir şey vardı, bu belgeselin yıkımı değil, bu sürecin içerisindeki dayanışmayı ve mücadeleyi belgelemesi. Çünkü acı ve yıkımı çeşitli versiyonlarıyla görmüş ve yaşamıştık ama bunun karşısında yeniden ayağa kalkan halkı, dayanışmayı yeterince görememiştik. Bu sebeple beni sanırım en çok etkileyen yorumlar, yapmak istediğimiz şeyi gören, belgeselin dayanışma ve mücadele kısmını tutup orayı ön plana çıkartan yorumlar oldu. Onlardan biri de şuydu: “Çatı, devlet ve sermaye çemberi içerisinde kalmamış, o çemberi kırmak üzere kadrajını yöneltmiş ve “sınıfın çatısı” olmayı seçmiş... Sürecin bir yönü yıkım, enkaz, acı ve ölüm ama diğer yönü dayanışma, umut, direniş ve yaşam!”

Afet sırasında ve sonrasında gelişen günlük hayatın organize edilmesi noktasında gördüğümüz birçok ihmal var. Güvenli yaşam alanlarının inşasından tutun da, hijyen ürünlerine ve hijyenik koşullara erişime, eğitime, günlük hayatın temel organizasyonlarının sağlanmasına kadar

bu ihmali pek çok farklı haliyle deneyimliyoruz. Afetleri toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız değerlendirmek mümkün olmuyor. Bizler de Hatay'da yaşayan ev emekçisi, liseli, üniversiteli, işçi kadınlara bu süreci erkeklerden farklı olarak nasıl deneyimlediklerini sorduk.

benim kaldığım yer dünyanın en güvenli yerlerinden biriydi, fakat depremden sonra tabii ki güvende hissetmiyorum artık... Yaşam alanlarımıza kimlerin gelip gittiğini bilemiyoruz, etrafta güvenliğimizi sağlayacak, bizi psikolojik olarak rahat hissettirecek bir kuruluş ya da güvenlik güçleri yok.

Kaldığımız bölgede elektrik kesintileri çok fazla, temiz suya erişim yok, yolların kötü olması hayatı çekilmez bir hale getiriyor. Çocuğu güvenli

bir şekilde okula göndermek, yeterli beslenmesini sağlamak, artan hastalıklar yüzünden sürekli hasta bakıcılığı yapmak, sürekli bir koşturmaca içinde olmak bizi çok fazla yıpratıyor.

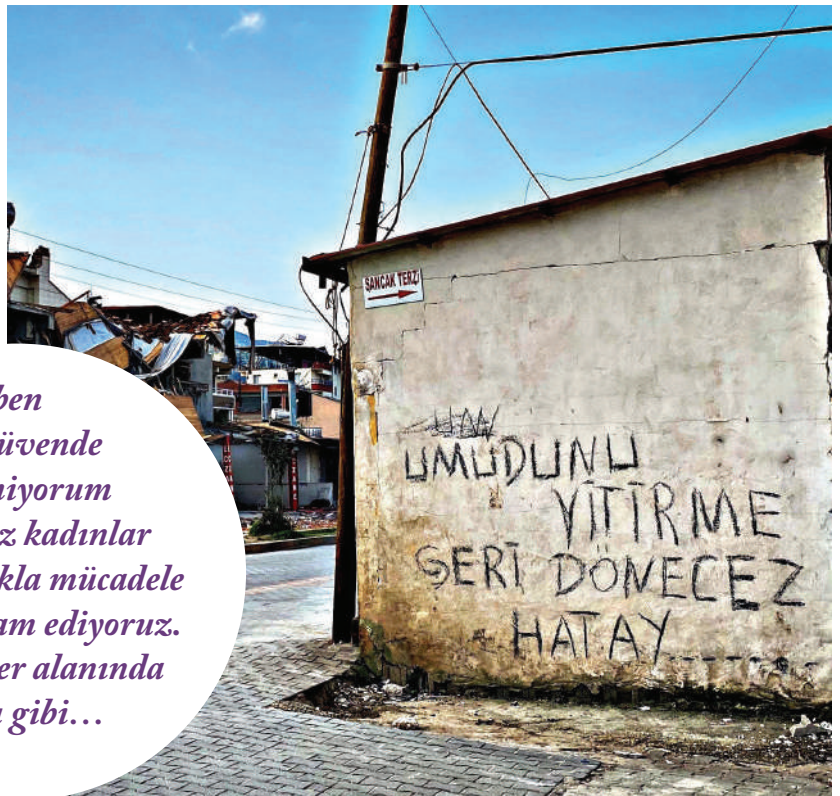
Ayrıca depremde yaşam alanlarımızın istismal edilmesi ile karşı karşıyayız. Zaten depremde değerli olan çoğu şeyimizi kaybetmişken bu kamulaştırmalar ile çocukluğumuzu, anılarımızı, kültürümüzü, her şeyimizi silmeye çalışıyorlar. Tabii ki tüm bunlarla mücadele etmeye ve hayatı yeniden yeşertmeye devam ediyoruz.

Zaten depremde değerli olan çoğu şeyimizi kaybetmişken bu kamulaştırmalar ile çocukluğumuzu, anılarımızı, kültürümüzü, her şeyimizi silmeye çalışıyorlar. Tabii ki tüm bunlarla mücadele etmeye ve hayatı yeniden yeşertmeye devam ediyoruz.

~ meryem

deprem başından beri liseli bir kadın olarak ben de çok zorlandım. Uzun bir süre okula gidemedim; zaten normal zamanda olan birçok sorumluluğum depremle birlikte daha da arttı. Depremden önce de güvenli bir ortamda hissetmiyordum; okula giderken, dolmuşta, yolda yürürken bile güvende hissetmiyordum fakat deprem bu güvensizlik sorununu daha da arttırdı. Ben öğrenciyim ve uzun bir süre okula gidemedim depremden dolayı... Akranlarım başka illerde sınava hazırlanırken ben burada su ve erzak için sırada durmak, çadırı beklemek zorundaydım. Şimdi bunların üzerinden zaman geçti evet, ancak her şey aynı, ben hala güvende hissetmiyorum ve hala biz kadınlar birçok zorlukla mücadele etmeye devam ediyoruz. Hayatın her alanında olduğu gibi...

...ben hala güvende hissetmiyorum ve hala biz kadınlar birçok zorlukla mücadele etmeye devam ediyoruz. Hayatın her alanında olduğu gibi...

Maalesef ki geçtiğimiz 6 Şubat'tan bu yana afet sonrası dayanışma çalışmaları yürütülüyor ise de çeşitli bakımlardan, özellikle cinsiyet ve çocuk odaklı çalışmaların yetersiz kaldığını söyleyebiliriz. Ben bu süreçte 6 Şubat akşamı Hatay'a varabildim. Ara tatil sonrası aile evinden yola çıkmıştım. Haberi yolda aldım ve birçok bakımdan özel olarak gördüğüm bu kente varır varmaz çalışmalara katıldım. Arama ve tespit etme, sağlık, hijyen, gıda, giyim ürünleri tasnifi ve paylaşımı sonraki süreçlerde ek olarak kadın ve çocuk etkinliklerinde yer aldım.

Bu süreçte online olan eğitim öğretim dönemini, internet sorunu ve verimli ders çalışma koşulunu sağlayamadığım için tercih etmedim. Bir sonraki dönem yüz yüze olan eğitim öğretim yılında ekonomik koşullardan kaynaklı Antakya'da yaşamaya, dersler için en az dört gün boyunca İskenderun'a gitmeye başladım. İskenderun Teknik Üniversitesi öğrencisiyim. Ulaşım ücretlerinin pahalılığı, öğrenci tarifesinin olmaması ve araç sıklığının değişiklik göstermesi kısacası ulaşımın bir yıl geçmesine

rağmen düzenlenmemiş olması yaşadığım en büyük sorunlardan. Ayrıca şu an oturduğumuz evde, hasar tespit çalışmalarının baştan savma yapıldığını biliyorum ve bir sonraki depremde yıkılır mı endişesi içerisindedeyim. Öte yandan çadırda yaşamının zorluklarını bildiğimiz için konteynerde kalmayı düşündük fakat yalnız yaşayan genç kadınlara

Ara tatil sonrası aile evinden yola çıkmıştım. Haberi yolda aldım ve birçok bakımdan özel olarak gördüğüm bu kente varır varmaz çalışmalara katıldım.

konteyner çıkmıyor ne yazık ki...

Sağlık koşulları açısından ise evet hijyen koşulları yetersiz ve görmezden gelmek mümkün değil. Çünkü hasarlı hastanelerin çalışmaya devam etmesi çok uzun sürdü, bir çok hastane ise zaten yıkıldı. Dolayısıyla en basit gribal enfeksiyonlar bile çok hızlı yayılıyor. Fakat hastaneler yeterli imkanlara sahip olmadığı için de çok uzun sürüyor.

~ ece idil

ben depremi Adıyaman'da, beş katlı bir apartmanın ikinci katında yaşadım. Derin bir uykudayken ne olduğunu anlayamadığım bir güne uyandım. Korkunç bir gündü. Çaresizliği son demine kadar hissettim. Sarsıntı bittikten sonra can havliyle kendimizi dışarı attık ve asıl o zaman gerçekten depremle yüzleştim. Çünkü o sadece bir sarsıntıdan ibaret değildi ve gündelik hayatımızdan birçok şeyi de sarsmıştı. Her gün selamlaştığımız, ekmeğini aldığımız, kahvesini içtiğimiz insanların birçoğu depremde enkaz altında kalıp vefat etmişti.

Deprem sonrası ise özellikle ilk 10 gün- tamamen kısıtlılıklarla geçti: elektrik yoktu, başımızı sokacağımız bir evimiz yoktu, su yoktu, doğru düzgün yiyecek bir şey

Bir gün çocuklarla dersteyken rüzgar esti ve çadırlar sallanmaya ve rüzgar sesi gelmeye başladı. Tüm çocuklar korkuyla "Deprem oluyor!" deyip ağlamaya başladı. Onları sakinleştirmek ve olan şeyin deprem değil sadece rüzgar olduğunu anlatmak için epey uğraşmam gerekti.

yoktu, hijyen ürünleri yoktu... Olmayan o kadar şey vardı ki...

Binada kaldığımda kendimi güvende hissetmiyorum çünkü istemsiz bir şekilde, yine deprem olursa bu bina yıkılabilir ve enkaz altında kalabilirim diye düşünüyorum. Ve depremden sonra devletin arama-kurtarma dahil hiçbir desteğini göremediğimiz için bu umutsuzluğum ve korkum artıyor.

Daha önce birçok insan gibi bizim de bir evimiz vardı ve orada kalıyordum.

Ama artık yok ve ailem Adıyaman'da önce çadırda, şimdi konteynerde; bense Hatay'da konteynerde kalıyorum. Küçük bir alana hayatımızı sığdırmaya çalışıyoruz çünkü depremden sonra çoğu ev yıkık veya ağır hasarlı olduğu için başka bir seçeneğimiz yok.

Evde olmayı özliyorum.

Depremden sonra Adıyaman'da çok sayıda çadır kent kuruldu. Ben de çadır kentlerden birinde bir buçuk ay gönüllü öğretmenlik yaptım. Orda unuttuğum bir ânı paylaşmak isterim: Bir gün çocuklarla dersteyken rüzgar esti ve çadırlar sallanmaya ve rüzgar sesi gelmeye başladı. Tüm çocuklar korkuyla "Deprem oluyor!" deyip ağlamaya başladı. Onları sakinleştirmek ve olan şeyin deprem değil sadece rüzgar olduğunu anlatmak için epey uğraşmam gerekti. Bu küçük bir örnek fakat çok açık bir şekilde depremin çocuklar ve daha doğrusu hepimiz üzerinde nasıl sarsıcı bir etki bırakmış olduğunu gösteriyor. Aradan bir yıldan fazla zaman geçmiş olmasına rağmen yüksek bir ses duyduğumda, konteynerde yürürken, zemin sarsıldığında veya bir artçı depremde aynı korkuyu ve endişeyi yaşıyorum. Öğrencilerimin de aynı korkuyu yaşadığını düşündüğümde aslında depremden önceki çalışma hayatıma nazaran ne çok şeyin değişmiş olduğunu üzülenek görüyorum.

İşte sonunda başarmıştı. Yıllardır kapalı odalarda kurduğu hayaller karşısındaydı. Bu küçük bahçeye koca bir dünya sığmış tüm içtenliğiyle ona gülümsüyordu. Bahar tadında...

“Örtüleri baharda tekrar değiştirmem gerek” diye düşündü. Tabi ya baharda rengarenk olurdu bahçe; tek başına duran sınırsız erguvanına aşık olunup da alınan bu minik bahçe. Saklı bahçe, gizemli bahçe isimlerini günlerce tartışıp aniden adı “BARINAK” olan bahçe.

Ahh bu erguvanlar... Hep tılsımlı bulurdu erguvanları. Rengi içine çekip insanı, sanki ruhundaki bütün eksik renkleri tamamliyordu. Bir efsaneye göre, Hristiyan inançlarına ihanet eden bir havari bu ağaca kendini asmış ve beyaz çiçekler utançtan renk değiştirmiş; yoksa erguvanlar hep bembeyaz çiçek açarmış.

Efsaneyi okuduğu andaki tebessümü geldi aklına;

“Sahi ihanetin rengi neydi?”

Bir ses duydu Kavin... “Kavin...” Aslında adı değildi, herkesin sürekli soyadını kullanmasına o kadar alıştı ki uzun yıllardır adını kullanmıyordu. Ve galiba yeni adını sevmişti; bu ismin çatısı altında daha güçlü hissediyordu.

-Kahve var mıydı? dedi Nalan. Henüz yirmili yaşların başlarında olduğu belli bir genç kadın böldü düşünceleri. Barınak henüz açılmamış olabilirdi ama “Bu havada kahve harika fikir” deyiverdi. Kahve Kavin’in de asla “hayır” diyemediklerindendi.

Kahveyi hazırlayıp bahçeye çıktığında Nalan’ın gözyaşlarını fark etti aniden.

“Değer mi?” diye sordu Kavin ; cevabını bildiği sorulardan birini. O biliyordu, tabii ki değmezdi ama bunu fark etmek için daha yolun başında olduğu çok belliydi belli ki..

-Sen hiç ihanete uğradın mı?

Bunu bana mı sordu diye düşündü Kavin içinden kahkaha atarak ama sadece “Kimin?” dedi dışından..

-Ne demek kimin? Sevgilinin, eşinin filan

-Senin yaşlarında sevgilimden ihanete uğradım birkaç kez. Sonra ağladım. Sonra tekrar sevdim, geçti.. Derken yine ihanete uğradım. Ağladım, bağırardım ve geçti. Ama en acısı dostumun ihanetine uğradım, bak işte o geçmedi. Ben geçtim güvenmekten ama o duygu geçmedi.

kızım, ayrılığın en acı dakikasını bile rahatlıkla paylaştığın, seni en iyi yorumlayabildiğini düşündüğün, üçüncü bir kişinin asla bilemeyeceği sırlarını dinlediğin, anlattığın kişi...

-Haklısın aslında ama ondan intikam almak daha kolay ne de olsa tüm sırlarını biliyorsun, için soğur.

-Evet, belki... Ama asıl o zaman ihanet eden sen oluyorsun. Gerçek dostuna, kendine...

Nalan kızgınlıkla bunu söylerken aslında kendi de yapmayacağını biliyordu. Çok kara bir ihanet olurdu, kendine ihanet.

-Ne oldu peki? Ne oldu da bu kadar yakınım bu kadar uzak oldu?

-Aslında sadece teraziye koydu. Özel hayatını, sosyal çevresini, iş hayatını benim karşıma. Çok normal değil mi tüy gibi sallanmam. O yüzden sen sen ol hayatına birini dost olarak alacaksan elmayla armudu ayırt edebilecek biri olsun. Her duygu aynı tartıda tartılmaz..

-Nasıl atlattınız peki bunca ihaneti?

-Kolay değil... Kendine zaman ayırmakla başlamalı insan. Yalnız kaldığında kendisiyle eğlenebilmeli... Yaşadığı her kötü olayda sorumlu olarak hep kendini sorgulamaktan uzaklaşmalı. Daha çok hayal kurup, bunlara inanmalı. Ama önce kendine... Ama zaman alıyor tabi, sürekli içinde ağlayan o küçük kıızı susturmak.

-Ooo bu beyaz bir ihanetmiş.

-Beyaz derken?

-Yani beyaz yalan gibi, çok acıtmayan zararsız.

Gülümsedi Kavin

-Aslında en zoru değil mi? Bir düşün

Uzaklara dalmış hızlı hızlı konuşurken birden Nalan’ın hıçkırıklarını fark etti. Bu sadece ağlama değildi, sanki ruhu acıları kusuyordu. Belli ki ihanetin ötesinde bir acısı vardı.

“Konuş benimle lütfen” dedi Kavin.

-Anlatamam ki... Anlatılmaz ki... Ama dedin ya sorumlu hissetmekten vazgeçmeli, işte ben onu yapamam. Çünkü her şey benim yüzümden oldu.

-Neydi sebep olduğunu düşündüğün şey? Belki birlikte çare ararız.

-Anlatırsam acırsın bana hatta ayıplarsın. Sonra destek almamı istersin, polise gitme-

mi.. Kısaca biliyorum anlayamazsın...

Korkmuştu Kavin. "Neydi bu kızın içine sürüklendiği kabus?"

-Sana söz veriyorum hiçbiri olmayacak, sadece dinleyeceğim. Barınak sözü.

Birden gülümsedi Nalan;

-O ne biçim sözmüş, barınak sözü?

-Bak, burayı açarken aslında herkesin ruhunun sığındığı yer olsun istedim. İşte ilk sen geliverdin... Barınakta konuşulan barınakta kalır. Las Vegas misali, bu sözü de şimdi uydurdum.

Tebessümü tüm yüzüne yayılıverdi Nalan'ın... Yumuşamıştı.

-Her şey onun beni çok sevdiğine inanmakla başladı. Başlarda gizemliydi, kibardı, aşıktı. Sonra o gizem yerini gerçekliğe bıraktı. Artık kabaydı ama aşıktı. Benim için her şeyin en doğrusunu onun bildiğini savunuyor ve buna inanmamı sağlıyordu. Başkalarıyla başta ufak tefek flörtleşmelerine de tanık olmuşum ama gerçek bir aldatma değildi, ayrılmama değmezdi. Derken bağırmaları başladı, psikolojik şiddetleri. Ama arada sırada oluyordu, ayrılmama değmezdi. Sonra beni arkadaşının evine çağırırdı. Ne olabilirdi ki? En güvendiğim kişiyle baş başa kalacaktım ve sonuçta bana aşıktı; zarar vermezdi... Gittim o eve...

Nalan'ın parmakları... Baş parmağını diğer parmak uçlarına değdiriyor ve avucunun içinde bir müzik çalar gibi sanki bir yandan sayı sayıyor bir yandan da beynindeki notaları gezdiriyordu parmaklarında..

Dikkatini tekrar Nalan'ın anlattıklarına toplamaya çalıştı. "Nalan" baştan sona, sondan başa aynı kelime Nalan... Baştan sona,sondan başa inleyen...

-Ne oldu o evde?

Nalan sessizliğe büründü aniden, sürekli boynunu tutuyordu, nefes almak ister gibi.

-Boynumdaki izi görüyor musun? O gün, o evde oldu. Bana aşık olan adam aşktan gözü dönmüş şekilde saldırdı aniden. Dur dememe, hayırlarıma rağmen zorla, acıyla... Kaçmaya çalışırken kolyemin kestiği yara bu. Bu yara geç-

miyor. Oysa sadece kolye... Bu kadar acıtır mı? Ama biliyor musun? Sonra özür diledi benden. Ağladı bile, ne de olsa aşık bana. Zaten artık ayrılamam ki... Suçun bir kısmı da benim değil miydi? Ben gitmişim o eve; zorlamadan gitmişim. Sorumlusu bendim ruhumdaki sızının ve sorumlusu oydu bedenimdeki acının.

Kavin gözyaşlarını tutamadı.

-Beni dinle. Senin hiç suçun yok. Duyuyor musun? Sen gitme, gitmeme tercihinde gitmeyi tercih ettin; kötülüğü bilmediğinden. O ise kötülüğü tercih etti, iyiliği görmeden. Aşk bu değil. Evet bağırmalısın, haykırmalısın hatta, duyurmalısın sesini. En kısa sürede destek almalısın ve tabi şikayetçi olmalısın. Ama... Ama biliyorum korktuğunu. Şimdi sana hemen ayrıl desem de sen yine tercihlerini yaşayacaksın. Ve bu tercihler seni sen yapacak. Tek bilmen gereken suçlu değilsin! Hayat seni

Bak, burayı açarken aslında herkesin ruhunun sığındığı yer olsun istedim. İşte ilk sen geliverdin... Barınakta konuşulan barınakta kalır. Las Vegas misali, bu sözü de şimdi uydurdum.

yeni bir sen olmaya hazırlıyor. Bu kötü tecrübeler harika bir gelecek çiziyor belki de. Ama eğer yıllarca suçlu hissedersen bırakmaz peşini ruhudaki sızı. Bırak, gitsin. Bırak ki özgür olasın, suçlu olduğuna inanmak bu ilişkiye devam etmeni destekleyen bir duygu sadece.

Korkuların elbet bir gün geçecek ama kendine yaptığın bu haksızlık boynundaki yaradan kalbine inecek. Yapma... O gün, o ev senin suçun değildi.

Nalan düşüncelere daldı. Haklıydı galiba. Suç sandığı bu duygunun altında eziliyordu en çok.

Derin bir nefes aldı, boynu acıdı. Daha derin bir nefes aldı, kalbi acıdı.

Ve sonra hatırlamak istemediği o anla ilgili tüm detayları hatırlamaya zorladı kendini, yüzleşme vaktiydi.

Hayır demişti. Hayır, hayır demekti.

Suçu yoktu. Suçu yok...

Sakin bir nefes aldı, ruhu nefes aldı.

Telefon sesiyle irkildi Kavin. İçeri geçti, arayan kargo şirketi idi. Barınak için sipariş ettiği kitaplar geliyordu. Heyecanlandı. Heyecanına gülümsedi.

Bahçeye geri döndü, Nalan yoktu.

Aniden gelip, aniden kaybolmuştu. Hayatına dokunduğunu hissediyordu, mutluydu Kavin.

Etrafı toplamaya masada tek duran kahve fincanını kaldırmakla başladı. Çok işi vardı. Yerleşecek çok eşya... Girişte herkesi karşılayan duvara ayna asmak istedi. Herkes ilk kendini karşılar, tebessümle girerdi içeri.

Ruhunda "Portofino" çalıyordu. Ne çok severdi bu şarkıyı gençliğinde Kavin. Ne zaman stresli, mutsuz olsa kendini hep parmaklarıyla şarkıya eşlik ederken bulur, rahatlardı. Portofino... Bu sefer bağırarak söyledi ruhunun şarkısını.

Asarken aynayı göz göze geldi kendisiyle. Gözleri boynundaki yara izine değdi usulca. Geçiyordu ve elbet tamamen silinecekti...

-Sahi huzurun rengi neydi?

Postmodern Toplumun Yeni Sığınağı (mı) Retro ve Vintage Giyim*

Elif Demirel

Bir giysiye retro diyebilmemiz için, o giysinin en az yirmi yıl öncesinden bir giysiden esinlenilerek tasarlanmış olması gerekmektedir. Fakat bir kıyafete vintage diyebilmemiz için, o kıyafetin uzun yıllar öncesinden günümüz modasına sağ salım ulaşmış olması gerekmektedir.

Son yıllarda kıyafet modasında yükselişe geçen ve adını sıkça duyduğumuz iki kelime var: Retro ve Vintage. Bu iki kelime de şüphesiz ki “nostalji” kavramıyla epey yakından alakalı. Öncelikle retro ve vintage kelime anlamı olarak ne ifade eder, buna bakalım.

Retro, Thames & Hudson, Fashion and Fashion Desingers sözlüğünde, en az yirmi yıl önceki döneme ait giysilerin moda tasarımında kullanımı olarak tanımlanmaktadır. Vintage sözcüğünün moda tasarımına yansımaları, geçmişe ait eski fakat kaliteli, eskidikçe şarap gibi değerlenen, başarılı moda tasarımlarının günümüzde birebir kullanımı olarak açıklanabilir. Retro kavramı daha kısa ve yakın bir zaman dilimini işaret ederken, vintage kavramı ise tüm XX. yüzyılı kapsamaktadır. Tanımlardan anlaşılacağı üzere, bir giysiye retro diyebilmemiz için, o giysinin en az yirmi yıl öncesinden bir giysiden esinlenilerek tasarlanmış olması gerekmektedir. Yani retro kıyafetler, hâlihazırda bulunduğumuz zaman diliminde üretilir fakat bir kıyafete vintage diyebilmemiz için, o kıyafetin uzun yıllar öncesinden günümüz modasına sağ salım ulaşmış olması gerekmektedir.

Peki ne oldu da dört bir yanda vintage ve retro butikler peyda oldu? Eskiden bitpazarlarında kimsenin suratına bakmadığı elbiseler çok yüksek fiyatlarla “vintage moda” adı altında satılıyor, 40’lı, 50’li yılların elbiseleri yeniden üretilip retro pazarında –yine epey yüksek fiyatlarla- meraklılarıyla buluşabiliyor.

Peki, bu yükseliş nasıl gerçekleşti?

Moda, hem çok dinamik hem çok durağan bir kavramdır. Modanın sürekli değiştiği de sürekli kendini tekrar ettiği de inkar edilemeyecek bir gerçektir. Moda görünüşlerinin tamamı başlangıç, orta ve bitiş safhalarından geçerler.

Zamanının çok ötesinde olan moda görünüşleri ise avangard (öncü) olarak kabul edilir. Belirli bir süre sonra bütün modalar eskir ve “modası geçmiş” olur. Bir süre unuttulan bu moda görünüşleri, zaman geçtikten sonra muhakkak tekrar keşfedilir. XX. yüzyılın retroyu çağrıştıran ilk tasarımlarını, Christian Dior, İkinci Dünya Savaşı sonrası gündeme getirmiştir. Dior’un 1947 yılında hazırladığı ilk retro koleksiyonu XIX. yüzyıldan izler taşır. Savaşa giden

erkeklerin yerine çalışmak zorunda kalan, iş yaşamına atılan kadınların kıyafetlerinde radikal değişiklikler olmuştur. Savaşın getirdiği yoksulluk sebebiyle sadeleşen, maskülenleşen kadın modasını yeniden geçmişe ve daha feminen çizgilere götürmeyi amaçlayan Dior, göğüs çevresi ve beli vurgulayan –ve kadınlar için neredeyse birer işkence olan- korse ve tarlatanları yeniden ortaya çıkarmıştır.

Vintage akımının ilk temsilcileri olarak ise Hippileri örnek vermek sanırım yanlış olmaz. 1960’lara gelindiğinde sanayileşme sonucu doğaya karşı bir yabancılaşma meydana gelmiştir. Doğaya yabancılaşmaya ve makineleşmeye karşı duruşuyla Hippi akımı kendi stilini, ikinci el kıyafetler satan bitpazarlarından giyinerek yaratmıştır. Vintage giysiler satan sokak pazarları, bugünkü canlılığını 1960 sonlarının Hippi kültürüne borçludur.

Günümüzde moda tasarımcıları retro akımını Avrupa ve Amerika’daki yaygın vintage dükkanlarından esinlenerek yaratırlar. Aslında vintage dükkanları, stil olarak karmakarışık olan ikinci el dükkanlarının dönemsel olarak sınıflandırılmış halleridir. Fakat biraz daha derine bakacak olursak,

her iki akım için de esas olan “farklı ve özgün” hissettirebilme misyonunu yüklenmiş olmaktadır.

Benzersiz görünmek için “Vintage”

Vintage modası çoğunlukla, popüler moda kıyafetleri reddederek kendi özgün tarzını yaratmak isteyen stil sahibi kişiler tarafından tercih edilmektedir. 1970’li yılların başında önem kazanan ve şu anda tüm dünyayı kasıp kavuran bu akım kişiye “biricik olduğunu hissettirmek”, “benzersiz görünmek” gibi fırsatlar verir. Vintage bir parça, aynı zamanda “ruhu” olan bir parça olarak görülür. Geçmişten günümüze ulaşması ve tek olması, vintage bir giysiye pek çok anlam yüklememize sebep olur. Vintage bir gömlek, giyen kişiye toplumsal hafızayı koruduğunu dahi hissettirebilir. Geçmişle ve her şeyin “çok daha saf, temiz, güzel” olduğu yıllarla yeniden iletişime geçme isteği, bizi eski kıyafetlere yönlendirebilir.

Böyle bir moda görünüşünü benimsemek, dinlenme, arınma, öze dönme, uzaklaşma, zamanda yolculuk etme gibi durumlarla ilgili olabilmektedir. İşte bu yüzden, toplumun retro ve vintage kıyafetlere yönelmesi, içinde yaşadığımız dönemin psikolojik ve sosyolojik yapısından farklı değerlendirilemez. Bu nostaljik ruh hali, geçmişte kalan bir şeye duyulan derin özlemi ifade eder.

Postmodern dünyada her şey büyük bir hızla olup biter. Kıyafet sektörü ise akıl almaz derecede büyük bir hızla yeni koleksiyonlar üretir. Neredeyse bir “kullan at”

Bu kadar yeni ve fazla kıyafetin olduğu bir dönemde eskiye yönelimin artması bize açık bir şekilde şunu gösterir: İnsanların geçmişe ve manası olan kıyafetlere özlemi artmıştır ve insanların büyük çoğunluğu, tek tipleşmiş görünümünden ve tüketim çılgınlığından sıkılmıştır.

alışkanlığının hakim olduğu görülür. Her şeye erişimimiz vardır ve istediğimiz her saniye, elimizdeki telefonda dahi alışveriş yapmamız mümkündür. Bu kadar yeni ve fazla kıyafetin olduğu bir dönemde eskiye yönelimin artması bize açık bir şekilde şunu gösterir: İnsanların geçmişe ve manası olan kıyafetlere özlemi artmıştır ve insanların büyük çoğunluğu, tek tipleşmiş görünümünden ve tüketim çılgınlığından sıkılmıştır.

Aynı kıyafetler benzer görünüşler

Dilek Himam, “Anımsama Durakları Olarak Giysiler” adlı yazısında, eski kıyafetlere yüklenen anlamdan şu şekilde bahseder:

“Maddi kültürün önemli belgelerinden olan giysiler, kişisel ve kolektif anlamlarla yüklü nesnelere. Özellikle eski ve

kullanılmış elbiselerle kurulan doğrudan ve dolaylı bağ, elbisenin giyildiği bedenlerin şekillerini almasından kaynaklanan fiziksel bir bağdan da öte, çok boyutlu bir diyalogo içerir. Giysiler hakkında konuşmaya başladığımızda o diyalogun sonunda aile hikayeleri, olaylar, ilişkiler, beden imgesi, duygular, özlemler, öfkeler, davranışlar, inançlar ve düşünceler gibi birçok olgu hakkında sürekli genişleyen bir dağarcık oluşacaktır. Eski giysi anlatıları sundukları düşünsel ve bedensel deneyimler itibariyle de herhangi bir nesneden çok daha fazlasını sunar. Yaşanmışlığı olan bir giysiy dokunurken, eski bir giysiyi yok etmek isterken, bir giysinin fotoğrafına bakarken ya da o elbisenin size hatırlattıklarını düşünürken kesinlikle bir anı canlanır zihninizde; başka zamanlarda, başka yaşanmış hikayelerin içinde sıkışıp kalan anılardır bunlar. Bir müzede görebileceğiniz seçkin ve incelikli bir giysi veya gündelik yaşama dair gündelik kullanıma ait eski bir giysi de benzer bir deneyim sunacaktır.”

İçinde bulunulan zamana karşı duyulan hayal kırıklığı bizleri eski ya da eskiye benzer kıyafetlere yönlendirmektedir. Hazır giyim endüstrisi seri üretim sebebiyle, özellikle kadınların görünüşlerini adeta kopyalamaktadır. Bu tekdüzelikten uzaklaşmak isteyenler, kendi kişiliklerini, yaşam tarzlarını, hayat felsefelerini, duruşlarını geçmiş dönemlerin stillerinde ararlar. Çünkü toplumun pek çoğu, giyim tarzıyla kendisini sosyolojik ve psikolojik olarak da ifade ettiğini düşünmektedir. Vintage modasına epey düşkün biri olarak, vintage bir giysinin hissettirdiklerinin, alelade bir giysinin hissettirdiklerinden çok çok farklı olduğunu söylemem sanırım yalan olmaz. Tüm bu geriye dönüşün, postmodern toplumla, içinde bulunduğumuz keşmekeş ve kalabalıklı doğrudan alakalı olduğunu düşünüyor ve okuyan herkese, kıyafetlerimizin bazen bizim yerimize konuştuklarını söylemekle beraber, bu konuda benim kadar kafa yormamalarını ve nasıl iyi hissediyorlarsa o şekilde giyinmelerini tavsiye ediyorum.

**2022 yılında Feminerva 10. sayısı için hazırlanmış, Feminerva web sitesinde yayınlanmıştır.*

Postmodern dünyada her şey büyük bir hızla olup biter. Kıyafet sektörü ise akıl almaz derecede büyük bir hızla yeni koleksiyonlar üretir. Neredeyse bir “kullan at” alışkanlığının hakim olduğu görülür.

Görünmez eller görünmeyen kadınlar

Tuğba Kara

Bu kitabı okurken, “Görünmez Kadınlar”ın göz yaşartıcı gücünü ve kadınların sessiz çığlığını duyurmak için kaleme alınan bu eserin derinliklerine iniyoruz.

Dünyanın dönüşünde, kadınların elleriyle şekillenen bir hikaye var. Ancak bu hikayede, ellerin sahipleri sıklıkla görmezden geliniyor. Caroline Criado Perez’in “Görünmez Kadınlar” adlı eseri, bu sessiz çığlığı duyurmak için kelimelere dökülen bir çağrı niteliğinde. Başlıkta gizli olan soru, zihinlerimizi bir buz dağına benzer şekilde etkiliyor: “Eğer dünyayı inşa eden ellerimiz varsa, neden inşa edilen dünya kadınları görmezden gelir?” Bu cümle, sadece soru sormuyor; aynı zamanda yıllar boyunca süregelen adaletsizliğin ve fark edilmemenin derin acısını hissettiriyor.

Perez’in kelimeleri, kadınların yaşamlarının gölgesinde kalan gerçeklikleri ustalıkla yansıtıyor. Kadınlar, zamanın akışı içinde kaybolup giderken, onların yüreklerindeki ateşin dışarıya nasıl sızdığını anlatıyor. İstatistikler ve veriler, kadınların sadece yarıda görüldüğü bir dünyada yaşadığımızı ortaya koyuyor. Ancak kitap, sadece sayılarla değil, kadınların unutulmuş sesleriyle de dolu. Her bir satır, bir kadının iç çekişini, mücadelesini ve umudunu yansıtıyor.

Bu kitabı okurken, “Görünmez Kadınlar”ın göz yaşartıcı gücünü ve kadınların sessiz çığlığını duyurmak için kaleme alınan bu eserin derinliklerine iniyoruz. Öyleyse hazır

mısınız, duyguların en derinine doğru bir yolculuğa çıkmaya ve Kendi ellerimizle inşa ettiğimiz dünyanın gölgelerinde kaybolan kadınların hikayelerine eşlik etmeye.

Müziğin gücüyle cinsiyet kimliğine meydan okumak

Christine and the Queens, müziğiyle sadece kulağa hoş gelen melodiler sunmakla kalmıyor, aynı zamanda derin bir duygusal bağ kuruyor.

*“Gözlerim döner, her şey eğri
Ve ben buradayım, içimdeki
yangınla ayakta
Yolumu kaybetmiş olsam da
Ben iyiyim, içimdeki fırtına
ile birlikte”*

Christine and the Queens, müziğinde cinsiyet kimliği ve toplumsal normlara meydan okuyan şarkı sözleriyle öne çıkıyor. Sanatçı, kadın olmanın ve cinsiyet kimliğinin karmaşıklığını cesurca ele alıyor. Şarkılarında, geleneksel cinsiyet rollerine meydan okuyarak kadınların özgürlüğünü ve gücünü vurguluyor. Ayrıca, feminizm ve cinsellik gibi toplumsal konuları açıkça işliyor ve dinleyicileri bu konuları düşünmeye ve tartışmaya teşvik ediyor. Christine and the Queens, sanatıyla feminist bir duruş sergileyerek, müziğin gücünü kullanarak toplumsal değişime katkı sağlıyor.

Christine and the Queens, müziğiyle sadece kulağa hoş gelen melodiler sunmakla kalmıyor, aynı zamanda derin bir duygusal bağ kuruyor. Özellikle “iT” adlı şarkısında,

sanatçı cinsiyet kimliği ve toplumsal normlara meydan okuyarak şu dizelerle sesleniyor: “I am me, and there’s nothing you can do to make me change my mind” (Ben benim, ve düşüncemi değiştirmek için yapabileceğiniz hiçbir şey yok).

Bu dizeler, içsel bir güç ve kabullenme duygusuyla dolu. Christine, kendi gerçek kimliğine sadık kalarak, dış dünyanın beklentilerine meydan okurken bir yandan da güçlü bir duruş sergiliyor. “Tilted” adlı şarkısında ise, “I’m actually fine, can’t help it if we’re tilted” (Aslında iyiyim, eğik olduğumuzda yapacak bir şey yok) dizeleriyle benzersizliğini kabul ediyor ve toplumsal normların dışında olmayı kutluyor. Bu şarkılar, sadece kendi hikayelerini anlatmakla kalmıyor, aynı zamanda dinleyicilere de cesaret ve ilham veriyor. Christine and the Queens’in eserleri, sadece cinsiyet kimliği ve toplumsal beklentiler konusunda değil, aynı zamanda kendi iç dünyamızı keşfetme yolculuğumuzda da rehberlik ediyor.

Hitchcock'un derinliklerdeki kadın portresi

Alfred Hitchcock'un ünlü filmi "Arka Pencere", sıradan bir seyir deneyimi sunmanın ötesinde, izleyicileri derin düşüncelere sevk eden bir yolculuğa çıkarıyor. Bu film, kadının iç dünyasına dair gizemli bir keşif serüveni.

1954 yapımı olan bu film, Grace Kelly'in canlandığı Lisa Carol Fremont karakteri üzerinden kadının yaşamını ve iç dünyasını gözler önüne seriyor. Lisa, adeta bir rüya gibi; güçlü, zarif ve özgür. Ancak, çevresindeki erkek baskısı ve toplumsal normlar onun özgürlüğünü tehdit ediyor. Bu mücadele, onu hikayenin merkezine yerleştirerek izleyicilere kadının iç dünyasına dokunma fırsatı sunuyor.

"Arka Pencere", sadece bir film değil, bir sanat eseri. Hitchcock'un görsel anlatımı, adeta bir ressamın fırçası gibi; Lisa'nın iç dünyasını ve yaşadığı çatışmaları izleyicilere aktarıyor. Kamera açıları, mekan tasarımı ve ışık oyunları, kadının gücünü ve kırılganlığını ustalıkla yansıtıyor.

Bu film, sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda bir yolculuk. Kadının gücünü ve özgürlüğünü keşfetmek isteyen herkes için bir ilham kaynağı. Tam da bu yüzden, "Arka Pencere", feminist bakış açısıyla izlenmesi gereken önemli bir yapıt. Kadınların yaşamlarını ve mücadelelerini anlamak ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak isteyen herkes, bu filmi izlemeyi bir deneyim olarak görmeli.

Sinema, bazen sadece bir perde arkası değildir; o, izleyicinin zihin dünyasını aralayan bir pencere olabilir; bazen ise bir kadının iç dünyasına ve özgürlüğüne bir yolculuk...

Bu film, sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda bir yolculuk. Kadının gücünü ve özgürlüğünü keşfetmek isteyen herkes için ilham kaynağı. Tam da bu yüzden, "Arka Pencere", feminist bakış açısıyla izlenmesi gereken önemli bir yapıt.

Futbol ve Kadınlar

"Neden futbol hakemliği yapıyorsun ki kolay bir şey değil" cümleleriyle defalarca karşılaştım. Sorun yaptığım iş değil, sorun maçlar ya da saha değil. Çünkü o mücadeleden ve spor tutkusuna çok emek vererek ulaştığım bu meslekten mutluyum. Aslında zamanla tek sorunun "erkek egemen" bakış açısı olduğunu anladım.

Esra Toplu

Hayatlarının belirli bir dönemi değil, her anında mücadeleye devam eden biz kadınlar için başka bir alandan seslenmek üzere bu yazıyı yazıyorum. "Kadının yeri neresidir? Kadın nerede olmalı? Ne yapmalı?" gibi soruları es geçtiğim, kadının bir yerde olma zorunluluğundan ziyade istediği yerde konumlanabilmesi gerektiğini düşündüğüm dönem, futbol hakemliğine başladım.

Sporda sayısız mobbing, psikolojik ve bazen maalesef fiziksel şiddet bile yaşanıyor. Hakem olmak zor. Kadın hakem olmak daha da zor. "Elindeki bayrağı oklava zannetme. Sizin gibiler evde oturmalı kocasının dizinin dibinde yaşamalı." gibi hakarete varan ithamlarla başladığım bu macerada hiçbir zaman pes etmedim. Yeri gelip uzaklaştığım oldu. Kendini bulduğu bir alanda, bu kadar iyi hissettiği ve yaptığı işten zevk aldığı bir zamanda bu gibi sözler ve tavırlar doğal olarak insanın hevesini kırabiliyor.

Tüm bunlara rağmen bu mesleği yapmak istiyorsanız, gerçekten istediğiniz, kendiniz olabildiğiniz mesleği bulmuşsunuz demektir. İnadına dirençle orada kalmalısınız. Ben de öyle yapıyorum.

Sahada neler yaşıyoruz?

"Neden futbol hakemliği yapıyorsun ki kolay bir şey değil" cümleleriyle defalarca karşılaştım. Sorun yaptığım iş değil, sorun maçlar ya da saha değil. Çünkü o mücadeleden ve spor tutkusuna çok emek vererek ulaştığım bu meslekten mutluyum. Aslında zamanla tek sorunun "erkek egemen" bakış açısı olduğunu anladım. Fakat ortada bu kadar şiddet varken, bu

Fakat bunu anlayacaklar. Futbol erkeklerin tekelinde değil. Biz kadınlar da buradayız. Kadın futbol takımlarıyla, kadın hakemlerle... Ve işimizi iyi yapabilmemiz için erkek olamaya, erkekler gibi davranmaya ihtiyacımız yok. Alışın buradayız yani...

kadar yadırganıyorken kadın hakemlerin sayısının az olması da bir tesadüf değil.

Maç başladıktan sonra ilk 10 dakika bir manipülasyon içine sürükleniyorsunuz. Kadın ve hele genç isek, maça 1-0 önde başladıklarını zannediyorlar. Bu yüzden her zaman dik durmalı ve asla taviz vermemeliyiz. Çünkü kadın her zaman "güçlü" durmak zorunda ya! Daha önce maçlarına kadın hakem çıkmamış takımlar ve yöneticilerin bizlere olan güvensizliği yüzlerinden belli oluyor. İlk dakikalarda yanılmaya yönelik kendilerini yere atanlar, kadın olduğumuz için baskı kurmaya çalışanlar oluyor ama verdiğimiz kararların tutarlıklarını gördükten sonra fikirleri değişiyor.

Genelde ilk başta el üstünde tutuluruz ve insanlar bizi gördüğünde sevinirler. Ama onların manipülasyonlarına gelmediğimizde tam tersi tepkilerle karşılaşılırız.

Sokakta ya da evde ya da herhangi bir yerde kadınlara bağırmanın, hakaret etmenin doğal olduğunu düşünen insanlar sahada bize bu şekilde hitap ettiklerinde aldığı cezalardan dolayı şaşırıyorlar. Bunun doğal olmadığının farkında bile değiller.

Pes etmeden devam

Elbette Türkiye'de ilk futbol hakeminin 1900'lü yılların sonlarında mümkün olduğunu ve kadınlar için sporun aktif hale daha yeni yeni geldiği o yıllarda eminim her şey daha zordur. Biyolojik olarak kadın ve erkeğin aynı olmadığı ve bu yüzden aynı sporu yapamayacağını iddia eden insanların sözlerine rağmen sonra görüyoruz ki cinsiyet ayrımı olmadan herkes istediği sporu yapabilir.

Sahada duygularımızı geride bırakıp profesyonelce kararlar almamız gerekiyor.

Çabalamak, ter dökmek ve emek vermek gerekiyor. Aynı kuralları okuyoruz, aynı kararları veriyoruz, aynı koşuyu koşuyoruz neden farklıyız öyleyse? Erkek hakem hata yaptığında tolere ediliyor ya da gelişim göstermesi bekleniyor ama kadınlarda öyle olmuyor. Sadece hakemler için değil aynı zamanda futbol oyuncusu olan kadınlar için de durum farklı olmuyor. Kadınlar ligi bilinmiyor ve hiçbir yayında gösterilmiyor o kadar büyük takımlar olduğu halde. Bu yüzden insanlar gördüklerinde ya da duyduklarında çok şaşırıyorlar ama aslında bizi göstermeyen sistemin kendisi. Futbol o kadar erkeklerle angaje olmuş bir spor ki bizi ekranlardan ve akıllardan bu yüzden uzak tutuyorlar göstermiyorlar. Arada bir cinsiyet eşitliği söylemleriyle kadın hakemleri görüyoruz o da çoğunlukla şiddet ve baskı altında. Fakat bunu anlayacaklar. Futbol erkeklerin tekelinde değil. Biz kadınlar da buradayız. Kadın futbol takımlarıyla, kadın hakemlerle... Ve işimizi iyi yapabilmemiz için erkek olamaya, erkekler gibi davranmaya ihtiyacımız yok. Alışın buradayız yani...

Futbolun ve sporun cinsiyeti olamaz ve olmayan bir dünya olana dek de mücadele etmeye, pes etmeden devam edeceğim.

Mastürbasyon

Uyanıyor bedenimin
bütün çizgileri

bir üzüm tanesi gibi
doluyum, karayım

yoksa bir erkek
sevmeye seni

ellerinden erkekler yap

[bedenine uzanan
ve yıkılan
köprüler gibi kalır
bütün erkekler
çünkü]

Kiraz Çekirdeği

Sevdiğin adam
-yüreğinin içinde kiraz çekirdeği
gibi sakladığın-

gitmek isterse bir gün senden

at bir kesik
ve göster

kapsını kalbinin

bir heyûladır erkek
destanını kendi kalemle yazdığın..

Erkeğin Sevgisi

Sevilmek için
en fazla 55 kilo
1.70 boyda
olmalıyım

cildim sıkı
temiz ve beyaz

dudaklarım ve kalçalarım
dolgun olmalı

kasıklarım geniş
göbeğim venüs tepesi

yoksa hak etmiş olmam
bir buz kalıbı gibi -hemen-
çözülecek olan
erkek kucakını

Müesser Yeniay

Transseksüel Bir Goncadır Bedenlerimiz

Şiire de çıkarız, çarka da,
Güllüme de çıkarız, geceye de,
Kıvılcıma kaçır, yangına çıkarız,
Mavinin ufkunu, pembenin bozan neşesini unutmayız.

Sıkıştırırız iki küçük tehditi,
bacaklarımızın arasında,
Altımızda yırtık file bir çorap filizlenir,
Dikenli bedenlerin, kırmızı üçgenlerinden çarkların.

Arzuya kaçırız,
Bambaşka bedenlere çıkarız,
Buse'yi, Hande'yi unutmayız.

Bulutlara kaçır,
Yağmur damlalarına,
"Yetimler İttifakına",
Eylül Cansın'a çıkarız.

Gökyüzü düşer dikenli avuçlarımıza,
Açıldıkça avuçlarımız dikenlerimizi saçırız,
Transseksüel bir goncadır bedenlerimiz,
Yumruğumuzdadır dikenlerimiz.

Gece bedenimizden akıp giderken kanalizasyona,

Rüzgara kaçır,
Galatasaray'a eseriz, Cumartesi Annelerine,
'Beni bul' çığlıklarına karışırız,
Haykırırız 'Beni bul Anne...'

Karaya kaçırız, kızıl goncalara çıkarız
Kırmızının içinde kanarız, kanatırız,
Alışın buradayız:
Transız,
İbneyiz,
Arzumuzdan dönmeyiz.

Arzu Bulut

Tulipe precoce